

Universul cărții

GUTENBERG

• ANUL XIII • DECEMBRIE, 2021

• NR. 49

GUTENBERG

N
I
V
E
R
S
U
L

PUBLIȚIE TRIMESTRIALĂ EDITATĂ
DE EDITURA GUTENBERG UNIVERS ARAD - ROMÂNIA
MAGAZIN CULTURAL ARĂDEAN

Anul XIII, Nr. 49
Decembrie 2021
Serie nouă

CĂRȚII

COLEGIUL REDACȚIONAL

Florica R. CÂNDEA - Redactor șef
Carina BABA - Redactor șef adjuncț

COLEGIUL CONSULTATIV

Eugeniu CRISTE
Anton ILICA
Valeriu ILICA
Iuliana PINTEA
Horia TRUȚĂ

REDACTORI

Lucia BIBARȚ
Mira ODAGIU
Loredana TUDORESCU

IMAGINE CONCEPTUALĂ ȘI CORECTURĂ

Camelia BELEI
Adina MATEI
Ioana NISTOR

Constantin AVĂDANEI - membru onorific

FOTO

Mircea BORAN
Mircea IRIMESCU

REDACTORI DIN DIASPORA

Vasile BARBU
Teodor GROZA DELACODRU
Daniela GUMANN
Daniela FORCOȘ
Ovidiu CORNILĂ
Smaranda KAFKA
Vanghea STERYU
Hans DAMA

CUPRINS

EDITORIAL	3
DOCUMENTAR-Aradul în timp	4
ESTETICI. EDUCAȚII. RESTITUIRI	16
LECTURI PARALELE	30
SALON GUTENBERG	36
CU CĂRȚILE ÎN FAȚĂ	45
ÎNSCRISURI ȘI METAFORE	50
IDEI, OPINII, CONSEMĂRI	67
LA O CEAȘCĂ DE CAFEA, DUMINICA	70
MAȘINA TIPOGRAFICĂ	74
EVENIMENT	80

Design-concepția grafică a copertei

DTP-Ecaterina MEHESZ

DISTRIBUIRE

Turnul de Apă

Chioșc ziare str. Meșianu

Magazin de prezentare, Calea Victoriei nr. 41

Mica publicitate Jurnal Arădean,

B-dul Revoluției nr. 81

*Revista Gutenberg Universul Cărții
fondată în 2009

Revista Gutenberg Universul cărții precizează

Toate materialele publicate pe parcursul anului 2022, vor fi ierarhizate la sfârșitul anului și vor face obiectul Galei Excelenței (ediția a V-a), conform segmentelor cunoscute ca generice.

Notă: total semnături 2727 (an XIII)

total articole 2843 (an XIII)

Revista se distribuie gratuit. Avem și o pagină de facebook (Salon Cultural Gutenberg).
Vă invităm să accesați pagina web: www.edituragutenbergunivers.ro

Responsabilitatea asupra conținutului textelor aparține autorilor

EDITORIAL

CARE ESTE CALEA CĂRĂRII TALE

Florica R. CÂNDEA

O întrebare nu cu tâlc!

O întrebare în cale de sărbătoare.

Personal, nu-mi plac sfârșiturile. De niciun fel. Mai ales acum, cele de sfârșit de an. Crăciunul e feeric dar noaptea dintre ani e puțin nostalgică! Nu mă bucură această trecere și nu am înțeles niciodată de ce trebuie să sărbătorim „se reveiller comme en francais...”

A! Era să uit! Cu Moș Nicolae e altceva! Sunt ghetetele care trebuie umplute cu nuci ori mere ori ceapă! Acum va fi și revista noastră 49 undeva pe la ferești! Cu Moș Crăciun e și mai altceva! Vine cu Pomul! Cu ghirlande și colinde dar și cu multă Lumină!

Revenind la această perioadă din an, aceasta vine cu Ziua Tipografilor și a designerului! Piese de rezistență în arealul nostru de editare și de sprijin. 365 de zile stăm și cugetăm ca să existăm. La ce? La atâtea pacoste care se pogoară peste noi. La întrebări mereu aceleași. Cine ești dumneata? Gară sau haltă, tot Gutenberg te numești dar nu uita: cine te-a folosit, te va mai folosi! Hârtia igienică se dă la kilometru pe kilă și tu ești citat în orice CV cum că ai debutat, pardon, în această revistă care iată are 13 ani! Buni! Dar, prietene, nu uita! Vine vremea ta! Nu poți avea de toate în cele două mâini stângace; linguri, păpușoi, dulap, sac, tempera ori ladă de gunoi! Mă tem că vei sucumba! Vezi... De aceea e bun Reveillonul să ne mai trezim la ale noastre! Cele lumești și să ne curățăm veninul. Cum a fost anul ce va trece pentru mine? Asa... cu bune, cu rele, cum orice pământean o duce. Ce îmi doresc? Să-mi aducă vreme bună și haine vechi, să nu-mi schimb ca și lupul pielea! Să-mi aducă aceeași indulgență, să-mi lase iubirea de oameni și dăruirea neștirbite și să-mi lase ascultarea nesurdă. La moment de bilanț să mă lase să mă socotesc singură cu mine. Să mă lase să mă zbat cu răul și să am din toate câte un pic. Așadar, așa îmi voi împodobi bradul! Cu tine, drag cititor și colaborator și cârcotaș și neaș ca un caș dospit. Pentru că binele atrage binele și pozitivul, tot pozitiv. Restul e cam năclăială!

Acum, în era tehnologiei, nu voi aștepta vreo vedere, misivă ori felicitare de la dumneavoastră dar voi aștepta aceleași materiale care să-ncunune pagini de revistă. De ce am spus toate acestea?! Era prea simplu să scriu: Sărbători fericite sau An Nou fericit! Să vă ningă feeric în case și să zboare miros de cozonaci în talger de bunătați. Și nu uitați să îi iubiți pe cei buni! Acasă! Unde ești protejat. Unde ești adăstat! Unde ești așteptat! Gutenberg e casa ta! Un loc anume creat ca să poți să te așezi și să așterni rânduri! Acasă ești tu! Să ne fie speranța girul și firul bucuriilor de peste 13 ani!

Intrăm în anul 14 și nu oricum! Cu 50!

Însă a spera e omenește! A trudi la fel! Ce ne rămâne? Revista și Salonul, unice forme de a răspândi Frumosul ca un tot! Să ne imaginăm că se vor spăla cele rele și lupta de a merge mai departe nu se va sfârși. Tradiționale sau exotice, rețetele vor sta pe masa ta drag prieten dar nu uita să așezi lângă șervet și o bucată de revistă. A mai trecut un an!

Mulțumesc! Am pus în toate, aici, un strop din toate! Servește-te!

DOCUMENTAR-Aradul în timp

CULTURĂ ȘI CIVILIZAȚIE: SENSURI ȘI UTILIZĂRI

Anton ILICA

Dialogul despre "cultură" și "interculturalitate" cu Rolf Gergen a evidențiat că avem opinii diferite despre cele două concepte. Eu, cetățean român, înțelegeam prin cultură valorile artistice create de o comunitate, iar Rolf, cetățean american, înțelegea nivel de dezvoltare economică și de mentalitate comunitară. Eu nu înțelegeam "confuzia" pe care Rolf o realiza între "cultură" și "civilizație", așa cum el era nedumerit de incapacitatea mea de a stabili o demarcație suficient de evidentă între cele două concepte. Gândul meu nu se ascunde într-o eroare, deci TE poate invita, CITITORULE, la meditații și reflecții contemporane.

1. Cultură și civilizație

O definiție de dicționar neologic (1997) consideră CULTURA drept "totalitatea valorilor materiale și spirituale create de omenire, de societate". Definiția induce o confuzie determinată de așezarea în concept filosofic a "valorilor materiale" și a "valorilor spirituale". Un dicționar filosofic (1988) alimentează confuzia, prin afirmațiile "produse materiale și spirituale" și "transformarea conștientă a mediului natural și social". Asemenea imprecizii de definire există, astfel că Klucshohu, Kroeber (apud Drămbă, 1998) identifică aproape 200 de intenții de definire a conceptului.

Larousse (1996) definește **cultura** ca "formația socială și intelectuală a unui individ" (derivând termenul de la "cult"), iar Lucian Blaga determină cultura în relația cu valorile artistice.

Indiferent de multiplele înțelesuri ce determină un concept atât de simplu, până în momentul intenției de **definire**, vom considera produsele culturale acelea care rezultă în urma unui proces de creativitate spirituală. Cultura se conotează de geneza și intelectualitatea artelor, de virtuțile creatoare ale științelor, de proliferarea textelor despre cultură. Un om cult are inteligență, înțelepciune și impulsuri de creativitate, fiind capabil să genereze creații și să aprecieze axiologic produsele rezultate din gesturile culturale. Așezăm în concept operele literare, creațiile estetice, muzicale, plastice, design-ul produselor și orice consecință a esteticii artistice. Mai concret, cultura include *Faust* și *Miorița*, *Grădinile suspendate* și *Versailles*, *David* și *Laocoon*, *Cina cea de taină* și *Car cu boi*, *Rapsodia română* și *Bolero*, *Coloana Infinitului* și *Turnul Eiffel*, *Ferarri* și *Iphon 12*. Cultura, ca și concept, suportă definiții artistice, funcționale, instituționale, științifice și tehnologice.

Omul este plămuitor de cultură, dând astfel sens, conținut și configurație întregii sale activități, într-o formă supremă și creativă. Generând cultură, omul se

orânduie în faptele divine, perpetuând mitul creației prin repetare faustică și deopotrivă sisifică.

CIVILIZAȚIA, un alt concept dificil de definit, are la rândul său o carieră de dicționar. Provine din latinescul "civis" ("cetățean"), adică locuitor al cetății, al așezării în comunitate (în opoziție cu izolatul, cu pustnicul, cu mitocanul). Spre a fi tolerat ca cetățean, era nevoie de respectarea unor norme de conviețuire, pe care individul trebuia să le însușească, să le asimileze în comportamente, în conduite. Acestea țineau de igienă, de comunicare, de respect reciproc, toleranță, decență, dar mai ales atașament pentru valorile comunitare, între care figurau tradițiile, obiceiurile, legile de bună conviețuire. Nu în ultimul rând, civilizația presupune relații sociale corecte ordonate în jurul bunelor maniere și politeții.

Conceptul a evoluat, căpătând alte conotații, prin păstrare și adăugare de noi însușiri. Unele dintre acestea se referă la includerea în "civilizație" a mijloacelor prin care omul transformă și organizează mediul, altele despre asigurarea confortului și a esteticii de viață. O consecință a efortului omenirii de a-și perfecționa habitatul în "cetate", în ceea ce se poate înțelege prin "acasă" (locuință, sat, oraș, ținut, țară, continent) se aglutinează în noțiunea de "civilizație". Concret, sfera civilizației ar cuprinde elemente legate de satisfacerea confortului, a nevoilor materiale, a utilităților, cum ar fi locuința, alimentația, îmbrăcămintea, comportamentul, tehnologia de comunicație, de mobilitate, activități economico-administrative, organizare juridică, politică, civică. În timp, asemenea elemente ating dimensiunea unui stil de existență a unei comunități, ducând la configurarea unei civilizații moderne. S-a ajuns până la stabilirea unor entități (S. Huntington, 1993) de civilizație, care ar sta la baza conflictelor ("*Umanitatea este împărțită în subgrupuri-triburi, națiuni, entități culturale mai largi, numite în mod normal civilizații*") (The Clash of Civilizations). Huntington consideră că în lumea civilizată există șapte civilizații, care pot intra oricând în conflict prin incompatibilizarea normelor și a stilurilor de conviețuire: chineză, japoneză, hindusă, islamică, vestică-europeană, latino-americană și africană. Nu vom insista asupra ciocnirilor dintre civilizații și nici asupra blocajelor care împiedică o comunicare între acestea; la nivel nefilosofic, deci profan, constatăm confuzii în stabilirea unei relații explicite dintre "cultură" și "civilizație".

2. Relația cultură-civilizație. Efectele creației se manifestă prin acte de cultură, care se convertesc în produse de civilizație. Nivelul de cultură alimentează structura nivelului de civilizație. Civilizația e un ecou al culturii, o reprezentare materială a spiritului de creație culturală. Numai o cultură superioară va fi capabilă să alcătuiască o civilizație superioară. Fără o cultură tehnică și științifică, e imposibil să ne închipuim socializarea tehnicilor de informare și comunicare. Tipurile de aparataje casnice, televiziunea publică, calculatoarele personale, autoturismele, lectura electronică, telefonie celulară etc. sunt consecința progresului în cultură, convertită în tehnică civilizatorie. Când cultura riscă să devină istorie, civilizația îi salvează oportunitățile. Trăind civilizată, omul se află în ecoul culturii, așa cum creând, omul își perfecționează confortul

cotidian. Dacă, în dialogul nostru, Rolf Gergen folosea conceptul de cultură, în care integra și pe cel de civilizație, e un argument că nu există disjuncție sau dihotomie, ba mai mult cele două realități sunt legate prin liante trainice, reciproce.

3. Interculturalitatea. Culturile și civilizațiile aparțin unui stil existențial. Atunci când cultura unei comunități este puternic marcată de religie, limbă, istorie, obiceiuri, intoleranță, valori, simboluri, comportamente – elemente ce-i dau specificitatea -, civilizația nu dispune de suficientă identitate. **Zece mii de culturi o singură civilizație**, spune M. Malița (1998), ar fi schița geomodernității secolului XXI. Culturile pot coexista într-o singură civilizație, civilizația planetară, bazată pe știință, tehnică, administrație, economie, mod de viață. Când cetățenii (toți) se pot bucura de avantajele unei civilizații, care să le satisfacă nevoi elementare sau elitiste de trai, atunci oamenii vor suporta oricâtă diversitate culturală. Putem trăi în ”interculturalitate” numai de la un anumit standard de civilitate. E greșit să credem că avem dreptul (sau pretenția) de a dansa pe ring o femeie cu unghiile murdare sau de a sta la masă având cămașa ruptă în coate. Comunicarea între oameni, aparținând de culturi diferite, vizează armonizarea posibilității de conviețuire, asumarea unor comportamente civilizate, a promovării dialogului diferit, dar egal. Cultura alimentează individualitatea comunităților, cum ar fi apartenența la o rasă, neam, religie, spațiu geografic, social, istoric etc. O relaționare civilizată (”interculturală”, de bun simț) devine reală și eficientă doar dacă se înlătură blocajele determinate de apartenența la un stil comunitar. A trăi împreună înseamnă a-l accepta pe ”celălalt” așa cum este, dar să fie peste un anumit barem – standard de civilitate. Acceptarea celui alt presupune declanșarea unor facultăți emoționale care să evite ironia determinată de diferențele rasiale, sociale, naționale, etnice, religioase.

Cuvântul de ordine începe prin diminuarea suspiciunilor față de CELĂLALT, aparținător culturii conlocuitoare (**Celălalt** se află în același ”spațiu”, dar este ”un altul” îndepărtat din cauza diferențelor culturale). Aceste incertitudini țin de suporturile identității sale culturale: limbă, etnie, naționalitate, religie, habitat, statut social și economic, autoritate. Pentru înlăturarea acestora, este nevoie (T. Cozma, 2001) de: cunoștințe despre celălalt; interes pentru interacțiuni; abilități de implicare; capacitate de transfer de abilități.

Un aspect important al relaționării interculturale ține de identificarea ”sensului împărtășit de ambele părți” (S. Butaru, 2001), adică de negocierea înțelegerii, în vederea diminuării **incertitudinii** (reprezentarea cognitivă a celui alt) și **anxietății** (reprezentare afectivă a celui alt). Pentru această, indivizii ambelor culturi “*mobilizează cunoștințe, metode de acțiune, trăiri afective, atitudini pozitive în rezolvarea situațiilor de interacțiune culturală*” (Rey, 1996), pentru buna înțelegere.

Antropologii identifică opt deprinderi, existente în majoritate culturilor, care ar trebui compatibilizate: respectul reciproc, orientarea către cunoaștere, empatia, managementul interacțiunii, comportamentul de îndeplinire a unei

sarcini, comportamentul relațional, toleranța la ambiguitate, poziția în interacțiune.

Întreaga lume e alcătuită din comunități culturale: “Comunitățile interculturale sunt grupuri culturale, etnice, religioase etc, care trăiesc în același spațiu, întrețin relații deschise de interacțiune, schimb și recunoaștere mutuală, respectând valorile, tradițiile și modurile de viață ale fiecăruia” (Cozma, Seghedin, 2001). În echilibrarea relaționării interculturale, se face apel la conceptul de DEMOCRAȚIE, grație căreia voința majorității nu devine autoritară, iar binele comun devine o supremă valoare umanitară. Democrația impune o geometrie variabilă în interacțiunile culturale, prin care fiecare are drept la identitate (respectarea valorilor, tradițiilor, modurilor de existență) fără a leza confortul Celuilalt. Discriminarea pozitivă devine periculoasă dacă minoritatea are pretenții mai mari decât li se cuvin. Mișcarea **LGBTQ+** (“[lesbiană](#), [gay](#), [bisexuală](#), [transsexuală](#), [transgen](#), [queer](#), persoanele [intersex](#), [aliați cisgen heterosexuali](#), persoanele [asexuale](#), [demisexuale](#), [autosexuale](#), [pansexuale](#), [polisexuale](#), [poligame](#), [poliamoroase](#), persoanele [non-binare](#), persoanele care practică [travesti](#), [BDSM](#) (*sadomasochism* – n.n.), [fetisișme](#), [swing](#), persoanele [bi-curioase](#), [non-heterosexuale](#), persoanele heterosexuale care practică [sex cu persoane de același sex](#), persoanele care practică [munca sexuală](#), dar și alte minorități care nu sunt minorități sexuale” - dexonline) poate genera ritualuri hilare și excese, generatoare de blocaje. Blocajele care împiedică buna înțelegere dintre indivizi și grupuri se regăsesc în mentalitate, în voința arogantă de putere și în nesimțirea de “a se întinde mai mult decât li-i pătură” ori de a face ceea ce nimeni nu poate: **să sară peste propria umbră.**

Bibliografie:

- Abric, Jean-Claude, *Psihologia comunicării. Teorii și metode*, Editura Polirom, Iași, 2002.
- Bougnoux, Daniel, *Introducere în științele comunicării*, (traducere de Violeta Vintilescu), Editura Polirom, Iași, 2000.
- Caune, Jean, *Cultură și comunicare. Convergențe teoretice și locuri de mediere*, Editura Cartea Românească, București, 2000.
- Cozma, Teodor (coord), *O nouă provocare pentru educație : interculturalitatea*, Editura Polirom, Iași, 2001.
- Cuilenburg, J., J., Van, Scholten, O., Noomen, G., W., *Știința comunicării*, Editura Humanitas, București, 1998.
- Fiske, John, *Introducere în științele comunicării*, Editura Polirom, Iași, 2003.
- Gavreliuc, Alin, *O călătorie alături de “celălalt”. Studii de psihologie socială*, Editura Universității de Vest, Timișoara, 2002.
- Ilica, Anton, *Filosofia comunicării*, Editura UAV, Arad, 2006.
- Mcquail, Denis, *Comunicarea* (trad.), Institutul European, București, 1999.
- Mucchielli, Alex, *Arta de a comunica*, Editura Polirom, Iași, 2005.
- Ritt, Adriana, *Introducere în comunicare*, Editura Mirton, Timișoara, 2004.
- Visscher, Pierre De, Neculau Adrian, *Dinamica grupurilor. Texte de bază*, Editura Polirom, Iași, 2001.

DOCUMENTAR-Aradul în timp

SUBIECTIVITATE NARATIVĂ ÎN ALCĂTUIREA PERSONAJELOR LUI IOAN SLAVICI

Anton ILICA

Cine are trecere prin Şiria, atenţia îi este atrasă de ruinele cetăţii, de aroma de vie, de zumzetul istoric al Baronesei Antonia Bohuş, de conacele fiilor ei, care adăposteste Casa memorială Ioan Slavici şi documente ale trecerii muzicologului Emil Monţia prin localitate. Călătorul poate observa statuia lui Eminescu, alături de cea a lui Slavici, apoi sus pe platou, bustul lui Ioan Russu Şirianu, al deputatului Sigismund Boldea, a dascălului Nicolae Ştefu ori a medicului Iuliu Traian Mera. În dreapta imensului amfiteatru cultural, sunt plasate statuile lui Horea, Cloşca şi Crişan, alături de mormântul lui Ioan Slavici, cu pământ din locul înhumării sale, la Schitul Brazi, de lângă Panciu. Primarul Valentin Boţ, un eminent gospodar şi cu sensibilitate culturală, a redat vizitatorilor farmecul Cetăţii Şiria, prin luminarea nocturnă, amenajarea spaţiului din jur pentru serbări populare, asfaltarea, prin pădure, a drumul către Mănăstirea Feredeş, iar întreaga atmosferă musteşte de aroma vinului de Măsca şi al colinelor şiriene. Nu e uitat nici dascălul din Galşa, Iuliu Grofşoreanu, după cum nu-l uităm pe Gheorghe Popa de Teiuş, întâiul prefect român în Arad.

Merită şi nu am motiv să-mi opintesc bucuria minţii, când se lasă ispitită de vreo idee generoasă, dedusă din irizările seducătoare ale unui asemenea spaţiu spiritual. Debarasat de sentimentul prudenţei şi al fricii de a nu spune platitudini şi lăsând ambiţia să permită gândurilor ascunde să se manifeste, valorificăm şansa de a medita asupra unor texte artistice, semnate de cel mai virtuos scriitor al ţinutului nostru, Ioan Slavici. Acesta este generos cu toposul arădean, iar prozele sale cele mai apreciate sunt inspirate din spaţiul şirian, zona Ineului şi a Lipovei, toposul curticean, cu acea superbă Pădureancă din Zimbru ori cu fermecătoarea Persida din Radna.

Si iată cum ne aflăm aproape de textele lui Slavici şirianul, încercând să-l putem rânduieşti cu veneraţie între bucuriile inimilor noastre ca să ne dăruim lui printr-o lectură inocentă, în stare să ofere atât măsura erorilor cât şi tendinţa artistului de a intra în competitivitate cu absolutul.

Ioan Slavici!?! A fost răsfăţat de cititori, pentru că a scris cu talent, deşi în viaţa a făcut imprudenţe juvenile chiar spre apusul anilor, a făcut politici fără carieră şi altele. De multă vreme, Slavici a străbătut timpul artei literare într-o venerabilă actualitate permanentă. Proclamând admiraţia de care ne învrednicim faţă de autorul romanului **Moara cu noroc**, ne încurajează gândul să înţelegem structura narativă a vreunei povestiri printr-un interes mai oblic faţă de personaje. Cel mai ispititor discurs ar fi al Sămădăului şi al cârciumarului Ghiţă, dar imaginea finală a victimei feminine, Ana, personaj pe care autorul l-a sacrificat cu egoism, oferindu-i o funcţie închidere a episoadelor, mi s-a părut un viciu suprem.

Eroina din poveste devine evident un model negativ, un personaj ce trebuie **urât**, căci Ana este superficială şi imprudentă, mototolindu-şi cu voie trupul când sufletul îi era gol de iubire.

De altă parte, porcarii aceia murdari, cu părul cleios şi lucitor, beţivi, chefuitori, hoţi şi criminali, reuşesc să convertească un om moral, dar moale ”ca o

femeie”, să schimbe spațiul etic, să dea o nouă ordine a lucrurilor. Romanul nu are personaje care **sunt**, ci personaje care **fac**, acestea se lasă corupte, răul se extinde, iar când întreaga lume a naratorului a ajuns cuprinsă de vicii, Slavici găsește soluția narativă a uciderii lor. Nuvela cu incidențe evident **morale**, se finalizează în episoade tragice. Și ce moarte lipsită total de cavalerism, de eleganță, o moarte brutală, un glonț în ceafă, un cuțit de bucătărie?!!! O moarte fără să implice **tragism**. O moarte – pretext de închidere forțată a narațiunii. Așa procedează cu Iorgovan din nuvela **Pădureanca**. Găsindu-l fără sens, autorul ”il aruncă” între curelele morii.

Urând-o pe Ana, dojenindu-l pe Slavici, blestemându-l pe Ghiță cu regretul statornic că femeia trecu prea repede de la neprihană la rușine, ajungem în lumea **Marei**, la Persida, această fată ”*curată ca floarea de cireș*”. Nu se așteaptă cititorul, poate, ca fata Marei să statornicească în jurul ei lucrurile frumoase, bune, sincere și curate ale lumii; dar nici să fie atât lipsită de inspirație ca să-și aleagă soț, un măcelar, cu un nume atât de consonantic, Națl, plin de vicii ce merg de la bătărie și brutalitate până la o total dezonorabilă oscilație afectivă.

Persida, fată tânără, frumoasă și deșteaptă, îl refuză pe tânărul preot ortodox Codreanu, se împotrivesc tuturor și se cunună în taină cu fiul Hubăroaiei. Are chiar un motiv de principiu ”*Legea supremă sunt pornirile propriei noastre inimi. E nebun acela care le înăbușe, tiran, care le stăpânește și se martirizează el însuși pe sine. Mi-a plăcut Hubăr și am fugit cu el aici*”, rostește ea într-un moment de proiecție meditativă. De ce e vinovată atunci pentru viața mediocră din căsnicie? Pentru că instinctul sau inteligența a unit-o sufletește cu un leneș, chefliu, ins fără voință, risipitor și mai ales bătărian.

După ce-i pune la îndoială cinstea, o bate crunt, astfel încât Persida, însărcinată, pierde copilul. Narațiunea s-ar putea sfârși aici. Pentru continuitate, Slavici întoarce sensul narației pe dos. Retușează pentru o clipă comportamentul bărbatului și domolește spre iertare umorile femeii. Pentru o clipă, iubirea înlocuiește ura, din care se ivește un băiat. În jurul noului copil, se adună Hubării și familia Marei, se împacă, se bucură, dar fericirea e opturată de Bandi nebunul, fratele din flori al lui Națl, își mușcă tatăl de bregată și din nou bucuria botezului și împăcării se îndoliază.

Dar Pădureanca? Dar Iorgu Armaș? Slavici este unul dintre cei mai subiectivi scriitori în conceperea personajelor, zgândărindu-le sufletul, făcându-le pătimișe, derutate ori hăituite, oscilând între patimă și pasiune. În ordonarea arhitectonică a structurii textuale, Slavici își durează prozele utilizând comportamentul derutant al personajelor. Iar pentru că acestea sunt recutate dintr-o lume neproblematică, ele devin jucării ale autorului, pe care, deci, le abandonează, le strică, le recolorează, le iubește în funcție de interesele sale narrative. Și în final rămânem cu regretul că Slavici nu este și el un posedat, sedus energetic de structura propriilor personaje, lăsându-le libertatea de existență în lumea lor nemetafizică și mai ales instinctuală.

La Șiria, pe culmea cea mai înaltă sălășluiește ruinele unei cetăți, unde mai demult, spune chiar Slavici, cuibăreau vulturi. Din adâncurile dealurilor înșorite, se scurge un izvor cu apă curată, amintind că veșnicia păstrează amintiri despre timpuri impregnate de cultură, precum și memorii despre capitulația armatei revoluționarilor maghiari, conduse de generalul Ben, a cărui umbră a semnăturii a rămas pe masa istorică din muzeul șirian. Toate cele, cu bune și rele, se strecoară în amintire, iar seducția scrierilor lui Ioan Slavici, inspirate din toposul arădean, rămâne un fermecător allean de bunăvoință literară.

DOCUMENTAR-Aradul în timp

Stăpânirea Otomană în părțile Aradului (1551 - 1685)

Horia TRUȚĂ

În prezent atât documentele scrise cât și materialul arheologic crează certitudinea, că în timpul sultanului Suleyman Kanunî – Legislatorul, Magnificul (1520 -1566), oștenii lui Kason-bey, componenți ai oastei vizirului Kara Ahmed pașa, instalându-se fără lupte pe aceste locuri, au edificat în 1551 pe malul drept al Mureșului, în jurul unei biserici din piatră, o fortificație patrulateră (palancă) și un pod din lemn peste râu, ale cărui urme se mai văd și azi.

Conform obiceiului, lucrările au fost executate de constructori ridicați din sânul localnicilor, creștini numiți cerahori (serahor), de unde și denumirea românească de salahor. Aceștia făceau drumuri, lucrau la cetăți, tăiau pădurile pe unde urmau să treacă oștile, săpau șanțuri și transportau bagajele armatei. Aceste construcții, dispărute azi în totalitate, se aflau în aval de Podul Traian, aproximativ pe locul fostei țesătorii Teba.

La început, importanța fortului condus de un *dizdar*, pare să nu fi fost unul deosebit din punct de vedere militar, garnizoana adăpostind în 1591 doar 32 azabi și ieniceri cu tunarii aferenți. După asedii și contra asedii osmane și transilvănene, acest spațiu a ajuns în 1599 sub stăpânirea lui Mihai Viteazul.

În 1616, în timpul sultanului Ahmed I (1603 – 1617), turcii s-au reinstalat la Arad, dând în continuare curs unei vieți normale despre care astăzi se cunoaște însă prea puțin. Totuși, din relatarea călătorului Evlia Celebi care a vizitat aceste locuri în 1660, aflăm că Kopruli Mehmed pașa a refăcut zidurile palâncii folosind două șiruri paralele de bârne fixate cu pari groși înfiți în sol și o umplutură înaltă de pământ (dolma rithim), ridicând în interior: o geamie, consacrată rugăciunii de vineri, un han mare, un ospiciu, o casă pentru administratori, baie (hamam), școală, teke (mănăstire mahomedană pentru derviși) și o casă de petreceri.

De la același călător turc se mai știe de colibebe tristeții (*ahzân kulubeleri*), casele creștinilor de la malurile Mureșului, făcute din trestie și scânduri, cu dughene pentru bălci și de marile târguri cu petreceri, ținute anual timp de zece zile și nopți, unde se adunau *70-80 mii de raiale și beraiale gheaur*e pentru a face *cumpărături și vânzări așa de îmbelșugate de nu se pot descrie*.

Instaurarea stăpânirii otomane în părțile Aradului a fost definitivă mai ales prin impactul cultural al unei populații musulmane de origine asiatică asupra locuitorilor creștini din zonă, unde se comunica în limbile română, sârbă și maghiară. Efectul imediat l-a determinat redistribuirea proprietății, introducerea registrelor de recensământ fiscal (*tahrir-i vilayet*), a condicilor financiare (*maliye defterleri*), a cărților de legi *Kanun Al-i Osman*, deci a noilor relații economice și comerciale.

Conscripțiile întocmite de deftevdari sultănești, înregistrau nominal familiile, dările impuse, producțiile de cereale, cânepă, varză, fân, vin, lemne de voc, venitul morilor, vama, numărul oilor, porcilor, stupilor de albină cu zeciuala cuventă după ele, amenzile ocazionale, darea de mireasă și altele.

Stăpâni pe zonă, turcii au donat sate întregi spahiilor, pretinzând populației o serie de dări, diferite de cele anterioare, dar aproximativ în același cuantum. În același timp ei asigurau ocrotire în fața samavolniciilor răzlețe ale mercenarilor și nobililor maghiari.

Se crede că stăpânirea turcească asupra Aradului din această perioadă a dus la dezvoltarea comerțului cu articole meșteșugărești, vite și alte produse agricole către occident, localitatea devenind importantă și prin faptul că podul ce lega malurile Mureșului oferea singurul loc de trecere peste râu, în orice anotimp al anului. Caracterul agriculturii a fost schimbat, cultivarea pământului fiind în regres. A crescut în schimb creșterea animalelor a cărei mobilitate, inclusiv prin transhumanță avea mari avantaje în timp de război.

Securitatea drumurilor era încredințată instituției devergiilor care aveau obligația de a supraveghea, întreține și păzi, porțiunile expuse jafurilor: podurile, vadurile cu bacuri, hanurile etc. Mai aveau sarcina să acorde ospitalitate oficialităților și militarilor turci, ajutându-i în caz de nevoie. În mod frecvent cei angajați în acest serviciu sau pentru fundarea de vacifuri, organizații islamice pioase aflate sub controlul și protecția statului, erau localnici. Aceștia erau scutiți de anumite obligații ca *muzul* sau *nezi* (găzduirea oficialităților), *celeb keșan* (darea pe oierit), *surgun* (gonaci la vânătoare), *gerahor* (munca la construcții militare), *ulak* (asigurarea cailor la serviciul poștei) și altele. Devergiile erau organizați în grupuri de 30 persoane numite *tapan* (tobă), care alegeau locuri mai înalte de unde supravegheau drumul ce-l aveau sub pază, ziua și noaptea. Pe lângă arme (lance, sabie) aveau toba, un instrument sonor care servea pentru a anunța codificat dacă drumul era liber sau existau pericole.

Un raport din 1676, prezintă existența în Arad a 240 case ale turcilor, 1000 de case de ortodocși și 40 case de catolici. Locuințele erau de formă pătrată, ridicate pe fundații din bolovani cu tâlpi din bârne și pereți din nuiele împletite lipite cu pământ. Se remarcau prin fațade simple, deseori sărăcăcioase, stereotipe, închise cu un acoperiș din mai multe șiruri de scânduri, paie, trestie. În interior, spațiul de familie era distribuit separat de cel economic-comercial, inclusiv la casele cu o singură cameră. Erau dotate cu sisteme de încălzire și gătit: sobe de cahle, vetre, dispuse în mijlocul încăperii, podine, veselă, pietre de râșniță.

În 1661 vizirul Mehmet Kupruli a colonizat în *varoș*, suburbie din afara fortificațiilor, 400 familii de rascieni, o populație recrutată din Imperiul Otoman balcanic, Se presupune că o parte din coloniști a fost așezată lângă Mureș, între străzile Unirii și Gheorghe Lazăr de azi, în jurul Bisericii *Nașterea Sfântului Ioan Botezătorul* (aflată pe locul Colegiului Național Moise Nicoară), formând așa numitul Tyukovăț. Alți coloniști și-au ridicat casele în mocirlele și stufărișul dinspre vestul cetății formând nucleul viitorului cartier rascian (sârbesc). În urma

deselor incendieri ale așezărilor, acestea s-au grupat spre drumul comercial ce se deschidea înspre nord, către Oradea, Ineu, Jula (Gyula), Buda, formând germeii Bulevardului de azi. Acolo între brațele Mureșului, drumul ducea de la Aradul medieval (azi Drăgășani), printre mlaștini, tufe, spini, târși și pomi fructiferi spre câmpia Crișurilor. În apropiere se înșiruiau, unul lângă altul eleșteiele: Talamir, Farkaslyuk, Papferedo, Onna și Szent Gyorgy, formate prin revărsările râului.

Orașul otoman astfel format era rezultatul sintezei realizate între tipul local de așezare urbană tradițională și cel musulman, cu predominarea economiei bazate pe comerț și meșteșuguri, cărui li se adaugau edificiile de unități administrative militare și religioase specifice ocupantului.

Epoca conflictelor armate se redeschide în 1685. Coaliția creștină condusă de armata austriacă, a început în decembrie 1687, asediul cetății arădene, apărată de 1500 spahii și 500 ieniceri, care, deși aveau o instrucție severă și cai buni, îmbrăcați în zale, cu săbii, arbalete, scuturi, săgeți și căști, au cedat atacului. Noile forțe otomane sosite dinspre Timișoara, nu au fost de nici un ajutor fiind nimicite chiar lângă podul din lemn. Concentrând forțe pe linia Mureșului, sub comanda generalului Veterani, sprijinit de generalii Stahremberg și Piccolomini, întregul teritoriu al actualului județ Arad a fost ocupat de austrieci, în ajutor lor fiind aduse și trupe alcătuite din 5.000 voluntari sârbi.

Pacea de la Karlowitz (Sremski Karlovci, 1699), a stabilit hotarul dintre cele două imperii Otoman și Austriac pe cursul Mureșului, teritoriul turcilor, începând doar în afara regimului său hidrografic din sud.

Cei aproape 150 de ani de ocupație otomană au constituit perioada de tranziție spre modernitate pentru o bună parte a fostului regat maghiar. Cu toate că impactul asupra populației trebuie să fi fost unul major, multe din realitățile epocii medievale au fost transformate corespunzător formelor de organizare impuse de noii stăpâni. Deși ele au cuprins rețeaua de așezări preexistente în jurul unor centre de putere, cum este cazul Timișoarei, Cenadului, Lipovei, Ineului, Gyulei etc., noile unități administrative create nu s-au mai așezat peste granițele comitatelor medievale.

Timișoara a devenit centrul unui vilayet, cu subunități administrativ militare numite sandjakuri și nahye, realizate prin recensământ financiar și cadastral.

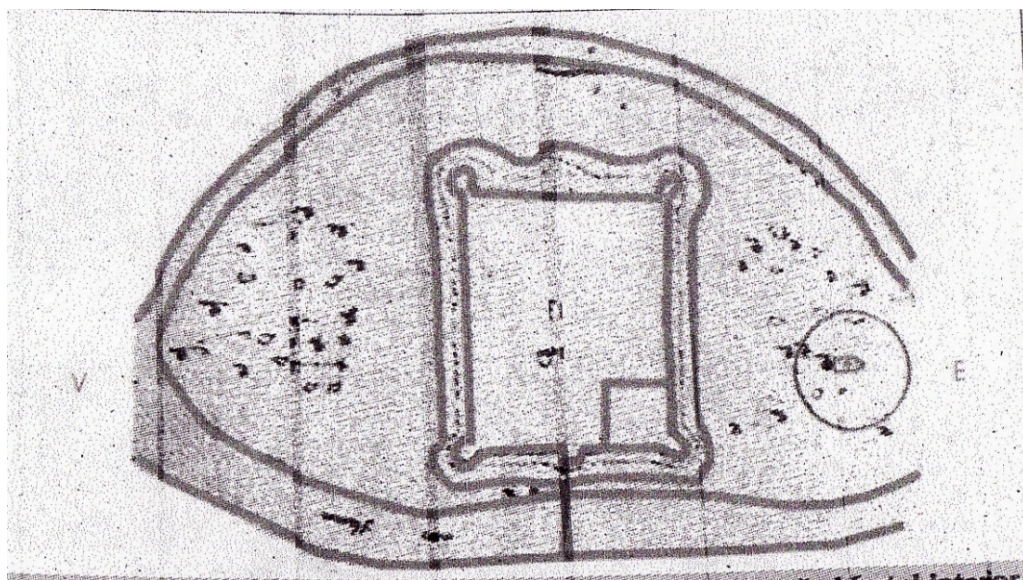
În acest interval au dispărut însă definitiv unele instituții ecleziastice reprezentative pentru lumea medievală (prepozitură, capitlu) dar și care țineau de ordinea socială (cetăți, reședințe nobiliare, așezări etc), turcii reușind într-un timp scurt să se organizeze și să se impună într-un teritoriu total diferit de spațiul balcanic-oriental din care veneau.

Cucerirea Aradului de trupele imperiale a fost urmată de ridicarea unui oraș nou, modern, acțiune care a însemnat de fapt ștergerea în totalitate a culturii și stăpânirii otomane întise pe o durată de 150 de ani, distrugerea fondului urban și a celui militar turcesc.

Aceasta deoarece, în mod fals, istoriografia europeană, a prezentat ocupația turcească drept cea mai neagră epocă a acestor locuri. În acei ani, spun unii istorici, s-a distrus aici total civilizația veche din timpul Ungariei feudale, s-au ruinat cetățile și orașele, au dispărut sate, s-au nimicit meșteșugurile, comerțul, agricultura, populația sleită s-a împușinat, iar puținii locuitori rămași au decăzut la cea mai de jos treaptă a barbariei și mizeriei. Osmanlâii erau prezentați printr-o largă propagandă (foi volante, cronici, reportaje de război), drept păgâni ce reprezintă încarnarea deavolului, tirani inumani, războiul dus împotriva lor aparținând astfel întregii creștinătăți apusene.

Există însă voci care nuanțează aceste afirmații devenite imuabile, de neatins.

Referitor la această schimbare, cronicarul transilvan Mihail Cserei, mărturisea cu vădită melancolie în 1709: *...câtă vreme căutam libertatea, am căzut la strâmtorare și iobăgie cu atât mai mare, nu mai avem nimic, toți am fost jefuiți, care de neamț, care de curuț (ungur) și totuși trebuie să plătim dări, iar înaintea neamțului, n-avem credință și omenie nici cât un câine; Jugul de lemn era greu, am vrut să-l sfărâmăm din grumazul nostru, dar aruncară asupra noastră jug de fier cu atât mai greu. Așa pățește națiunea care-și caută mereu stăpâni noi...*

Cetatea turcească (schița de epocă)

DOCUMENTAR-Aradul în timp

POVEȘTI ADEVĂRATE

Ioan TULEU

Turcii și broaștele

Întâmplarea aceasta s-a petrecut, după spusa bătrânilor, pe la începutul stăpânirii turcești, pe meleaguri ineuane. Moroda era atunci un cătun mic, alcătuit din câteva case și era înconjurat de bălți, iar hotarul întreg acoperit de păduri. Stăpânirea turcilor pe aceste meleaguri a început în jurul anului 1565. Ei au venit de la Lipova, pe drumul pe care se aducea sarea. După ce jefuiesc și pustiesc Moroda, turcii trec podul de peste Cighier, atacă curțile nobiliare ale vicecomitelui de Mocrea, pe care le jefuiesc. Cuprind Ineu și apoi Dezna.

La Ineu așează un sangeac și o garnizoană militară. Pentru asigurarea transporturilor și o mai ușoară deplasare a armatei, la podul de peste Cigher de la Moroda, se stabilește un pichet de pază.

Tot atunci s-a dat în folosința spahiilor, la Săliște, câteva loturi de teren. Turcii, la Ineu, au construit o cetate sau poate au întărit-o pe una mai veche și au întemeiat o așezare civilă. Au construit și o geamie, care s-a păstrat până după cel de Al Doilea Război Mondial. Stăpânirea lor, cu intermitențe, a durat până la 1700.

Povestea noastră s-a petrecut atunci cândva, într-o noapte de toamnă, nu este importantă data exactă, pentru că este doar o poveste, sau o fi fost adevărat ce ne spune tradiția?! Ei bine, în acea noapte, o mică ceată de ieniceri a vrut să jefuiască Morodița. Turcii bine înarmați au pătruns pe drumul de legătură al satului, care trecea prin pădure. Cătunul Morodița era așezat în pădure, pe partea dreaptă a unui afluent al Cigherului. Acest afluent alimenta în fața satului bălți cu apă permanentă.

Ceata de ieniceri ajunsă la baltă a căutat să treacă spre sat, pe o cărare îngustă. În drumul lor pe lângă baltă, turcii au speriat și au gonit broaștele. Acestea au început să orăcăiască, făcând larmă grozavă, antrenând și broaștele din celelalte bălți. Dulăii satului simțind ceva mișcare lângă pădure au început să se agite și să latre furios, fugind pe lângă baltă.

Era noapte târzie și străjerii satului ațipiseră. S-au trezit și observând umbre lângă pădure, au dat alarma. În noaptea întunecoasă, clopotul bătea puternic în dungă, semn a primejdie. Glasul ascuțit al clopotului a trezit tot satul. Toți cei în putere au pus mâna pe coase, securi, seceri și au alergat spre vramața (poarta) pe unde se intra în sat. Turcii văzând atâta popor s-au speriat și au fugit în pădure, renunțând la jaf și prădăciune. Astfel, datorită alarmei date de broaște a scăpat Morodița, precum odinioară Capitoliul din Roma antică.

Ofițer fugărit de taur

Povestirea următoare aparține unor evenimente mult mai aproape istoricește, mai precis din vremea Revoluției de la 1848.

În 13 august 1849, trupele revoluționare maghiare înfrânte și-au stabilit tabăra pe câmpul dintre moara Seleuș și sat. Un ofițer al armatei maghiare a plecat în cercetare spre Moroda. Ofițerul era îmbrăcat complet în roșu, așa cum era uniforma armatei și încins cu sabia, după cum era regula la ofițeri. El se deplasa cu atenție să nu fie surprins de inamic.

Departate, pe pășunea satului, păștea turma de vaci a comunei. Tocmai în acel an comuna avea un taur mare și furios. Avea obicei să fugă după oameni și să-i împungă, fiind considerat periculos. Taurul care păștea cu turma de vaci, vede ceva roșu care se mișcă în depărtare. Înfuriat, iese din turmă și aleargă după ofițer. Acesta a văzut taurul, și-a dat seama de primejdie, și-a controlat armamentul și și-a dat seama că are numai sabia, ceea ce era puțin pentru a se apăra. Deși era curajos, nu voia să înfrunte taurul. Și-a adus aminte de acel sănătos proverb că „fuga-i rușinoasă dar e sănătoasă”. Astfel a făcut stânga împrejur și a luat-o în pas alergător spre ai lui. Ofițerul nu a povestit alor săi pățania dar, precum se vede, o fi fost zărit de un seleușan!

Tot atunci se spune că valorile monetare ale armatei maghiare au fost luate de ruși dar vistieria (lada în care se aflau valorile) a fost abandonată pe cânepiște, la Seleuș, de unde a fost luată de un locuitor al satului și dusă acasă.

*Minunată-i prietenia
Cel mai scump și drag cuvânt
O-nțeleg numai aceia
Care-n viață știu a fi
Omenoși cu oamenii.*

Un Crez al existenței rostit la Arad, 20 sept. 2020, de către domnul Doru Dinu Glăvan (în prezența d-lui col.r.dr.ing.Constantin Avădanei).

Acest număr al revistei este dedicat memoriei celui care a fost un model în jurnalistică românească, Doru Dinu Glăvan, președintele Uniunii Ziaristilor Profesioniști din România și care a slujit jumătate de veac presa de pretutindeni.

În numele Filialei Arad a UZPR, neuitată fie-i amintirea!

ESTETICI. EDUCAȚII. RESTITUIRI

COLINDELE LUMEȘTI DIN SATUL BODROGU-VECHI

Delia CHEVEREȘAN

Ovidiu Bârlea prefățează volumul *Poezii și basme populare din Crișana și Banat* al autorului Petre Ugliș-Delapecica.

„Octogenarul Petre Ugliș prezintă o interesantă colecție folclorică din Banat și Crișana. De fapt, e o republicare a ceea ce apăruse cu pseudonimul *Delapecica* și sub titlul *Din literatura poporană* în trei volume (vol. I *Poesii poporane*, Lugoj, 1909, vol. II *Povești din popor*, Lugoj, 1909, vol. III *Glume din popor*, Lugoj 1909). Volumele – mai cu seamă cele de povești- au devenit de mult o raritate.

Colecția lui Petre Ugliș reflectă, într-un fel, soarta autorului ei, aducând materiale din zonele în care a copilărit și și-a desfășurat activitatea didactică: Pecica- leagănul copilăriei, Bodrogu-Vechi –sătulețul bimilenar, colțul de Rai, unde și-a început activitatea de dascăl, după ce a absolvit Preparandia din Arad în 1904, Bara, sat lângă Lugoj și Gurahonț, de unde s-a pensionat.

Cele mai multe materiale și totodată cele culese dintâi sunt din Bodrogu-Vechi, un cătun care aparținea de comuna Pecica. Sat mai mic și mai ferit de prefacerile urbanizării, locul s-a dovedit a fi o bogată mină de folclor care l-a atras și l-a fascinat pe culegător. De aici a cules el sute de cântece lirice și majoritatea covârșitoare a poveștilor. Volumele publicate în 1909-1910 la Lugoj cuprindeau aproape numai materiale din acest sat, încât ele pot fi socotite drept un fel de monografie folclorică a Bodrogului-Vechi.”

Un mănunchi de colinde- 14 la număr- provine din cele trei puncte principale: Bodrogu-Vechi, Bara și Gurahonț. Puținătatea lor reflectă procesul de stingere a colindatului, încă viu pe valea Mureșului.

Colindele culese din Bodrogu-Vechi sunt cinci:

- *Vine marea;*
- *La fântâna stoborită*
- *La aiastă casă*
- *Baciule, gazdă de loc*
- *O, ce stați și vă uitați*

„Prin colecția sa, Petre Ugliș se înscrie cu cinste în galeria marilor învățători-folcloriști, alături de: Ioan Pop Reteganul, Ioan Bota, Geogre Cătană, etc. care au îmbogățit folcloristica noastră cu atâtea colecții valoroase printr-o muncă dezinteresată, călăuzită de conștiința că își servesc neamul pe care s-au simțit chemați să-l lumineze nu numai pe băncile școlii, ci și prin puterea cuvântului scris.” (Ovidiu Bârlea, *Prefață la volumul Poezii și basme populare din Crișana și Banat* de Petre Ugliș).

Colindele lumești sau colindele laice seamănă mai degrabă cu cântecele lirice. Ele sunt cântate de cete de feciori, de copii sau de adulți în Ajunul Crăciunului, la casa gospodarului, în ocol sau la fereastră, cât și pe ulițele satului. Colindele din colecția lui Petre Ugliș au fost auzite de la persoane din satul Bodrogu-Vechi, de vârste diferite, știutori sau neștiutori de carte, dar care au păstrat în memorie poezii și povești populare auzite din moși-strămoși.

Colinda *Vine marea* auzită de la Manea Popăț, de 54 de ani, neștiutor de carte, o cântau feciorii la casele unde sunt fete mari. Cele 13 versuri reprezintă mai degrabă un scenariu sub forma dialogului dintre feciorii grupului de colindători:

„-Dar în coarne ce mi-și poartă?

-Poartă-un leagăn de mătăasă.

-Dar în leagăn cine șede?

-Șede Mărioara, fată dalbă.”

Fata de măritat/fata mare este apreciată pentru hărnicia ei, pentru puritatea sufletească, calități indispensabile viitoarei neveste.

„Lucru mare ce lucra

Tot cosa și-mupistra,

Măramă frățâne-său,

Guleraș tătăne-său.”

Un singur element amintește de colindul religios, „leagănul de mătăasă” în care stătea pruncul Iisus. „Boul sur cu coarne de aur” vine din legendă, boul care a descoperit icoana Maicii Domnului, care explică modul în care s-a înălțat Mănăstirea Hodoș-Bodrog.

Refrenul „Lină-mirlină, leroi mirlină” se rostește după fiecare vers, nu seamănă cu niciun alt refren, din colindele religioase. Lină/linăriță este o plantă erbacee, cu frunze asemănătoare celor de in, cu flori galbene și cu fructe în formă de capsule, conținând semințe aripate. E o invocație a vegetalului în care se resimte pregnant influența cântecului liric asupra colindului.

La fântâna stoborită pare să fie o varaintă a „Mioriței- colind”, axată pe tema hotărârii ciobanului/păcurarului bătrân, de a abandona turma, într-un mod dramatic pentru oi. Fântâna stoborită „cu stobori de mălin verde” este locul în care poposește de obicei „un mare păcurari”, de unde își taie o șuieră și s-apucă de șuierat. Auzind șuieratul, oile se întristează și aleargă la stăpânul lor, presimțind o nenorocire:

„Ori ți-i voia să ne vinzi

Ori ți-i voia să ne mân-ci?”

Răspunsul păcurarului este tranșant, un reflex al vieții aspre a ciobanilor:

„Nu mi-i voia să vă vând,

Ci mi-i voia să vă mânc,

Că de când umblu cu voi,

Am albit și eu ca voi.”

Șuieră/fluieră, instrument emblematic al vieții pastorale devine un însemn al

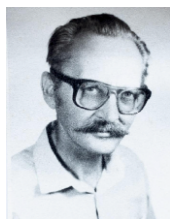
caracterului ritualic al colindului mioritic. Refrenul „Iloi linu, libu lărmălinu” se rostește după fiecare vers și constituie derivate ale cuvântului mălin(arbust decorativ din familia rozaceelor cu flori albe, mirositoare și cu fructe drupe, mici, negre cu gust amar) sugerând asprimea și amarul vieții păstorești.

La aiastă casă este un colind ilustrativ pentru funcția agrară a colindei. Cele trei „flori alese” s-au luat la ceartă vrând să arate care dinte ele este „cea mai mare”. Spicul grâului aduce bogăție în casă/colăcei pe masă/tot la zile mari/ zile mari și rari. Floarea viei este nelipsită de la orice cununie. Busuiocul este floarea cu care se botează pruncii. Se prefigurează cele trei momente ritualice, nașterea, nunta și moartea, prin rolul pe care fiecare dinte cele trei flori îl are în viața omului.

Baciule, gazdă de loc -comunicată de Pavel Trif, de 46 de ani, știutor de carte, talentat povestitor, în 1907. Are ca temă relația colindători-gazdă/gospodar. Colindătorii urează noroc gazdei și marchează greutatea drumului cu mult umor „Mi-am rupt nădragii mei /Căciula mi-am pierdut-o”. Gândul la răsplata primită pentru colind îl face să treacă peste aceste supărări pentru că „În vecini văzui cărnați pe cărbuni/ Eu de aceia mult doream/ Cu ochii la ei priveam/ Eu la ei și ei la mine/ Dar nu mă îmbia nimeni/ Săracu de mine”. Colindul conține formule augurale: „Cruce-n casă, crunce-n masă...”, întâlnite și în colindul religios.

O, ce stați și vă uitați este un colind comunicat de Pavel Trif, în care se împletesc elementele colindului lumesc cu cele ale colindului religios. Relația colindători-gazdă este vizibilă sub forma unei invitații adresate gospodarului de a privi colindătorii, de a se minuna și de a lua seama bine la cuvântul/colindul pe care nu l-au auzit de mult. Colindul se referă la praznicul luminat așteptat cu mult dor de colindători și de gazdă. Gazdele sunt implicate în ceremonial prin formule reverențioase „gazdelor cinstite” și prin formule porunci „uitați-vă”, „să ne dați”. Solicitarea colindătorilor pentru cuvântul adus în casă se referă la „Cârnați/ Nouă să ne dați/ Măcar și-un florin ori doi” . Praznicul cel luminat e un prilej de a-și satisface și pofta de plăcinte și de ouă; umorul suculent și satira fină sunt vizibile: „Că, vedeți, diacul săracul/ E zbuciumat în școală/ Încât e mai gata să moară/ De dragul plăcintelor și de dorul ouălor”. De cele mai multe ori, dorințele colindătorilor sunt satisfăcute și grupul e dispus să își continue drumul „Haideți, frați, deci mai departe,/ Să mergem și-n altă parte/ Că dacă bine vom cânta/ Și mai mult vom căpăta”.

Petre Ugliș mărturisește: „*Poeziile și poveștile cuprinse în volumul mai sus amintit sunt adunate între anii 1906 – 1961 , de la tineri și bătrâni și sunt redată cât se poate de fidel, cu toate particularitățile de limbă, străduindu-mă a nu adăuga nimic de la mine, dar nici a lăsa neclar ceea ce e e frumos*”.

ESTETICI. EDUCAȚII. RESTITUIRI

OBȚINEREA PÂINII DE CASĂ

Traian LĂPĂDUȘ

”Moșul mneiu, fie iertat, zăce așe: - Auz nepoate, să știi tu, dragu mneiu, că în lumea asta tăte îs bune cu pită” – Ilie Maxa – ”Flenciu”

”- Ai pită și clisă pă masă, ai ce mânca”- această expresie poate fi considerată printre cele mai profunde idei filozofice populare, căreia măceanul i-a atribuit printre primele locuri ale existenței firii vieții omenești. Fiind pătruns de aceasta, absolut tuturor lucrărilor legate de procurarea pâinii, li se acordă o atenție deosebită și venerată comparativ cu altele, începând de la selectarea semințelor grâului și până la consumarea acesteia.

Ziua în care se făcea pâine era de obicei vinerea. (Vineri fiind zi de post, alimentele mai sărace în proteină animală (nepârgălite), erau consumate cu mai multă plăcere cu”...pită moale”, apoi până duminica pâinea devenea cea mai bunp ”puhavă”, precum și mâncarea gătită la masă fiind mai deosebită, ca ”pă tăta săptămâna”. Și mai ceva. Cuptoriul rămânea ”dezmoțât” (puțin călduț pentru ziua de sâmbătă, când în el trebuia să se coacă plăcinta.

Mai rar se făcea pâine de două ori pe săptămână și atunci cu diferite ocazii sau dacă era sărbătoare religioasă. Totuși nu era o regulă că neapărat ziua de făcut pâinea să fie vinerea.

Făina de făcut pâine era adusă cu o zi înainte în casă, iar dacă era în timpul iernii, de dimineață, să se încălzească la temperatura camerei.

Făina era cernută în ”troaca de pită” – albie semicilindrică, făcută dintr-un singur trunchi de copac – de regulă lemn moale (arin, plop) și cupărată de la ”pădureni, ce umblă cu ”ciubară”.

De menționat ar fi faptul că absolut toate ustensilele folosite în obținerea pâinii erau de o curățenie aparte, iar femeia care lucra la făcutul pâinii se schimba cu haine curate.

După ce se cernea făina și se așeza în troacă se făcea ”aluatul la pită”. În tot timpul cât se lucra la aluat se păstra liniște, iar dacă vorbea cineva, pronunța cuvintele domol, încet; de asemeni, mișcările necesare lucrului se făceau lin, fără zvâcniri, ”să se prindă aluatul”.

Înainte cu câteva ore de a face aluatul de pită, într-o cratiță mai mică se moaie aluatul ”di pită” (vezi mai jos) în apă călduță și în loc mai cald decât restul camerei. În cazul că se folosesc și ”cumnău” și acesta era pus la înmuiat separat.

”Cumnăul”- ingredient pentru ”dospirea” (fermentarea) pâinii. Se folosea numai în cazul când din anumite motive nu se găseau drojzii în comerț (lipsa banilor, războiul ș.a.). Cumnăul se obținea în felul următor: se cerneau tărâte de

grâu printr-o sită mai rară puțin și se înmuiau în apă într-un vas ”jmălțuit” (emailat), oală de pământ (oală de lut ars) sau ”ghioabă” –cofă din lemn. În amestecu respectiv, care avea o consistență potrivită ”așe ca să-l poți face gurgulaie î palmă”, adică să-l faci cocoloș fără să se lipească de mâini și în care se fărâmița miez de pâine. Acest amestec se păstra la loc cald astupat cu o ”merindaică” (țesătură de cânepă cât un prosop) curată 2-3 zile, după care se întindea fărâmițat pe o masă și lîsat să se usuce bine. Se păstra într-un ”bășcuiet” (traistă de pânză din fibre de cânepă), la loc uscat. Din acest amestec se lua o mână și se pune la aluatul de la pită.

Atât ”aluatul di pită” cât și cumnăul înmuiate se amestecau cu apă călduță –”ca di pită” (apă încălzită la 35- 40 °C) precum și drojdiile (se foloseau mult mai adesea drojdii –fără cumnău) și cu făină la un capăt al trocii amestecându-l și cu făină. Acest amestec avea consistență de maia ”mai gros oleacă decât smântâna” – se acoperea și se lăsa până a doua zi dimineața.

A doua zi dimineață ”până-n ziuă” (în jur de ora 3,5- 4), gospodina se scula ”mă scol la pită” și se pregătea de frământat. Se încălzea apă ”ca di pită” (temperatura apei se căuta cu cotul. Dacă se putea ține cotul fără să se ardă era bună.) Amesteca ”aluatul di la pită” cu restul de făină și cu apă și îl frământa cu mâinile începând de la o margine la alta și de la un capăt la altul al albiei, după care întorcea aluatul pe fața opusă, repetând operația, repetând întoarcerea atât în lungul cât și în latul. După ce această operație se făcea de 3-4 ori pâinea era gata frământată. Terminarea frământatului era marcat de faptul că în timpul frământării din aluat ieșeau mici bășicuțe care pocneau ușor. Se omogeniza tot aluatul. Peste troacă se așeza ”șeșca di la troaca di pită (o ramă de lemn), peste care se așternea o ”măsăriță”(față de masă) și o pernă lîsându-se ”pita la dospit”. Timpul de dospire era de 2,5 -3 ore, timp suficient pentru ”arderea cuptoriului. (Vezi construcția cuptorului).

De felul în care se ”ardea cuptoriul” depindea coacerea pâinii. Gospodinele știau din experiența primită de la înaintașele lor și transmisă prin practică asupra felului combustibilului, dar rezultatele cele mai bune au dat ”torii” (vezi tori). Ca și combustibil mai erau folosite paie, tuleii, cotrencii, pozdării – ultimii doi cu oarecare reținere deoarece puterea calorică fiind mare, dozarea era oarecum problematică.

Ca unelte se utiliza ”drâglu” (vezi drâglu) și ruda di la cuptor. Cu drâglu se împingea combustibilul , se trăgea jarul și cenușa, iar cu ruda se ”zgândura” în cuptor pentru a se întezi arderea.

Arderea cuptorului cu tori. Se introduceau doi jupi de tori pe marginile cuptorului (dezlegați), iar un jup pe mijloc, sub care se pune un mănunchi bun de paie, care se aprindeau. Se lăsa să ardă în voie fără a atinge gradul de ardere mocnită. Când apărea acest fenomen se ”zgândăreau” cu ”ruda”, spre a activa arderea. După terminarea arderii, jarul se împingea o parte în spatele cuptorului și o parte cu ruda, repartizat pe cele două laturi. Se introducea din nou- dar de această dată numai u jup de tori, și pe mijlocul cuptoriului. După arderea și a acestuia, se

”zgândărea” cu ruda tot jarul, se întindea pe toată vatra și se lăsa până pulpăiau și câteva flăcări de culoare albastră, după care jarul era din nou repartizat în spate și pe părțile laterale. Se introducea un nou jup, tot dezlegat – fiind lăsat să ardă. Se proceda în felul acesta până se ardeau în total 6-8 jupi. După arderea celui de-al 4-lea jup și după ce s-a format cenușă (fără jar) acesta se separa și se scotea cu drâglul afară (fiind introdusă în groapa de la cuptor, special destinată). Odată cu terminarea de ars a ultimului jup, se separa jarul de cenușă (care era scoasă), se împingea jarul cu drâglu în spate(”în fundu cuptoriului”) și se puneă ”ităul” (vezi litău) – lăsându-se o mică deschizătură la partea superioară a ”gurii cuptoriului” (vezi cuptori), ”să se stâmpere cuptoriu că așe trăbă”(Pri acest stâmpărat nu era altceva decât eliminarea gazelor nocive rezultate din ardere).

Arderea cuptorului cu paie era mai lentă încălzirea și rezulta și multă cenușă, precum necesita și o foarte mare atenție în dozarea încălzirii uniforme. Focul în cuptori în care să se utilizeze pozdări sau cotrenci era folosit doar pentru gătit mâncarea (curechi umplut în cuptori, păsulă etc.) cu pozdări – la fripturi, cu crenji, la încălzit în casă. ”Pun un jup de tului și doi znopi de crenji- am căldură tăta zua”. Existau gospodine care în privința căldurii din cuptor puteau determina prin simțurile mâinii sau ale feței temperatura cuptorului pentru necesitatea utilizării acestuia, în cazul că se ardeau alte materiale în afară de tori ”îi pre ars, mai trăbă băgat pă el, scoate jarul tăt”etc.” – pentru a putea fi utilizat.

În timp ce arde ”cuptoriu”, gospodina ”rupe pita”, adică formează pâinile din aluatul care a dospit. ”Ruptul pitii”constă în a împărți aluatul în câte pâini ies. Cu toate că aluatul este dospit și se ține – respectiv este omogenizat și compact, nu se utiliza cuțitul în secționarea prin rupere. (”Pita să taie numa când îi coaptă” – Baba Dochie a lu Cărtăboșu). Se potrivea și se puneă în ”coșeriță de pită”, peste care se găsea un ”dosoi” foarte curat din ”tort în tort” sau ”tort în ..(indescifrabil), iar cu capetele se acoperea. Era lăsată în coșerițe până ”se stâmpăra”cuptorul.

Între timp se căutau ”tăpsâile”(vezi tăpsâie) și se duceau în fața cuptorului. Tot aici se aduceau și coșerițele cu pâine, care se manevrau cu atenție – fără a fi lovite sau trântite ”nu crește pita altfel”. Se verifica temperatura cuptorului, jarul să fie în spate, vatra curată, spre a putea fi pusă pâinea la copt.

În cazul în care că din aluat în urma ”ruperii”pâinii mai rămâne o oarecare cantitate, atunci se făcea ”un lipii” (pâine mai mică), ce era copt pe vatră (lipieș) sau în ”tipsâie de lipii” – tavă mai mică. Tava putea fi înlocuită și cu o cratiță (”crăstolă”).

Nu rare erau cazurile când pâinea făcută anterior să se consume înaintea pâinii făcute în prezent, în acest caz se recurgea la improvizații și... destul de ingenioase, ba de cele mai multe ori foarte apreciate de către membrii familiei: ”Lângălău, cocoroadă sau crogne din pită”.

”Lângălăul”. După ce pâinea era ”ruptă” și pusă în ”coșeriță, din fiecare se lua câte o bucată ”cât să iei cu brânca”, apoi se frământau pe masă toate și se făcea o cocă omogenă, care se întindea cu ”săcitoarea”, de grosimea unui deget. Pe suprafața păturii, se creștau ”coțche”(pătrate, romburi), cu cuțitul.(De data

aceasta se folosea cuțitul, că nu mai era ”pită necoaptă”), se așeza ”pă lopata di cuptori” și se deșerta pe vatra cuptoriului. Se cocea, lăsându-se gura cuptorului deschisă sau parțial deschisă (cuptorul este deja încins). Se mișca, ”să nu se prindă”, câte puțin, cu ruda, în timpul coacerii, apoi scos afară. Încă fierbinte, se ungea cu untură, se tăia bucăți și se servea la masă. Cel mai adesea, *lângălăul* se servea în sistem frugal.

Nemții, tot în această formă, dar mai select și specific, făceau *plotz*, presărând deasupra zahăr, care prin coacere, devenea caramel, formând o pojghiță, iar cristalele netopiye, îi dădeau un aspect atrăgător și estetic. Tăiatul blatului în formă de triunghi isoscel, cu un vârf f. ascuțit, determinau consumatorii, mai ales copiii, să renunțe la cele mai selecte produse de patiserie.

Cocoroada era tot lingălău, căruia în timpul prelucrării i se punea brânză (de oaie) cu mărar tocat sau prune, vișine etc. și smântână.

Crogne din pită era tot o mâncare frugală, doar că aluatul luat din pâine, după ce a fost întins, se tăia bucăți (fără crognari- vezi crognari) și prăjite în untură.

În cazul că în cuptor se cocea lângălău sau cocoroada, se mai activa temperatura, cu 1-2 jupi de tori.

Verificarea unui cuptor bine încins pentru a putea fi bun de copt, se făcea cu mâna pentru experimentate, introducea mâna la mijlocul *hudurii* (vezi hudură), până la cot. (Anița Ionu Petri) ori fața în dreptul deschizăturii sau se arunca o mână de făină. Aceasta, dacă se rumenea întâi, apoi se carboniza, cuptorul era bun. Dacă se aprindeau, cuptorul era prea ars (să se mai astâmpere), iar dacă se rumenea întâi pe margine și nu pe toată suprafața – *mai trăbă băgat în el* – adică mai trebuie ars puțin.

Din *coșerile* de pită, pâinea (aluat) se răstoarnă în *tăpsâiele di pită* (tăvi tronconice cu baza mică de jos de cca 30cm, iar laturile ondulate de 6-8 cm), care se introduc în cuptor. (De regulă 4 pite).două pe o latură, două pe cealaltă, lipiul în *gura cuptorului*, în față și pe mijloc.

Se pune *lităul*, adică se stupă (vezi litău). După cca 10-15 minute se caută ”mă uit la pită”, spre a aprecia modul de coacere. Dacă a început să se gălbenească, atunci *trăbă stâmpărat* – adică, în cazul în care pâinea din cuptor se îngălbenește, înseamnă că temperatura cuptorului este prea mare și o poate arde la suprafață și necoaptă în interior. În cazul că aspectul general al pâinilor au prins o crustă de culoarea ocră deschis, *gălbenuță să fie*- cuptorul este propice pentru coacere, iar cuptorul se închide și se lasă pâinea la copt timp de 2- 2³⁰ ore.(Anița Iercănu Petri).

Scoaterea pâinii se face fie cu drăglu, fie cu ruda. Imediat se scoate din tavă *să nu să căldărească*(să se cloclească). După ce a fost scoasă, i se spală clopul (partea superioară), cu apă rece (”să rămână moale”), apoi se duce și se depozitează în cămară, (loc răcoros), pă poliță.

Ar mai fi de menționat că *lipiul* se scoate mai devreme din cuptor, în funcție de mărimea acestuia., astfel:

-lipii ocazional (”lipieș”) – la un sfert din timpul destinat coacerii pâinii

-lipii voit (”trăbă și-on lipii , că n-am pită”)- lipii ce se scoate la jumătatea

coacerii- fiind foarte necesar pentru consum urgent, ce nu permite amânare (ocazii de servitul mesei persoanelor ce au ore fixe de activitate)

-lipii *di dat* – lipii puțin mai mic decât pâinea și scos din cuptor la $\frac{3}{4}$ din timpul coacerii pâinii. Acesta se dădea în contul unor obligații de plată (la ”cioși”, păcurari, văcari, ca *sâmbrie* (vezi ”sâmbrie”) aceste obligații cădeau în înțelegere...o pătrare di clisă și-on lipii)

În ceea ce privește consumul, nu era regulă, dar lipieșul era consumat și savurat proaspăt cu sos de roșii sau *șanșpec* – sos alb cu jumări de slănină afumată.

De cele mai multe ori, pâinea prindea deasupra, în urma coacerii, o crustă carbonizată *coaje neagră* – crustă ce se forma înspre partea în care cuptorul era mai fierbinte, iar în partea opusă, pâinea își mărea volumul. – *Pită crescută*, coaja neagră era folosită adesea la făcut *Cafă di coaje di pită* (se pune la fiert coaja neagră, căreia după strecurare i se adăuga lapte ”café cu lapte” sau era consumată ca atare cu un strat de pâine.

Dacă mânci coaje di pită neagră, te faci roșu în obrazuri, ori, zic eu, ce cărbune mai bun pentru anihilarea toxinelor gastrice, poate fi mai bun pentru organism – ca să devii *roșu în obraz*, mai poate fi recomandat de medicină și farmacie.

După terminarea scosului și spălatului pâinii, aceasta se depozitează pe ”poliță” (vezi poliță), în cămară.

De câte ori se începea pâinea – (și pâinea era începută de regulă, de capul familiei), i se făcea o cruce, cu cuțitul, la bază, iar unii pronunțau și *Doamne mulțam*- ca recunoștință față de împlinirea strădaniilor înfăptuirii înaintării în viață.

Se întâmplă, uneori, din mai multe cauze (nefrământatul –respectiv deomogenizarea amestecului: făină, drojdie, apă, eventuali curenți în cuptor, încălzirea neuniformă a vetrei cuptorului, neconcordanța între volumul pâinii și temperatura cuptorului ș.a., pâinea să prezinte anumite anomalii, cum ar fi: - să nu crească, adică să nu se formeze crusta neagră într-o parte, să aibă cursură- adică o excrescență mai mare sau mai mică laterală- un fel de umflătură (scursura e apreciată de *zâmbriți* - , să fie *clic* – aluatul, fiind prea moale, nu a reușit să se coacă, să fie *trântă* – când aluatul aluatul nu este dospit din cauza drojdiilor sau condițiilor de dospire –ș.a.

O pâine bună era considerată atunci când *ii puhavă*, adică e pufoasă *să ie pături ca plăcinta*– făină bună, prelucrată și coaptă bine.

Sortimente de pâine:

-*pită albă*- pâine făcută din făină 0 (zero)

-*pită cu țărăță* – pâine în făina căreia s-a adăugat și o cantitate de țărățe cernute în cantitate de 1/3 din volum.

-*pită neagră*- pâine din făina căreia nu s-a extras țărăța

-*pită cu mălai* –pâine în făina căreia s-a adăugat și făină de păsat

— Moșii mnen, fie iertat, și că are: — nuș nepoate, și știu tu, draga mnen, că în lumea asta toate sînt bune... cu pîite" — Ilie Măxi — Flăcău.

Obținerea pîinii de casă

— Ai pîite și de la pîite măto, ai ce mîncă — aceasta expresie poate fi considerată pînă la urmă mai profundă idee filozofică populară căreia mîncarea i-a atribuit pînă la urmă locurile existenței și ființei umane. Fîind pînă la urmă de această, absolut tuturor lucrurilor legate de procurarea pîinii li se acorda o atenție deosebită și venea toată complicitatea cu alte, începînd de la selecția semințelor grîului și pînă la amănunțimea preparării.

Fîna în care se făcea pîinea era de obicei vinerea (Vineri fiind și deopotrivă alimentele mai sărace în practică animale (măgărele) erau consumate cu mai multă plăcere cu „pîite morale”, apoi pînă la urmă pîinea devenea cea mai bună — „pușcară” — precum și mîncarea gătită la masă fiind mai deosebită ca „pîite toptănișă”, și mai căre.

Cuptorul se numea „desmătoș” (pînă caldă) pentru că de obicei se gătea în el și se făcea și se coace pîinea.

Însă dar se făcea pîinea de obicei și pe seara în atunși cu diferite ocazii erau date în schimbore se făcea și totuși nu era o regulă ca neapărat ziua de făcut pîinea să fie vinerea.

Fîna pentru pîine era adusă cu o zi înainte în casă iar dacă era în timpul iernii de dimineață se încălzea la temperatură a camerei.

Fîna era umezită la „soacă de pîite”. Alții semăna în apă fierdă dintr-un lăzăr beușchi de coprac — de regulă cu lemn moale (arțar, plai) și amestecată de la „pîdureni” ce udește cu cărbuni.

De menționat ar fi faptul că absolut toate ustensilele folosite în obținerea pîinii erau de o curioasă oparte, iar pentru că erau din lemn la făcutul pîinii se schimbă cu haine curate.

După ce se cădea fîna și se creșa în hotică se făcea „aluatul la pîite”. În tot timpul cât se luca la aluat se păstra limbaț iar dacă vâdea ceva prumăta cu vîntul domal, înțet de oarecîm, mîșca se necesare lucrului se făceau în țară „pîite”, și nu pînă la aluatul.

Înaintea cu câteva ore de a face aluatul la pîite — în — o crăciță mai mică se moare „aluatul de pîite” (ver. mai jos) și apoi caldă și în loc mai cald decât în restul camerei. În cazul că se folosește „cumînă” și aceasta era pusă la mînat separat.

Cumînă — ingredient pentru „doppinea” — (fermentarea) pîinii. Se folosea numai în cazul căruia din anumite motive nu se putea drojdia în casă (lipia barilor, războiul, s.a.). Cumînă se obținea în felul următor. Se cureau foarte de puțin — o fi și mai puțin — și se imbușca în apă într-un vas „julețuit” (curățat, cald și pînă la caldă din lut ars sau „ghioabă” — căto din lemn, în amănunțime respectiv care avea o cantitate puțină, ase ca și-l poți face gurgulăre și pînă la adică să faci corolă și să se tipărească de mîini) și în care se făcea pîinea de pîine. Acest amestec se păstra la loc cald astupat cu o mîncă de cîră (cîră de cîră) și un periscurăto 2-3 zile după care se întindea pînă pe o masă și lăsat să se umule bine. Se păstra într-un bîncuș și (trăiește de pînă la zile de cîră) la loc uscat. Din acest amestec se lua o mîncă și se punea în „aluatul de la pîite”.

ESTETICI. EDUCAȚII. RESTITUIRI

LECTURI PARALELE

Florica R. CÂNDEA

Preliminarii

Cărțile sunt zboruri ale gândurilor într-o nemărginită așteptare a vremii. Pe vremuri se spunea „Cine are carte, are parte!” Parte de ce? Azi cultura se dă pe bani și cartea gratis!

Am ales să împărtășesc în aceste pagini bucuriile umor Lecturi paralele pentru atunci când timpul va așterne colb peste uitări și adâncuri.

Adina Lăpăduș Matei-Traian Lăpăduș. Un nume. O carte.

O carte care a văzut lumina tiparului la Editura Ștef (2021), 170 p. Cuprinsul conține următoarele capitole: Cuvânt de început, Gândul pentru Tati, În câteva cuvinte, Din înscrisuri, Rânduri pentru foști elevi, Colinde, Despre profesorul Traian Lăpăduș.

Cu referire la Coperta întâi, aceasta conține o schiță de portret în tuș (semnată de Florian Matei, fiul autorului, căruia îi este dedicat și volumul). Coperta a patra conține un catren semnat de Traian Lăpăduș cu privire la trecerea noastră prin lumea trecătoare.

Nu știu dacă e greu sau ușor, bine ori nu să scriu despre doi prieteni, fiică și tată, cu atât mai mult cu cât ultimul mi-a fost dascăl. Prietenia cu cei doi s-a iscat din admirație și nu cu invidie și s-a cimentat an de an.

Volumul de față este unul confesional ca un zbor al gândurilor într-o nemărginită așteptare a vremii. Pentru cine se aștepta ca volumul să fie unul autobiografic, nu e așa. Cartea conține și este filtrată prin propriile trăiri ale autorului care trăiri sunt realități expuse întocmai. Tatăl, de-acum personaj în cartea fiicei, este redat după ceea ce timpul a conservat în documente fără a se interveni în acestea. Sentimentalul lasă loc realului brut transpus în pagini.

Tonul cărții este unul blând ca o apă de ploaie și nu lasă loc altor interpretări. Reticul stă sub semnul evocativului însă ceea ce atrage în mod expres în această carte este alegerea textelor!

Cartea are de toate! Are suflet! Deși este un prieten rece și sigur, aduce cu ea ceva din nostalgia vieții de la țară și nu numai. Broderia cărții este țesută atât pe inserarea nealterată a consemnărilor cât și pe inserarea unor file olografe, în scopul accentuării patinei timpului. De asemenea, textele selectate sunt anume prezentate spre a scoate în lumină datini vechi, preocupări ori alte pasiuni care i-au marcat viața omului de cultură, cel care a fost Traian Lăpăduș. Facem mențiunea (așa cum îl ca descrie și fiica) că dascălul de la țară a avut mai multe vieți: apostol iluminator, animator cultural, fondator al formațiilor de satiră din raza comunei Macea, biolog și rapsod al locurilor natale.

Cartea fiicei pentru tată are un statut iconic. Întâlnim în demersul evocativ imperativul recunoașterii. Frazele din volum sunt rodul unei relaționari care converge înspre raportare! Nu trecutul tatălui apasă autorul ci încărcătura volitiv emoțională a spuselor!

Nu strigă!

Morfologia imaginilor este una generatoare de amintire și liniaritate. Ca și modest recenzor nu-mi pot ascunde onoarea de a-l fi cunoscut și apreciat pentru ceea ce a însemnat ca Om profesorul meu preferat. Și iată, acum, un traseu propus de fiică, spunem perfect dar incomplet pentru că suntem convinși, podu'cășii sunt alte valori cât comori care trebuie redade prezentului.

Documentele din acest volum sunt grăitoare și se cer puse la dispoziția celor interesați.

Adina Lăpăduș Matei -Din drag. De dor, 95 p.

Există un timp! Există timpuri! Există semne. În definitiv, toți vom deveni amintire/semn.

Titlul volumului de poeme este compus din două substantive (drag; dor) precedate de o prepoziție compusă (din) și de una simplă (de). Dar, din punct de vedere lingvistic, se pare că un complement de cauză (Din drag) ar preceda un atribut substantival prepozițional (De dor). Înălțuite, dau titlul unui volum liric anume. Pentru că dacă „dragul” are corespondent sinonimic, dorul e netraductibil și înseamnă o pătrundere a ființei umane dincolo de perceperea unei anume stări. Desigur ca orice noutate care ține trei zile și debutul Adinei Matei Lăpăduș a făcut înconjurul Micălăcii până la Sânnicolau Mic!

Dar nu despre asta ar fi vorba acum!

În spectacolul unei toamne cu frunze în poala copacilor mai sunt și oglinzi și umbre! Rostogolind albul pe albastrul suferind a tăcute cuvinte, coperta întâi a volumului de poeme e enclava pe care fiul autorului, Florian, o vede ca o metodă a fizicii cuantice. În pătura de carte se desprind cuvinte din decor ca un stol de Cocor în zbor.

Cartea este o incursiune în tainele ascunse ale unei iubiri ne/împărțășite precum compunerii/descompunerii de puzzle. Pură pasiune sau pură întâmplare, volumul ne conduce la aceeași întrebare „De ce scriu femeile” ?Perspectiva din care autorul privește poemele nu ne este străină dar nici nu este de modă veche. Ca și vinul! Sorbit/servit din argintărie sau plevărie.

Am aflat de faptul că Adina scrie din întâmplare dar absolutul e altul ca și ineditul! Martorul la care se adresează ar putea fi ori real ori imaginar! Însă o trădează altceva! Prea personal pronumele! Sunt multe decoruri care compun volumul. Și peste toată corola mai răzbat vise năzuinți, piedici, înfăptuiri. Pastelate în culorile gloriei naturii și în splendoarea condeiului, poemele se împăunează și se împestrează în absolut toate anotimpurile care compun Frumosul decorativ anotimpural. Volumul ne propune o călătorie simplă în aparență dar cu un bagaj în spate care oarecum și -a mai rupt baierale!

Cum e să vezi lumea prin ochi de poezie vom afla după o atentă lectură.Să nu ne temem de opinteli care dau consoanelor vocabule și consistențe. Ideatica și

tematica volumului sunt conturate în jurul unui spectacol din care lipsește spectacularul.

Decodarea unui alter-ego este simplă așa cum și adresarea e una directă. Să tot fie peste patruzeci și ceva de ani de când scriu. Nu numai cu mine înăuntru și dinafara mea, ci mai degrabă despre alții. Să tot fie două-trei sute despre care am scris sau poate și mai bine! Azi unii sunt colegi cu mine în diferite organizații, alții urcă și cam coboară în Pantheonul prea lesne de înțeles pentru ei. Dar nu asta am vrut să spun! Viața mea, mi s-a dus cu anii și nu oricum! Am scris șapte calupuri de Confesiuni dar nici pe departe nu am epuizat subiectul care arde harul de jar al anilor.

Să tot fie cam tot patruzeci de ani când, director necomunist eram la o instituție culturală și acolo eram nevoită să aștept până se termina Cenaclul. Eram acolo niște argonauți de câmpie care probabil își analizau creațiile dar eu ca filolog și potențial scriitor nu eram lăsată măcar să asist! Și asta nu e totul! Umilinți aveam să capăt ani în șir de la cei care conduceau destine literare locale sau de aiurea ani în șir. Când am început să public și să rămân fără cărți necesitând reeditări peste reeditări m-am pomenit cu grămezi de cronici sau participări la prezentările de carte (asta în cazul fericit că eram coautor lângă nume mari pentru mine, inspector școlar, dascăli de la gimnaziu). Însă ceea ce doare și a durut este faptul de neînțeles și astăzi! Se scria la o cronică a cărții Macea!, alean și dor", 2007, cum că "Florica a scriscu sufletul"!

Parol, mon Cher, am scris cu datele din arhive în fața! Dar asta e când aproapele de crede preș în satul tău! Așa se întâmplă și cu Dorel Sibii pe care castelanii l-au adoptat și măcenii l-au cunoscut mult prea bine (noi l-am cunoscut) dar nu suntem chemați la comemorările lui! Mereu spun ca e fericit de satul care știe să-și onoreze Fiii plecați fără pretinse orgolii.

De aceea de câte ori am ocazia voi promova temute valori și nu mă voi ascunde sub false putori de genul....e amator ,nu are păr de catifea nici picioare de cocostare! Acum, ce mai contează?! Sunt foarte mulțumită că am scris, am promovat și am debutat tineri din sfera mea și nu numai! Așa e și cu Salonul Cultural Gutenberg, greu a fost până am reușit să elimin câteva broaște de uscat care se doreau a fi fel puțin cu legitimații de la alte foruri vieneze ca să poată spune nimic! Sunt multe de spus și din păcate în toate ramurile de creație se poartă amatorismele și naivitățile!

Dar eu, când am auzit că vreunul/vreuna scrie, am sărit bariere și am corectat ce era de corectat. Știu că nu mă poate iubi toată lumea! Știu și animozitățile, știu și semnul egal (=) care se pune între noi c-așa-i legea firii! Să tot fie cam aproape doi ani de când am corectat două volume de creații fără să mă intereseze persoana. Avram să aflu mult mai târziu și nu regret. Nu regret nimic din ceea ce mi se trăgea la cântar ca la galantar și nu voi șterge aceste (îm) piedici sau (îm)pietăți prin care am trecut! Dacă vă întrebați de ce toate acestea, ei bine! De drag! Puteam argonauții de câmpie să ne promoveze și pe noi cei de la coada vacii că și noi îndrăzneam să aducem acel suflu nou. Filologi eram, francofilii eram, blonzi eram dar nu aveam ochi albaștri de sticleți și nu eram vameși sau scrietori de

vagoane! Eram profesori care iubeam frumosul și istoria criticii literare și chiar știam și ce este o bibliotecă universitară! Și?! Da! Când am auzit de Adina, am încercat să o adun din emoții și să îi povestesc toate acestea! Și?! Da! Am invitat-o la Salon care nu este cenaclu. Și am rugat-o să scrie!

Cartea filmată sau scanată de Adina Matei Lăpăduș și dedicată tatălui ei nu va fi una singulară. Doar cei care l-au cunoscut cu adevărat și i-au rămas fideli Maestrului până la capăt, știu cum i-a fost cariera (măi, mucii în ceai... stai jos!) și cât era de iubit de copiii mari sau mici!

De fapt, cum i-a fost viața așa i-a fost și casa! O bucurie cât o călătorie!

Dragă Tati! scrie Adina în Preambulul cărții! (asta nu pentru că nu ar ști cum se obișnuiește într-o formulă de adresare în titlu...) Dar să nu uităm un lucru! Acasă a fost înțeles și așteptat. Chiar dacă dormea într-o săliță de cămin cu alaindelonul pe dânsul și-și gătea o tocăniță "haida-iute" de cartofi peste noapte. Ce frumos e acum ca Om mare fiind să răsfîr povestea vieții mele și din acest unghi. Unul!. De aceea și tocmai de aceea am susținut-o pe Adina! Nu pentru că se trage din Macea! Da de unde! Din orice loc s-ar fi ivit aș fi făcut la fel! Mă confund cu satul care nu a făcut nimic pentru mine (nici nu aș aștepta) dar nu mă cufund în nicio bisericuță! Recent la Gura Satului am pregătit o sumă de bani și cadouri în obiecte pentru oaspeții din Serbia pe care i-am găzduit și însoțit pe tot parcursul șederii. Când mi-a venit vremea să urc pe scenă să ofer ceea ce am simțit (horsconcours) am fost strigată ceva de genul: "hai doamnă dacă tot te-ai rujat"!!!!). Deci....

Ce voiam să spun? Multe!

Revenind la plăcerea de a citi cărți biografice și susținerea oricărui debut vreau să cred că vor deveni în timp inspiraționale și acestea nu au nevoie de introduceri sau motivații. În cazul cărții evocatoare, Adina a reușit să creioneze personalitatea tatălui său care a dedublat cariera de profesor (de care se leagă și începuturile Parcului botanic) cu aceea de rapsod popular (textier, regizor, interpret al grupului satiric).

Stăpânit de un umor fin de negru, dascălul meu are de-acum o Poveste a sa, despre sacrificii, voinți și stăruință. Unice. Capacitatea Adinei (și a nepotului Florian) este și va fi aceea de a fi sintetizat esențe tari. Lumea tatălui e una fascinantă și devine oarecum și Lumea noastră pe retina cu lentile de timp. Pentru că toți avem în viață driblinguri, știm, dar avem nevoie și de modele. Chiar și după retragere, Maestrul venea la balconul ființei mele și-mi oferea acea omenie de care aveam atâtă nevoie strigând La loc comanda... adunarea ca la Ultimul (închipt) spectacol!

În ceea ce privește realizarea artistică a scrisului din acest volum se cuvin câteva precizări: În a doua jumătate a sec. al XVII-lea, în plin proces de literaturizare, Miron Costin scrie primul tratat de prozodie din literatura română intitulat "Înțelesul stilurilor cum trebuie să se citească" (să se înțeleagă că nu dădea rețete pentru a scrie!).

Dacă scrisul ar fi un instinct sau dacă, formal sau informal, ar pleda pentru o anume știință, am fi pe deplin sortiți pieirii. Fiecare ne naștem cu o cruce Grea sau suportabilă, ne-o ducem, precum melcul, casa. Ne vom opri în cele ce urmează asupra câtorva din esențele prozodice care compun pânza foilor de carte. Muzicalitate, carență, interiorizare, iată câteva aspecte care se desprind: "Cpacul din mine e gol/ se zbate în vuietul vremii/și crengi i se rup/de geruri ce-l cuprind"(pag.14). Am mai spus cum că omul este o plantă vie care se leagănă enclavic în sinuozități (aici, personificări, metafore și epitete fluidizează înspre un apus geros). Sunt multe pânze freatice care răcoresc elegiatice pasteluri și glosează, în stil contemporan, cu epistolarul imaginar sau dorurile drogului de drag. Aceste pasteluri sunt, când contemplative, când descriptive dar niciodată dedumbrite de un senzorial aparte. "Alerg să prind din zbor/vântul nebun/să nu-ți șoptescă dorul meu".(pag.21)

"Azi zbor în ecoul timpului/cu aripi ce încep să doară/mă izbesc de munții/tăcuți și sfidători"(pag.45).

Pigmentul coloritului și gamele de inflexiuni vocale sunt arcușurile prin care se cântă dragostea în acest volum ca o avancronică a unei vieți care se ncăpățanează să nu doară! "Azi am adunat/în palme/ primăvara/și m-au ars /floriile /prea albe/de dor".(pag.61).

"Dă-mi mâna ta, muncită/cu crăpături de vreme/să te ascund prin roua/unui vis...(pag.81).

În concluzie, nu vom ști, care va cerne seva durutelor poteci literare în ierarhia valorilor ce se cer a se continua.

Un înger de fată...
Sebastian BURNAZ
(Planeta Europa)

Mărite prieten,
Am cunoscut o fată minunată, delicată, cu suflet de vis...
Aș vrea să îi mărturisesc ceva, în scris:

Floare a vieții, prietenă dragă, tu binecuvântată ești în fiecare zi...
Șansă a sorții, suflet de înger, din zi în zi tot mai frumoasă tu devii...
Sunt binecuvântat că am putut să te cunosc pe tine, suflet drag...
Cuvintele frumoase din această lume... Toate la tine trag...

LECTURI PARALELE
**BIOGRAFIE INTELLECTUALĂ. DE LA VIAȚĂ, ȘCOALĂ ȘI
CARIERĂ LA OM AL CETĂȚII-
O CARTE „SCRISĂ” DIN DOUĂ LUMI**
Carina A. Baba

„Biografie intelectuală. De la viață, școală și carieră la Om al Cetății”, autor col (r) lect. dr. ing. Constantin Avădanei – Editura Gutenberg, Arad, 2021, ediție îngrijită de Florica R. Câdea. Un volum de peste 350 de pagini, dedicat Elenei-Bianca Avădanei și Mariei-Costina Avădanei, ficele autorului.

Volumul de față este cu atât mai prețios cu cât prezintă atât perspectiva lui Constantin Avădanei despre destinului lui în această lume, cât și perspectiva prietenilor și a cunoscuților lui despre viața plină de provocări, pe care a trăit-o la superlativ Avădanei.

Volumul de față este cu atât mai prețios cu cât reprezintă strigătul de lebedă al unui mare patriot, o persoană care și-a cinstit și onorat țara cu vorba și fapta, în înțelesul cel vechi și bun al cuvântului.

...Un curriculum vitae, un parcurs al vieții este această biografie, pornind de la începuturi, fiindcă, e bine știut, familia reprezintă piatra de temelie al oricărui destin memorabil. „Cum ți-l crești, așa îl ai” spune o vorbă din popor. Constantin Avădanei a fost crescut să știe și să manifeste demnitate, onestitate, frumusețe a caracterului, respect față de oamenii din trecut și față de cei din prezent. Pe toate acestea le vom observa, dacă parcurgem rândurile primului capitol din acest fascinant CV, „Familia, viața și școala ca formare inițiativă”. Urmează, firese, „Cugir – tărâm de afirmare”, pentru ca de la pagina 137 să îl privim pe Constantin Avădanei ca „Om al Cetății”, să pășim alături de el în „Geografia culturale”, să îi ascultăm, apoi, pe prietenii lui. Fiecare dintre aceștia l-au prezentat pe Constantin Avădanei prin prisma sufletului lor îndoliat, creionându-i un „portret peste timp”. Cuvintele au fost completate de imagini, în capitolul „Fotografia ca stare de spirit”.

Așadar, recomandăm Biografia intelectuală a lui Constantin Avădanei, considerând-o o carte de suflet, pentru suflet, dar, mai ales, o dovadă că în secolul nostru atât de ciudat, iubirea de țară nu a dispărut, ci doar se strecoară discret printre noi, uneori surâzând, alteori cu lacrimi în ochi.

LECTURI PARALELE

ȘI PLOUĂ, ȘI NINGE

Iulia PINTEA

„Și toamna, și iarna/Coboară – amândouă;/Și plouă, și ninge – /Și ninge, și plouă”. (G. Bacovia)

Plouă și ninge cu „clipe trăite”, cu tablouri zugrăvite în minte și inimi, cu vorbe transmise și înregistrate pentru românii de pretutindeni...

Plouă și ninge în vatra simțirii prin fire de iarbă cu știința de sine.

Rămâne înghețat în iarna ce ninge un nume de sfânt, acel *Constantin*, ivit în pământul Moldovei, împătimit de tot ce reprezintă „câmpul de onoare”: dragoste, avânt, spirit de sacrificiu. El a sădit în sufletele noastre o mare prețuire atât prin puntea construită între Alba-Iulia, Cetatea Marii Uniri și Arad, locul zămislirii ei, cât și prin ceea ce a reprezentat în rândurile membrilor Salonului Gutenberg.

Apoi, cărțile tipărite aici prilejuiesc cum nu se poate mai bine cunoașterea unei vieți cât o istorie. A plecat în infinitul cu cer încărcat de stele ce se întrec în strălucire. Am împărțit cu emoție și profundă simțire minutele ce aveau să-l reînvie pe cel căruia „Românii îi deleagă sarcina de a-i reprezenta în fața lumii întregi”, neasemuitul nostru EMINESCU, în Emisiunea din 15 ianuarie 2021 „De la o vorbă la alta” – Radio TV Unirea.

Și Domnul EMINESCU, creatorul de „geniu fără noroc”, ne-a fost alături în ziua unei sărbători de referință, pentru toți românii, pentru țara noastră.

Ne-am purtat ascultătorii prin „mijloc de codru”, pe deal „sub un salcâm”, pe „la izvor”, „la marginea mării”, „sub teiul sfânt”, „pe lângă plopii fără soț”...

Acum, de bună seamă, împreună fiind ei or fi vorbind despre suferința „codrilor de aramă”, despre durerea neamului, despre vrajba ce bântuie hotarele „De la Nistru pân' la Tisa”, despre tinerii ce „la Paris învață” cum să sfâșie inima țării și nicidecum s-o oblojească și cum cei ce au ajuns în fruntea neamului ignoră Testamentul Marelui Ștefan.

Va ploua și va ninge cu recunoștință, respect și dragi „aduceri-aminte” pentru toți cei care au văzut lumina zilei în luna lui GERAR pe pământul acesta, pământul pe care l-au iubit, pentru care au suferit și căruia i-au lăsat moștenire ceea ce au avut ei mai de preț: dragostea curată, spiritul de sacrificiu, opera concepută prin propria viziune cu neintrecut talent și adâncă simțire: 6 ianuarie - Ionel Teodoreanu; 15 ianuarie - MIHAI EMINESCU ; 18 ianuarie - Ioan Slavici; 30 ianuarie - I.L.Caragiale.

Fiecare, în felul său, raportat la viața, idealurile, tradițiile neamului, este românul „sorbit din popor” pentru a lumina în veșnicie.

LECTURI PARALELE

CONSTANTIN AVĂDANEI-OM AL CETĂȚII

Florica R. CÂNDEA

De ce am ales să(mai) scriu despre viața unui om renarcabil? Am făcut la fel și despre Memoriile pe care le-a coordonat, lăsate de tatăl său. Când citim viața unui om, experiențele prin care a trecut, ne imaginăm că e aici, aievea. Așa a fost și cu domnul colonel(r) dr.ing.Constantin Avădanei până la un moment dat. Gândirile, viziunile și valorile în care am crezut, au mers împreună, ceva vreme. O piodică a făcut să devin editor.

Scriu despre modelul arhetipal care și-a asumat absolut totul să-i rămână perseverent vieții pe care a început-o de jos. S-a remarcat (la Arad) prin povești demne de urmat din care răzvătea refuzul de a accepta sau urma unele norme sau plăceri nevinovate. Așa se face că a avut vreme să se bucure cu sufletul de realități, ce-i drept, cam un an jumate, pe care în alte cetăți le-ar fi început timid. De aceea nu s-a lăsat prins în ademenitoare teorii, a fost sincer și ferm când a decis să-și urmeze (și) voința de a scrie și de a veni, cu riscul de a ne repeta, cu vrafuri de documente și portofolii, albume, insigne, decorații, înscrisuri ș.a. Cu toate acestea, într-o zi, viața și timpul, i-au limitat puterile și multele voinți. Dar, i-au rămas capacitățile și ideile grămădite ca un bulgăre de zăpadă pe solul patriei sale Dispus să lupte până în ultima clipă, nu a cerut niciodată nimic.

A dorit doar complementaritate. Acest nou volum ne va introduce în lumea sa. Nemonotonă și plină de fapte uman-culturale (parcă ar duce înspre un Brand personal) plecând de la ideea de oțelit militar și până la ideea de a-și face asociații sau a lua unele decizii radical-incomode. "Comandantul trebuie să aibe alături caracter cât și inteligență "(Napoleon Bonaparte). Nu știm dacă și domnul colonel (r)Constantin Avădanei a schimbat (puțin) istoria dar; cu siguranță, prin puterea sa mentală, a conturat, în juru-i, momente iar condițiile existenței sale modeste de care vorbește în carte, sunt elemente configurative în favoarea sa.

Cartea pe care a ales să o publice tot la Gutenberg, Arad (încă din iulie 2020)are în sumar șase capitole, fiecare cu alte subcapitole adiacente.

S-a vrut o carte simplă dar completă din punct de vedere al vieții și formării cu tot ce s-a putut desprinde, concis, din vaste informații.

Alte adnotări și însemnări inedite, întregesc, în loc de anexe, parcursul unei vieți de om, militar și cetățean. Facem mențiunea că a doua parte a cărții a fost întocmită cu știrea familiei și cu materiale puse la dispoziție de aceasta. Celelalte materiale din prima parte au fost adunate, selectate și scrise din voința expresă a autorului.

În carte se regăsesc peste patru sute de fotografii și multe documente care îi conturează autorului pecetea unei taine grele- biografia.

Cartea va deveni sursă de inspirație și motivație cu tot cu filtrul subiectivismului care inundă o carte cu o astfel de scriere mărturisitoare. Se știe că fiecare om are un vis. Visul de a scrie l-a împlinit pe colonel cu toate trăirile la maximum. O voce interioară se pleacă la picioarele unui echilibru sau la caracterul în trei culori asortat de eșarfa cu a patriei cinstire.

Cartea a treia de autor este o biografie intelectuală necesară și binevenită.

LECTURI PARALELE

PE STRADA JUCĂRIILOR PIERDUTE

Eliza Diana Mihăilă

Valeriu Ilica

Povestioarele adunate între copertile acestei cărți – 46 la număr – s-au vrut, și sunt, un exercițiu de limbă. De exprimare și de imaginație. Dar, și de încadrare în cerințele unei programe școlare – nouă ca viziune și tot mai exigentă ca varietate, ca inedit și conținut. În egală măsură, se constituie într-un prilej de autocunoaștere, de autocontrol și de autoevaluare, sub aspectul elementelor de construcție și comunicare, al ortografiei și al punctuației și, nu în ultimul rând, al așezării corecte a textului în pagină.

Scrise în perioada septembrie 2019 – iunie 2020, interval de timp în care Eliza ”își făcea temele” în vederea prezentării la examenul de admitere în clasa a 5-a a Colegiului Național Gheorghe Lazăr, o Școală românească de excepție – toate la un loc și fiecare în felul ei – testează viteza de reacție a candidatei, rezistența la stres și efort, capacitatea de adaptare la o temă, la un subiect primit pe loc, să-i zicem, în condiții de examen, cu reguli precise și rigori prestabilite, încadrarea în timp și spațiu fiind doar două dintre ele.

Citindu-le, încă de la primele pagini, vezi printre rânduri cum păpușa și prințesa, ursulețul de pluș și ”cadouasul”, craiul, calul și castelul, Mowgli, Bagheera și Baloo, zâna cea bună și taica-Împăratul pierd teren sau sunt pierduți pe drum, locul lor fiind luat, din mers, de cerințele, exigențele și prioritățile etapei. Cu convingerea și candoarea, cu emoția și cu empatia specifice vârstei, încep a fi creionate schițe de portret, sunt puse în pagină scurte - dar îndrăznețe - narațiuni sau mici descrieri de natură. De oameni, de locuri și de lucruri. Toate se caută și se completează. Se înlănțuie și se întrepătrund. Toate formează un tot unitar. Un microunivers juvenil, o lume în miniatură, una în care totul e la îndemână și la vedere. Totul e posibil. Inclusiv, să auzi și să ascuți cuvântul celor care nu cuvântă. Atunci, însă, când acțiunea intră în impas sau se complică precipitat, Eliza rămâne la butoane. Scoate asul din mânecă sau recurge la recuzita de rezervă. Vrajitoarea Veronica e prin apropiere, monstrul, savantul sau piticul, asemenea, iar, ca ultimă soluție, vraja, magia și visul simplifică lucrurile. Vin, ajută și descurcă încurcătura.

Privind retrospectiv, un fapt devine cert. Mai nou, pentru Eliza, scrisul – și prin scris înțeleg totalitatea temelor – e cea mai frumoasă jucărie. E noua ”păpușă” – discretă și delicată, distinsă și rară. Ca floarea de colț. Ca o ploaie cu soare. Mai mult, Eliza ține la regulile jocului. Crede și se încrede în ele. Le respectă și le cultivă, știind prea bine că numai prin muncă și disciplină, prin ambiție, perseverență și exersare, prin voință și rigoare poți să realizezi ceea ce ți-ai propus. Iar Eliza și-a propus și a reușit să devină o ”mică lăzăristă”. Nu! N-a fost magie. Și

nici vrajă. În schimb, a fost un vis pe care l-a visat cu stiloul în mână și cu ochii deschiși. Un vis frumos, în fața tabletei, pe zoom sau la masa de scris.

Așadar, nu e puțin lucru să știi să te bucuri, dar mai ales să te poți bucura efectiv și cu adevărat de oportunitățile pe care ți le oferă acest ”principal și permanent focar de consolidare și difuzare a culturii românești” – Colegiul Național Gheorghe Lazăr.

Iar bucuria este cu atât mai deplină, de vreme ce visul de odinioară al marelui dascăl, al ilustrului cărturar, acela de a se preda ”învățăcelor” în cea mai dulce, ”veche și-nțeleaptă” limbă românească, iată, s-a împlinit. Spirit iscoditor, de adevărat iluminist, atât prin acțiuni, aspirații și convingeri, cât și prin viziune și crez, prin mesaj și ideal, pentru generațiile ce i-au urmat, Gheorghe Lazăr a fost românul absolut. A fost un model. Model, și sculptor, și statuie totodată. În Panteonul eroilor neamului, locul său e în primul unsprezece.

De aceea, îmi place să cred – și o spun cu pioasă admirație – că de acolo, de unde-și doarme liniștea marele neliniștit, din curtea bisericii Avrigului natal, cel supranumit, rând pe rând, de istorici, de exegeți și de biografi, fie omul – simbol, fie ctitor și apostol, meteorit și martir, fie daco – românul fondator de școală națională este, în sfârșit, fericit. Asta, dacă, așa cum spune Cartea, există fericire și dincolo de moarte.

LECTOR INOCENT

Eliza Diana Mihăilă (debut editorial, elev, clasa a cincea)

Pe strada jucăriilor pierdute

100 pag. (2021, București)

Florica R. CÂNDEA

La vremea unei vecernii cu miros de busuioc tămaiat și gust de must oprit de turburel, o incantație juvenilă avea să mă fi pătruns în suflet la prinderea în mâini a unei cărți. Iar clapetele sufletului îmi decantau arome de hârtie proaspătă ca felia de cozonac împletit în stafidii cuvinte .

Am pătruns în propriul laborator al scrisului unei cărți de copil pentru copii fără a ține cont de o anume graniță de pseudo-prejudecăți! Din contră! Am căutat în George Enescu un sens: „Ce greșală ar fi să crezi că un copil, pentru că e mic, poartă în el visuri minuscule”!

Și iată cum o carte pentru copii mici, mămică! tătici, bunici, ca un arici, m-a pândit (aici) cu țepi înmuiați în tuș proaspăt.

Și...nu-i așa? „Copiii te fac să vrei să începi din nou viața?(Mohamed Ali). Care viață au început-o și bunicii Elizei-Diana (căci avem un autor aici la debut, o elevă de clasa a cincea) care bunici, au țesut cartea (Aurelia) și au brodat cuvinte argumentative (Valeriu). Pentru că există două moșteniri de durată pe care putem spera să le oferim copiilor noștri: rădăcinile și aripile” (J.W.Goethe).

Aflându-se prea curând între povestioarele (46) dintre copertele acestei cărți, copilul se redescoperă pe sine, se implică afectiv -emoțional și astfel, devine propriul creator. Momentele de bucurie pe care le împărtășește în propria carte îi vor descoperi micuței deja mari a noastre autoare, la tura propriei sale personalități și astfel, emoțiile o înving, îngropându-și temerile și autodefinindu-și un propriu drum, de acum, definitoriu pentru formarea unui caracter clădit (și) pe plăcerea de a scrie!

Există foarte multe feluri de plaiisir-loisir în literaturile de specialitate, dar scrisul este unul care captează mintea frunții și îi dă comunicării, șansa de a dezvolta pasiuni.

Se prea bine vede treaba că un copil de azi dorește altceva!

Descoperirea de sine!

De parcă ebook nu îi era de ajuns copilului de la Liceul Gheorghe Lazăr (lăzărista)cum o numește Valeriu Ilica.

Scrisul este unul narativ cu potențial descriptiv și induce amănuntul prin verbe foarte bine plasate în interiorul frazelor, care fraze conduc lectorul inocent când în călătorii când, în întâmplari cu senzuri diferite. Folosirea imaginației și a creativității sunt deja abilități pe care Eliza le stăpânește dinplin.

Este „o poveste” cu mine, ar spune Diana!

Dar e mult mai mult!

Sunt compuneri declamative la vârsta unei inocențe care sparge frontiere.

„Mai nou pentru Eliza, scrisul-și prin scris înțeleg totalitatea temelor-e cea mai frumoasă jucărie. E noua păpușă discretă și delicată, distinsă și rară” (Valeriu Ilica). De fapt, titlul este unul care devine porta-vocea micuței mele prietene (și a dumneavoastră, de acum) care spulberă, ca o adiere de vânt... strada jucăriilor pierdute....

Undeva, cândva, se va mai scrie de Elisa Diana (două nume cu un conotativ aparte - Perfecțiunea care place în toată plenitudinea de divină zeiță).

MĂ AȘEZ AICI

Alexandra FIRITA

Sunt o femeie roșie,
una dintre multele femei,
care a iubit.

Mă așez aici, pe această bancă roșie
să mă odihnesc, să ascult tăcerea pe care odinioară
o trăiam, adorând să mă cufund înlăuntru-i
fără dorința reînțoarcerii.

Privește-mă, așa îmbrăcată în roșu sunt o flacăără
sunt un foc ce freamătă, ce a fost.

Roșul este culoarea femeilor ce trăiesc mereu
cu dorința de a fi vii în crearea unei lumi mai senine,
de a-și pune în joc minunata lor inimă,
libere de a visa la o rochie albă de mireasă.

Mă așez aici și mă gândesc la ele, care au iubit,
au dansat pe undele vieții aidoma lebedelor,
și câtă candoare aveau în ochii lor închiși pe vecie.

Femei înroșite de sângele lor vărsat
în dorința de a fi oprite, reduse la tăcere, ignorate,
inrobite, călcate în picioare... pentru ce?

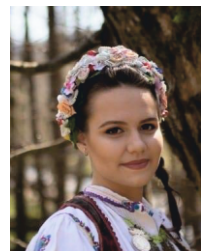
Femei roșii cu pantofi roșii
se așează aici, alături de mine pe banca lor,
să povestească despre rănilor lor mortale.
Îmi amintesc. Sunt o femeie cu pantofi roșii
Care a avut curajul să evadeze din colivia de aur
în care iubitul său o întemnițase.

TIMPUL

Raul HURDUCAȘ

Ce e timpul?

Când trecutul, e tot trecut,
Iar prezentul, îl văd trecut,
Pentru că te-am pierdut.
Viitorul nu-l pot vedea
Am vrut-o doar pe ea.
Poate într-o zi ne vom revedea
Și vom trăi trecutul, rătăcit undeva,
Îți voi oferi tot timpul, să te pot avea,
Iar când vom fi împreună,
Pe loc, timpul, să rămână
La infinit.

MIRACOL DE TEZAU

Sorina LUPȘA

Din oameni fără șoapte,
Cu miez de dor năuc
Făcut-ai tu, poete,
Minuni într-un sătuc.

„La mijloc de codru”,
Slăvit, numele tău!
Și-n „Lacul” cel albastru,
Scânteii de „tu și eu”.

Poemul ți-este aur,
Poemul ți-e odor.
Al nost' mare tezaur:
„Mai am un singur dor”.

„Luceafărul”, ce astăzi
Străluce-n zori de zi,
Tresare-n glas de-urale
Și-ți spune poezii.

O, Sfânt poet pe lume,
Miracol și minune,
Tu singur, chiar și astăzi
Dai lumii bogății.

Ți-ai scris durerea, pacea,
„Dorința” și iubirea.
Iar azi, solemn la cruce
Un pumn de lauri pun.

O IARNĂ DE DEMULT

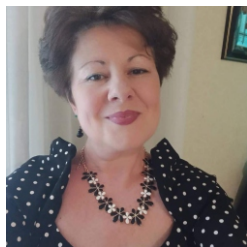
Brigitte TODORAN

Fulgii cad din norii argintii,
Simțim totul mai profund acum.
Copiii aleargă departe.. mii și mii,
Iar noi ne plimbăm pe albul drum.

Totul în jurul nostru e gheață..
Povestim despre ale noastre vise.
Încet, ne pierdem în deasa ceață,
Stăm acolo până lumânările sunt, stinse.

Luminile din case, brazii colorați,
Se pierd odată cu înaintarea noastră.
Acei de demult copii minunați
Se văd acum doar printr-o aburită fereastră.

Timpul a trecut, fără să realizăm,
Ca o scurtă adiere de vânt.
Pe acele amintiri, le focalizăm,
Vedem acele vechi ierni ca pe ceva sfânt.

PLOAIE DE STELE

Livia CIUPAV

o floare de prun
se oprește-n pălăria
cerșetorului

liniște adâncă –
prin geamul spart coboară
o buburuză

ploaie de stele -
trandafirul japonez
înmugurește

din volumul „când pe-o frunză, când pe-alta”

DESPLETITĂ DE VISE

Daniela FORCOȘ

Nu mai am glas, nu mai am nici dorințe
Mi-am ascuns nopțile albe într-un țipăt de somn,
Când îngerii mai plouau peste mine lacrimi albastre,
În primăvara aceasta, crudă de timp și de flori.
M-am trezit fără noimă, ca să plec la drum,
Despletită de umbrele pașilor care mă trăgeau înapoi,
Mi-am amăgit florile mele galbene, spunându-le că sunt fericită
Și cu zbateri de inimă, mă uitam îndărăt ...
Mi-era sete și foame, mă zvârcoleam după o gură de aer,
Am închis ochii, și-am crezut că-am trecut dincolo la cer,
O șoptă de lumină, spunea „să nu-mi fie frică,
Și să merg înainte prin îngustul tunel”
M-am oprit chinuită la o umbră de nor
Că să scriu despre mine, ca să las pe lume un semn,
Din praful de stele și din roua de floare scris-am poeme
Cufundata într-o mare de trăiri efemere ...
Dumnezeu stă de veghe la căpătâiul meu

Marcela ZAHA

Frunzele ca niște picături de aur gonesc pe sosea.

Roțile se învârtesc.

Timpul tace.

Doar gândul se ia la întrecere cu ele.

Și câștigă.

Mereu...

Decorul autumnal îmi mângâie sufletul

Insecte uriașe îmi dau fiori...

Frunzele gonesc în zumzet mut.

Nici semaforul nu-mi poate aduna

Gândurile risipite.

Aproape, departe, nicăieri...

Volanul cunoaște deja drumul

Merg fără oprire și sper

Ca necunoscutul

Să fie

Vesel.

ULTIMUL COLIND

Ioan Vasile MARCU

Mama mea e-un nor pufos

Lăcrimând din cer frumos

Privește duios spre mine

Să vadă dacă mi-e bine...

Tatăl meu, un nor mai greu,

Cum l-a lăsat Dumnezeu,

Se uită și el cu dor

Fulgerând ocrotitor...

Dragii mei, iubiții mei,

Sunteți primele scânteii

Care mii de stele-aprind,

Pentru ultimul colind...

Bunii mei, mi-e dor de voi

Și până-n ziua de-apoi

Când ne-om revedea în prag,

Vă îmbrățișez cu drag...

CÂNTEC

Carina A. IENĂȘEL

poezie de dragoste și de război,

scrisă-n tranșee, mâine nu îmi voi aminti

de toamna aceasta așa de frumoasă,

în care norii ți-au înflorit cântece vii.

privește, de la înălțimea geamului tău,

cum păsările își cern zborul, ca și cum acesta n-ar fi

nimic altceva decât pulbere solară,

bună pentru revolvere inventate în grabă.

ți-am pregătit, din cuvintele lumii, un scut,

pe care am inscripționat o singură literă, alfa,

știi tu atât de bine că toate încep cu alef,

continuă cu alef, că singura literă a lumii e-aceasta.

ți-am pregătit și merinde de drum -

știi că pleci, simt prea bine cum calea

îți apare înaintea, prefăcându-mă-n scrum,

e firesc, în definitiv... e doar viața.

să-mi păstrezi, totuși, numai o toamnă,

nu mai multe, numai una și-atât...

de parcă ar fi silaba uitată

undeva... într-un dor infinit!

CARUL MARE

Eugenia PONTA PETE

Acum mi-e ceru-ntreg atât de-aproape
Că aş putea chiar să-l ating cu mâna
Şi dintre stele ce lucesc în noapte
Să prind în palma-mi caldă măcar una.

Să ți-o aşez pe fruntea de sudoare
Atunci când creşte ziua în culori,
Când pleacă luna albă la culcare
Învinsă de ai zilei proaspeți zori.

Iar tu să lacrimi, copleşit de gândul
Că dintre toți ești unicul ales,
Cum alții și-au pierdut în urmă rândul
Şi nimeni lor stele nu le-a cules.

Vom ști doar noi de ce din carul mare
Fără de urmă s-a pierdut o stea
Ce va clipi sublim, fără-ncetare,
Purtând în trupu-ți drag iubirea mea.
(din volumul *Lumina din cuvinte*)

VOCI ÎMPREUNATE

Ioana CRIŞAN

Cântă-mă ca pe un diez
Şi învață-mă să fredonez
În ritmul vieții;

Du-mă mai departe -
Unde luminile se pierd în noapte
Şi cercurile devin dreptunghiuri,
Ființa mea desprinzându-se

De unghiuri
Pentru a se transforma
Într-o partitură multicromă.

Mă recreez
Din clape, corzi și bețe
Ca timpul să înghețe:
Acum ori niciodată
Magia e înviată.

Ce vrajă să inventez,
Cum să mă pliez,
În ce notă să mă încarnez
Ca tu să rămâi mereu cu mine
La greu și la bine?

În fruct de măr,
te-ai întrupat,
la asfințit de vară,
dorind în colț de rai
să mă așezi,
să mă alinți,
duios șoptind:
„- Ce mai faci, tu, suflete?”
Iar eu să-ți răspund:
”- Plâng printre zâmbete!”

MĂRUL TĂU

Adina LĂPĂDUŞ MATEI

E asfințit de vară
și mărul tău de lângă drum
mă-mbie-acum
cu poame coapte;
a mai rodit un an,
doar pentru mine,
să nu te uit,
să gust din tine,
ca-n fiecare toamnă,
iar și iar,
chiar dacă dorul
mi-e acum destin.

LEOAICĂ, TOAMNA

Lazăr MAGU

Leoaică ajunsă în vârful puterii,
cum ai ucis tu bivolii verii
- caniculă, vipie, secetă, praf,
tauri cu suflarea fierbinte, cu ștaif.

Leoaică ajunsă în vârful cu salbe,
alergi pe cuprins făpturile slabe:
păsări, cervide, oameni săraci...
Aud cum aleargă o turmă de maci.

Leoaică ursită să fi doar mătușă,
cu labele zgârâi a cerului ușă.
Deschizi, bagi îngerii cu forța în casă.
Din îngeri și oameni faci o singură rasă.,

Leoaică ce-ți speli cu brumele blana,
răgnetul tău desfrunzește savana.

GÂND

Cătălin DRĂGAN

Neprețuiți sunt ochii tăi acum
Când trupul tot ți s-a-nălțat în șoapte
Și bem îndrăgostiți întâiul vin
Al viței cu roadele necoapte.

Am să-ți culeg din păr ca dintr-un spic
Ultimul soare, fin precum o ață,
Și-n nostalgia toamnelor ce vin
O să-l păstrez în palme pentru-o viață.

Și-am să-ți aduc ofrande ca la zei
Păduri întregi, de gânduri nepătrunse,
De umbra veștejirilor ferind
Chiar ultima din frunzele ascunse,

În schimbul just al clipei dintre noi,
Sub dezvăratul zvâcnet al trăirii
Atât de repetat de amândoi
Și consacrat în numele iubirii.

ADIO, VIAȚĂ!

Hans DAMA

Un amplu arc, abia-l zărești,
se tot extinde, parc-anume,
și-o șterge din această lume,
făcându-te s-o părești.

Îndeosebi cei mai de vază
sub sabia-destin s-au dus.

Oțel în rostu-ne nu-i pus,
din ce dorim nu-i nicio rază,

tu sperii să dăinui multă vreme:
terestra insulă te poartă,
iar îndoiala repetată
te liberează de probleme,

ce te-au surprins adânc în soartă,
ca musafir, la timp, firesc,
primindu-te pe-un corp ceresc
ca tolerat deocamdată,

pân' ce, pe rând ori la grămadă,
așa cum sorții ne-au prezis,
se curmă viața-ți ca un vis
și-n alte lumi aluneci pradă.

COLECTIVUL DIN COROIENI

Axente CRISTE

Cu valul vremilor ce curg
O lume pierde-se -n uitare
Lăsând în pagini de istorii
Ecouri vii nemuritoare.
Colectiv din Coroieni!
Temniță ai fost cu-ntreaga țară!
Iar povestea ta ,prin ani
Va rămâne doar o amintire vagă.
Umilință și teroare,
Lacrimi ce au stins amarul

După ce ți-au luat totul:
Iapa, vaca,boii,carul
Numai ,c-am fost gospodari

Chiaburi ne-au declarat
Oameni speriați în noapte
Ridicați și condamnați
Unii dintre cei mai josnici
Inculți și plini de mânie
Ei ,ajunși conducători
Ne-au adus la sărăcie
Istoviți de-atatea cote și a lor nemernicie

ELEGIE ÎN E MAJOR

Ovidiu CORNILĂ

Pe stradă frigul îngheață pustiu
Și ziua parcă-i de sticlă,
Nimicul în aer mocnește-a târziu
Cuvinte se-neacă în pâclă;

Te caut în timpuri din noi, în trecut,
Ca părul de vânt să îți ating
Să-ți cer dansul de-altădată ne-nceput
Amintiri între note să sting...

În e major valsăm iar tineri noi doi
Eu tu, tu eu, noi doi, noi am fost
O carte de ceruri, o ploaie-ntre ploii
Veșnice ore, ultimul rost;

CLOPOTELE VOR BATE PENTRU NOI

Vanghea Mihanj Steryu

În seara asta, în glasul nostru,
vântul se va iubi cu ploaia.
În seara asta, în freamătul nostru,
frunzele își vor găsi rădăcinile.

În seara asta, în cântecul nostru,
cerul își va spăla ochii.
În seara asta, în uitata fântână,
apa va sorbi numele nostru.

În seara asta, râul nostru fără culoare
Va crăpa malurile de lut.
În seara asta, cuvintele cele mai frumoase
vor zdrobi toate gratiile nenorocirii.

Și-n ochii noștri îndurerați
păsări înviate vor zbura
și clopotele toate vor bate,
iar noi, împreună cu Cerul și Pământul,
vom devini Iubire.

De trei ori ne vom naște
și de trei ori vom muri,
însă nicidecum orizontul nostru
nu va pieri în umbrele străine.

Nostalgii de topaz am scris pe-nserat
Cu mâinile-n mâini canticul vals,
Am luat în vise răsăritul mirat
Și ne-am pierdut în ultimul dans...

LANȚURILE CE MĂ LEAGĂ

Lorena PLETEA

Mi-e dor să scriu așa cum o făceam odată,
Mi-e dor s-aștern durere pe hârtie,
Mi-e dor de copila cea de altădată
Ce-și vărsa amaru-n poezie.
Nu mă mai regăsesc în ale mele rânduri,
Nu mai pot să scriu despre iubire,
Nu mai pot să scriu despre ale mele gânduri,
Fiindcă lanțurile ce astăzi mă leagă, sunt înfipte-n cimitire...
Lanțuri care mi-au legat inima de dor.
Trei lanțuri, ce-au sfâșiat și sufletul în mine
Și-au ruginit fiindcă au fost udate cu lacrimi și strigăte de ajutor
Vărsate lângă trei morminte.
Trei lanțuri, primul este la mormântul cu numele de „FRATE”
Acesta doare fiindcă niciodată n-ai putut să-mi spui măcar o vorbă.
Al doilea doare pentru poveștile-adunate
Ani la rândul când cu tine, bunicule, stăteam de vorbă.
Iar ultimul mormânt poartă numele de „TATĂ”
Și este-acela ce sfâșie cel mai tare,
Doare pentru răni și pentru fiecare pată
Ce inima e nevoit-acum s-o poarte.
Trei lanțuri ce mi-au îngreunat și sufletul și inima
Și pe care acum trebuie să le port în spate.
Trei lanțuri ce-au început să-mi lase pe trup rugina
Și în urechi muzică de clinchetele de lanțuri sparte.
Au început atât de tare
Să mă strâng-aceste lanțuri!
Au început să doară de la inimă, la suflet,
Din cap și până în picioare.
Și lasă răni ce nu vor mai fi șterse niciodată,
Răni din care, atunci când voi muri, vor crește alte lanțuri lângă tine
Și vor rugini și ele când viața-mi, ajunsă în pământ, va fi udată
De cei ce se vor îmbracă cu ele și vor plânge pentru mine.

O STEA

Alexandra VIDICAN

Era o stea.
Cândva, undeva.
Printre galaxii se plimba,
Prin univers hoinărea.
Strălucea!
Chiar dacă nimeni nu o vedea.
Poate din când în când
Cânta!
Oricum nimeni nu o auzea.
Uneori șoptea,
Pentru că glas nu mai avea.
Alteori plânge,
Tristețea o răpunea.

Foarte rar mai și râdea,
Plină de fericire era -
Dansa, se juca, zâmbea.
Într-o zi,
Micuța stea
S-a gândit să plece undeva.
Și-a luat la ea
Câteva amintiri
Și câteva trăiri,
Din care a învățat... poate ceva.
Acum nu se știe multe despre ea.
Se știe doar că e fericită
Și își trăiește viața liniștită.

NEPĂSĂTOR

Melisa BALINT

Te vedeam altcumva, așa cred că mă vedeai și tu sau încă mă vezi
Nici măcar nu știu cum ești, îmi este greu să te înțeleg
Ești așa nepăsător..
Nu îți pasă se nimic și nimeni, nu îți pasă dacă nu ești destul de
bun, dacă rănești pe cineva..
Ești așa indiferent... legat de tot.
Trăiești în fanatismul unui nepăsător,
Iar agonia ta față de trăiri este inexplicabilă
Precum fervoarea pe care o ai asupra unor lucruri care
de majoritatea oamenilor sunt neapreciate, tratate cu neinteres..
Așa ești tu, nepăsător..
Așa că am ajuns să dansez singură în pragul acestei prietenii,
Stau împreună cu umbrele speranței mele că pot să te fac un om mai bun
Să te fac să uiți că trăiești în fanatismul unui nepăsător..

TIMPUL

Bianca HĂLMĂGEAN

Timpul trece cum vrea el,
Și nu ne întreabă dacă vrem.
El pleacă mai departe,
Fără să ne lase o amintire aparte.
Timpul este un joc avid,
Și mereu mă frământă un gând rapid,
Un gând care îmi spune,
Să trăiesc doar cu persoane bune.
Timpul nu ne aparține,
Dar poate fi controlat chiar de tine.
Trăiește fiecare zi,
Pentru că ultima nu știi când va veni.

SUFLETUL PE AFARĂ

Andreea PĂTCAȘ

Umblu iar cu sufletul pe afară,
e răcoare.
ploaia fuge, galopează.
flori, coroane, ciucuri, panglici
toate-s înecate iară.
Umblu iar cu sufletul pe afară,
înăuntrul tău nimic nu mai zbiară.
totu-i pace, e minciună.
totu-i ros și mătrăgună.
amândoi cu sufletul pe afară.
ne iubim, ne ocolim și iar fugim.

O PATĂ DE CULOARE

Andreea LILE

Aduce o liniștită oază de relaxare
Care te mângâie, te înconjoară,
Ca pe cea mai minunată comoară.
Tu o admiri ca pe o valoare
Și o compari adesea cu o rază de soare.
O visezi ca dintâi oara,
Niciodată nu o uiți, iar gândul nu-ți mai zboară.

Preferi sa cânti o înmiresmată cântare,
Cu o tonalitate mare.
Iar, astfel, tu îți faci ziua cât mai plăcută și ușoară,
Căci anii timpurii tot mai mult te doboară.

CU CĂRȚILE ÎN FAȚĂ

PORTRETUL LUI DORIAN GRAY

Oscar Wilde

Mira ODAGIU

„Portretul lui Dorian Gray reflectă mult din mine însumi: Basil Hallward este ceea ce cred eu că sunt, lordul Henry- ceea ce crede lumea că sunt, iar Dorian - ceea ce aș vrea să fiu - în alte vremuri, poate.” - Oscar Wilde

Tot în seria cărților formatoare, care trebuie ”musai” citite de către adolescenți este și **Portretul lui Dorian Gray** (în engleză *The Picture of Dorian Gray*) scris de Oscar Wilde.

Cartea, singurul roman terminat al lui Oscar Wilde, este astăzi una din cele mai cunoscute opere ale sale. Publicat prima dată în 1890 în revista *Lippincott's*, *Portretul lui Dorian Gray* a fost republicat în 1891, într-o variantă revizuită și extinsă de Wilde, care a eliminat anumite pasaje controversate și a adăugat 7 capitole și o prefață aforistică.

Firul narativ, simplu în aparență, urmărește destinul lui Dorian Gray, un tânăr aristocrat sensibil, elegant și rafinat, dar mai ales de-o frumusețe tulburătoare, căruia prietenul său, pictorul Basil Hallward îi propune, într-o bună zi, să-i immortalizeze chipul într-un portret. În atelierul pictorului Dorian îl va cunoaște pe controversatul Lord Henry Wotton, recunoscut în mediile aristocrate pentru cinismul, aroganța și depravarea sa, care îl fascinează și-l subjugă cu ideile sale:

” –Iubirea?

– O iluzie.

– Religia?

– Substitutul modern pentru Credință.

– Ești sceptic.

– Niciodată! Scepticismul este începutul Încrăderii.

– Ce ești tu?

– A defini înseamnă a limita.”

Subjugat de frumusețea propriului portret, pictat de prietenul sau Basil Hallward, Dorian Gray face un pact faustic, vânzându-și sufletul în schimbul frumuseții și tinereții veșnice:” *Dacă s-ar putea ca eu să rămân veșnic tânăr și portretul să îmbătrânească! Pentru asta... pentru asta... aș da orice! Până și sufletul mi l-aș da!*” Și dorința devine blestem...

Astfel sub influența Lordului Wotton, Dorian ajunge să ducă o viață dublă, arucându-se cu voluptate în plăceri interzise, promiscuitate și cruzime dar păstrând la suprafață o aparentă respectabilitate și decență socială. Fiecare faptă

imorală, fiecare păcat ascuns îl îmbătrânesc pe tânărul din tablou, pe când modelul lui rămâne neatins de semnele degradării fizice și morale :” *Lumina tremurătoare și aprinsă a soarelui îi dezvăluia acele cute de cruzime din jurul gurii la fel de deslușit ca și când s-ar fi privit într-o oglindă după ce săvârșise o faptă groaznică.*” Singurul care știe înfricoșătorul secret al lui Dorian este creatorul portretului, pictorul Basil Hallward, care însă va fi ucis de către acesta...adică de propria artă...

După ce își privește splendidul portret pictat de către pictorul Basil, Dorian conștientizează efemeritatea frumuseții sale prin raportare la chipul din tablou. Principiul artistului este trecător, dar arta sa veșnică. Odată ce îi fură tinerețea nemuritoare portretului, însăși viața lui Dorian devine o formă de artă, dar decadentă, bizară, repudiabilă. La fel devine și tabloul, simbolul demonic, o adevărată oglindă lugubră a sufletului, care a prins viață și se va degrada ireparabil pe măsura acumulării păcatelor stăpânului, ajungând o mască scabroasă în final. Spre deosebire de Faust al lui Goethe sau Margareta lui Bulgakov, care se aflau într-o comuniune directă cu reprezentarea diavolului, pentru Dorian a fost suficientă o simplă dorință...

Jocul la care scriitorul englez își îndeamnă cititorii este acela de a privi în două oglinzi diferite, ambele deformatoare, destinul unui om supus în aceeași măsură realității și ficțiunii. Cartea ne oferă șansa de a patrunde în lumea lui Dorian Gray, „cetățean“ al lumii și, în același timp, ”supus” al artei, om superficial și, în același timp, artist interiorizat. Capodopera lui Oscar Wilde devine astfel, dincolo de arta narativă, invitația de a medita asupra condiției artistului care pendulează între cele două lumi ale sale: cea obiectivă (societatea) și cea subiectivă (arta).

La momentul apariției romanul a fost un succes absolut însoțit de un scandal uriaș. Scopul romanului, era să epateze mințile conventionale prin explorarea infinitelor relații dintre viață și artă. Analiza subtilă a societății victoriene târzii, dublată de o afirmare a principiilor estetismului și a teoriei frumosului ca valoare absolută, combinând elementele gotice cu cele ale prozei franceze decadente, *Portretul lui Dorian Gray* este unul dintre marile romane ale lumii, care a însemnat un punct de cotitură în istoria literaturii universale și care fascinează și intrigă, încă, cititorii de toate vârstele.

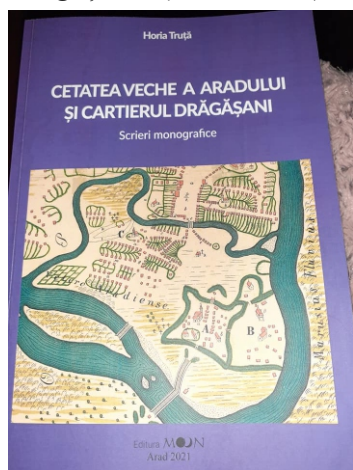
CU CĂRȚILE ÎN FAȚĂ

NOTE DE LECTOR!

Florica R. CÂNDEA

Să tot fie ani buni de când l-am denumit, desigur, metaforic pe domnul profesor Horia Truță un "Mecena" al Aradului și nu numai.

Iată, cu această nouă apariție editorială (dar nu ultima!!!) se cristalizează ideea că ni am exagerat prea mult! Seria "Scrieri monografice" se îmbogățește cu noi și acerbe informații iar cartea cu titlul "Cetatea veche a Aradului și Cartierul Drăgășani" (2021, Arad) va deveni un document de studiu pentru cei interesați.

(Tehnoredactare și coperta aparțin domnului Marius Radu iar fotografiile sunt desprinse din colecțiile semnate de Mircea Boran, Ovidiu Pârv, Gheorghe Caciș, Marius Radu și Horia Truță).

Volumul conține două sute șaptezeci și cinci de pagini și este dispus pe șapte capitole și Introducere.

Aceeași Zidire spirituală pentru Arad și cunoscători va fi și această nouă carte! Pentru că, "savoir vivre" printre documente este unicitate în cazul autorului. Și această sintagmă face parte din geometria sacră, un fel de filament, care îi brodează personalitatea.

Când l-am întâlnit pe domnul Horia Truță, nu știam că ascunde atâtea paradoxuri vii. Că îi este scris în anatomia ființei atâtea patos pentru a descifra și păstra atâtea sensuri și din cele mai vechi timpuri, dar pe care, nu vrem a greși, poate redată în mod singular, prezentului.

Când aștern aceste rânduri îmi vin în minte atâtea "stații" în care am poposit spre a-i asculta discursurile inedite. Fiecare poposire era încărcată de atmosfera Boemei clipe! Artă divertisment, geografie culturală, dar mult, mult patos! Istorie!

Nu mai miră pe nimeni Trilogia Gai! Nici acest volum nu va mira! Cartierul Drăgășani l-a adoptat, prin prisma unor preocupări de ordin actual și iată așa, locatarul își descrie lăcașul!

Revenirea domnului Horia Truță în peisajul scriitoricesc nu este deloc surprinzătoare! Admirabil și de admirat profesorul și omul de cultură își continuă mărturisirile suigeneris cu aceeași plăcere și cu același pretențios mod de studiu. Tema predilectă este istoria Aradului pe felii de epoci cu un epic clar și concis, urzit într-o amănunțită cercetare. Un imens volum de muncă compune firul de carte pentru toate timpurile ca un "abatjour" de portofolii/capitole care vor străbate câmpul cultural-geografic și istoric arădean. Absorbții de pură cultură și

jgheab de cercetare sunt asemeni unor Memoires... a la longue... pentru că știm, un nou volum ... e la rând! De parcă ar trebui să ne recapitulăm, vom enumera capitolele care fac noul volum unul de top în Pantheonul științific arădean.

Așezări, limite, condiții fizico-geografice, organizare

•Mureșul,element structural definitoriu pentru Arad

•Evoluția istorică și urbanistica

•Comunități etnice și religioase

•Preocupări și organizații economice

•Instituții și organizații

•Personalități

O Introducere ne oferă, amănunțit, mănunchiul de date și motive care au stat la baza temeiniciei scrierii. Și, cum lumea de azi se află într-o ciudată tulburare, suntem convinși, noua carte pune pecetea semnelor de carte pe aceeași Voce! Autorul! Și cum totul e relativ, de ce să nu ne bucurăm de același gest simbolic de reconstituire a valorilor prin scris pe care Horia Truță îl face demult!

De bine! Armonizata Tablă de materii ne conferă un aparte confort! Toate cele spuse aici nu ne dorim a fi decât mici pietre la carapeteasma unor zbateri umane și forțe de nedescris cu care domnul Horia Truță ne-a fost obișnuit. Astfel, din nou, prin scrieri monografice, autorul își dobândește conștiința de sine !

Datoria Restituirilor! Cu subiect și subiecți!

Ca o alternativă la înclinare! Cetatea și Aradul!

În concluzie, Horia Truță face parte din cărturarii Aradului, în sensul redării culturii locale, cu ochiul fin de observator, file de cronici care compun Momente!

CETATEA VECHĂ A ARADULUI ȘI CARTIERUL DRĂGĂȘANI

Bojidar PANICI

În ultimii ani la Arad au fost publicate monografiile cartierelor Aradul Nou, Gai și Pârneava. În continuarea acestei inițiative de cunoașterea îndeaproape a trecutului orașului, Editura Moon a publicat recent monografia *Cetatea Veche a Aradului și Cartierul Drăgășani* sub semnătura autorului prof. Horia Truță.

Cartierul Drăgășani este Orașul Sârbesc de odinioară (Civitas Rascianica, Ráczváros, Die Ratzen Stadt), respectiv Orașul militar (Voinstvenaia varoš) după cum a fost denumit de locuitorii săi, apărut la cumpâna secolelor XVII-XVIII. Atunci, Imperiul Habsburgic a înființat Confiniul militar de-a lungul malului drept al Mureșului, având cartierul general la Arad și a colonizat câteva sute de grăniceri sârbi împreună cu familiile lor. Pe coperta din față a cărții este prezentat detaliul hărții lui Emeric Ruttkai, din anul 1752, cu insula delimitată de cursul principal al Mureșului și brațul său Mureșul Mic, unde a fost construită Cetatea (Vechea cetate) și înființată noua așezare militară cu administrație proprie, separată de

orașul civil Arad. În a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, Vechea cetate a fost demolată iar pe malul opus, în marea buclă a Mureșului, a fost construită altă fortificație, de tip Vauban, care există și azi.

La mijlocul secolului al XVIII-lea, odată cu desființarea Confiniului militar Mureș, cele două părți ale Aradului s-au unit sub aceeași administrație. Orașul sârbesc devine cartierul Sarkad. După Primul Război Mondial și trasarea noilor granițe, cartierul Sarkad devine cartierul Drăgășani, dar încă mult timp a fost cunoscut în Arad și sub denumirea de Ráczfertyly – Cartierul sârbesc.

Pe baza unei ample bibliografii, autorul expune împrejurările istorice ale înființării și dezvoltării, de-a lungul a peste trei secole, a Orașului sârbesc de odinioară, apoi a Sarkad-ului, până la Cartierul Drăgășani de azi, divers din punct de vedere etnic și confesional. Cartea prezintă pe larg date privind dezvoltarea demografică, urbanistică, economică, culturală, a învățământului, ocrotirii sănătății, a acestui vechi cartier al Aradului. Capitolul *Personalități* cuprinde și numeroase nume de sârbi: militari, înalți funcționari de stat și ai orașului Arad, mecena, scriitori, pictori, arhitecți, sculptori.

Articolul dedicat scriitoarei Eustahia Arsici prezintă un detaliu inedit – un portret de femeie de vârstă medie, preluat de pe internet, fără referire la proveniență, despre care se afirmă că ar fi portretul Eustahiei Arsici. Dacă întradevăr așa este, aceasta ar putea pune sub semnul îndoielii veridicitatea descoperirii de acum circa două decenii. Atunci, se menționează în istoriografia literaturii sârbe, *s-a întâplat o minune*: la urmașii soțului Eustahiei din căsătoria anterioară celei cu arădeanul Sava Arsici, a fost descoperită o ceșcuță din porțelan pe care, se crede, era reprezentat chipul Eustahiei din tinerețe. De atunci, în literatura de specialitate, în publicistică, chiar și în manualele școlare, textele referitoare la scriitoarea Eustahia Arsici sunt ilustrate cu portretul ei de pe ceșcuța de porțelan. Facând o comparație între cele două portrete, exceptând diferența de vârstă, este evident că nu aparțin uneia și aceleași persoane. Care dintre cele două portrete este cel adevărat, rămâne în continuare o enigmă.

Cartea este însoțită de numeroase ilustrații: hărți, fotografii ale bisericilor, clădirilor importante, podurilor de pe Mureș, monumentelor culturale și istorice, ale străzilor și piețelor orașului, portretele personalităților importante. De menționat că inscripțiile de pe monumentele funerare din jurul Bisericii Sârbești sunt redată în original în limba sârbă, în grafie chirilică, cu traducerea corespunzătoare în limba română.

Prin conținutul său și modul de prezentare, cartea domnului profesor Horia Truță este deopotrivă interesantă și utilă pentru cunoașterea trecutului unuia din cele mai vechi cartiere ale Aradului, în care vestigiile trecutului sunt încă în viață. Biserica Sfinților Apostoli Petru și Pavel și casa familiei Tekelija sunt cele mai vechi clădiri ale Aradului.

ÎNSCRISURI ȘI METAFORE

MONUMENTUL EROILOR DIN SATUL ȘICLĂU JUDEȚUL ARAD

Paul KRIZNER

„N-a ști nimeni că m-am dus,/ Numa or vedea că nu-s!”

În fiecare zi trec tot felul de oameni prin fața acestui monument al Eroilor ridicat în memoria celor care au plecat din acest colț de sat pentru reîntregirea neamului, dar și pentru apărarea pământului pe care înaintașii noștri l-au câștigat cu sângele lor.

Un monument, tăcut, ascuns undeva în curtea școlii, printre pomi ce parcă se înclină în fața acestuia, un monument ce parcă și acum așteaptă să mai trecă vreun român nu doar copii și autoritățile locale cu ocazia „Zilei Eroilor”.

Un monument ce îți dă sentimentul unei mari suferințe, a unei drame a familiei românești îngenunchiată de atâta așteptare și lacrimi, de atâtea gânduri ce trec prin inima unei mame ce-și vede fiul cum se îndepărtează de vatra satului pentru a merge la război.

Nu prea mă pricep eu la descrieri și la cuvinte alese însă mă simt dator să prezint acest monument care, pentru mine este unic și în același timp să fac o modestă interpretare din suflet, a acestui monument al *lacrimilor*.

Cum te abați de la drumul județean ce duce spre vama Vărșand, la ieșire din Comuna Socodor undeva pe partea stângă se face un drum ce te rupe, parcă de agitația șoselelor aglomerate, se face, după cum spuneam, un drum ce duce spre satul Șiclău, un sat ce parcă te întoarce în timp, un sat ascuns oarecum de privirile tăioase ale modernismului, dar plin de farmec și de oameni frumoși la suflet, pe unii bătrâni încă îi mai poți zări la uliță pe o laviță uitată de timp.

La o casă o bătrânică văduvă, la alta un bătrân sprijinindu-și barba în bastonul ce i-a devenit ajutor la bătrânețe, poate copiii lui sunt plecați prin țări străine. La altă casă o măicuță ce-și pierduse privirea undeva în zare de parcă ar aștepta pe cineva sau poate ceva veste despre nepoții ei.

În centru satului unde, odinioară era târg și unde se aflau toate veștile din țară, au mai rămas doar câteva magazine și școala, o școală micuță dar plină de suflete minunate cu dascăli deosebiți. Copii care zburdă nestingheriți printre atâția copaci, auzindu-se din depărtare urletele lor angelice, dar printre copaci și jocurile acelor copii, ceva parcă îți atrage atenția, ceva parcă e atipic în curtea școlii, în multitudinea de culori se vede din depărtate un monument parcă din alte vremuri, pente care timpul și-a pus amprenta.

Monumentul, de o frumusețe aparte este compus din mai multe piese, pe o lespede ca de laviță stă o măicuță cu o broboadă pe cap și cu fața brăzdată de tristețe lăsată în palmă, în spatele ei doi stâlpi unul mai înalt, oarecum, curbat iar la doilea ceva mai îngust în aceeași poziție, la stânga acelei femei, parcă ieșind din inima pământului,

o Cruce, iar tot acest ansamblu monumental este înconjurat de o bordură ca o curte, având un spațiu deschis chiar în fața lui.

În câteva cuvinte cam astfel arată acest monument, după cum se poate observa și în imaginile de mai jos.

Acum totuși, veți spune, ce-i atât de mistic și de interesant la acest monument, poate sunt altele mai frumos sculptate. Da..., poate sunt, dar ceea ce transmite acest

monument din curtea școlii, cred că e unic în țară iar la finalul acestui material poate veți fi în asentimentul meu. În fundalul monumentului doi stâlpi înalți și falici ca brazi, ambi aplecați, oarecum, spre rugăciune, este sesizabil de departe că unul este mai mare iar altul mai mic, cel mare, tatăl, stâlpul familiei parcă l-ar săruta pe creștet, pe fiul ce se pregătește de front, e o dulce îmbrățișare într-o armonie perfectă și totuși acel stâlp al casei e plecat, trist, îngândurat de plecarea fiului.

Stâlpul cel mic, și el aplecat în partea de sus parcă, așteaptă binecuvântarea părintelui, parcă s-ar apleca să-i sărute mâna, ca și cum nu s-ar mai întoarce, dar cine știe ce destin va avea feciorul pe front, cine știe câtă frică și câtă groază va trăi acolo departe.

Pe o lespede de piatră stă cu fața proptită în palmă o măicuță cu broboada pe cap, cu o privire pierdută, parcă brăzdată de lacrimi, o măicuță ce la început e tristă că i-a plecat feciorul pe front și nu știe dacă mai vine, nu știe dacă vreun glonte i-a răpus trupul firav și tânăr și prin ce tranșee stă căzut, sau poate că încă mai e în viață. E drama unei mame, pe care noi cei de azi poate nu o mai înțelegem așa cum se cuvine.

Abătută și îngândurată, parcă stă pe o lespede din fața casei, uitându-se undeva în depărtare cu speranța că fiul ei se va întoarce sănătos de la război, sau poate se gândește la ce e mai rău.

Câte nopți nu a dormit stând la fereastra casei, câte zile i s-a mistuit inima de dorul lui. Și de parcă monumentul nu ne-ar fi spus îndeajuns despre drama unei familii de țărani români, lângă acea măicuță e ridicată o cruce, pe semne că odorul ei cel scump a murit, a fost răpus de gloanțele inamice, frângându-i trupul și cine știe ce a fost în sufletul lui care acum se odihnește în pământul țării, cine știe, în agonia morții la ce se gândea, rănit și căzut pe front, cu privirea suferindă spre cer, parcă cerea iertare, parcă viața lui a fost prea scurtă, și nu s-a putut bucura de tinerețea lui, nu s-a putut bucura de familie și simțea cum se scurge sângele din el picătură cu picătură, simțea cum viața lui se stinge iar în agonia aceasta nu-și dorea decât să fie îngropat acasă, acolo unde odinioară bătea ulițele satului și se bucura de ploile de vară, de colindele iarna și de focul ce trosnea în soba casei.

„Acum, e gata, s-a terminat, mă duc”, poate acestea au fost ultimele lui cuvinte, „iartă-mă mamă că am pierit” își spune, și cu privirea tristă spre cer se stinge. O

săgeată parcă-i fulgeră în inima mamei ce aștepta în poarta casei și simțea că ceva nu-i bine cu fiul ei. Acum ea stă tristă lângă crucea ce-i veghează mormântul fiului și nu vrea să fie mângâiată.

A pierdut tot ce avea mai scump pe lume, odată cu el a murit și zâmbetul de pe chipul acestei măicuțe, a murit pentru totdeauna și, parcă, se transformase în stană de piatră care și azi se găsește în curtea școlii din Șiclău.

Nu știu dacă această interpretare este exhaustivă sau doar o părere personală a mea, un lucru este cert, veniți și vedeți acest monument cutremurător, sau dacă nu priviți măcar imaginile triste și pline de simbolism.

Influența culturii asupra ființei umane

Diana Maria PETCUȚ

Ce este cultura? Pornind de la afirmația marelui filozof Confucius, „*înăluntru nostru suntem la fel, cultura e singura care face diferența*”, putem afirma faptul că indiferent de naționalitate, manifestări sau credințe, oamenii sau popoarele se diferențiază doar prin cultură, iar acest termen îl putem asocia cu educația și gândirea. Aceste două aspecte diferențiază firea umană de cea animală, practic, prin cultură, educație și gândire suntem oameni.

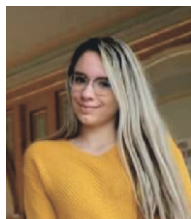
Cum putem dobândi cultura? Este probabil întrebarea la care mulți oameni cu raționament sau dorință de perfecționare caută un răspuns. Peter Senge spunea că „a deveni educat înseamnă a învăța cultura”, a învăța despre valorile, arta, literatura, tradițiile și obiceiurile unui neam.

Educația și cultura sunt elementele care se dezvoltă și dezvoltă pe parcursul individului. Bazele acestora pornesc din mediul familial și evoluează în anii de școală. Totuși, educația unui individ nu trebuie să se termine odată cu finalizarea anilor de studii, ci să continue în permanență, deoarece educația trebuie văzută într-un sens mai larg decât învățământul propriu-zis.

Prin educație și cultură este influențat comportamentul oamenilor în societate, conștient și inconștient acționăm în conformitate cu propria noastră cultură. Datorită acestui aspect ne integrăm în societate, ne găsim locul din care facem parte.

Cultura oferă exemple prețioase care duc la modelarea propriei personalități. Fiecare individ poate fi un tezaur de-a lui Brâncuși, o operă de-a lui Eminescu, ori o melodie de-a lui Enescu, iar dacă este puțin din fiecare, atunci putem afirma că orice om este desăvârșit cultural și cunoaște acea „maturitate a sufletului”.

Este cultura importantă? Da, cu certitudine este! Răspunsul îl putem găsi în cuvintele lui Noica „un om necultivat e un om nespălat, un om lipsit de condiția minimală a mișcării lui în social”. Dacă omul are nevoie de igiena corporală pentru a fi îngrijit, are cu siguranță nevoie și de o igienă a spiritului și a minții, care este cultura.

ÎNSCRISURI ȘI METAFORE

REARAD- REDESCOPERIM ARADULUI ÎMPREUNĂ!

Andreea-Lorena STOICA

(O SCURTĂ INTRODUCERE A UNUI EVENIMENT DE SUFLET)

Precum deja s-a putut observa, personal nu sunt o persoană căreia să îi placă inactivitatea, de aceea întotdeauna caut noi metode prin care să mă dezvolt. Astfel din iubire față de locul natal și din pură pasiune pentru tot ce înseamnă noutate, împreună cu un amic am înființat proiectul ReARAD, prescurtarea venind de la sloganul nostru „Redescoperim Aradul împreună!”. Precum fiecare dintre noi, din iubire și atașament ne prezentăm casele, așa vă vom prezenta și noi casa noastră, a tuturor arădenilor, prin surprinderea-n cadre și cuvinte a evenimentelor, locurilor, monumentelor istorice, localurilor, oamenilor și a atmosferei, redescoperind astfel împreună Mica Vienă a României.

Scopul nostru fiind foarte clar, doresc în a vă aduce la cunoștință în plus detalii despre acesta, câteva colaborări, țeluri și invitația noastră la a participa activ la punerea într-o lumină mult mai prosperă și de viitor a Aradului.

Întrucât nu multă lume cunoaște istoria acestuia, amprenta sa în istoria României de astăzi și totodată unde se situează pe clasamentul evenimentelor culturale, sportive, culinare ș.a.m.d, împreună am decis în a lua fiecare categorie care definește Aradul, ca să o arătăm întregii țări și nu numai. Pentru că se merită, pentru că acest oraș nu doarme și este pe drumul său spre un viitor prosper.

Câteva colaborări pe care le-am avut deja la început de drum, proiectul fiind înființat în luna August a acestui an, au fost două localuri cunoscute pentru preparatele lor culinare și trei evenimente, printre ele enumerându-se și Triatlonul Proactiv și Vicii și Delicii, ediția de anul acesta susținută în incinta Vechiului Cazino din Arad. Țelul nostru este arătăm și să dovedim arădenilor și tuturor celor care ne privesc, că se poate. Se poate ca acest oraș să ajungă pe un drum pavat cu succes dacă noi ne învățăm să-l acceptăm cum este și să „dăm mână cu mână” în a face ceva pentru acesta. Primul lucru, esențial, fiind privirea lui cu mai multă blândețe, iar mai apoi privirea acestuia de la detaliu la ansamblu. Observarea unicităților pozitive, a atmosferei, a oamenilor care fac parte din comunitatea sa. În încheiere vă invit pe fiecare dintre dumneavoastră la contemplarea celor scrise aici, și la alăturarea în a noastră misiune. Ne găsiți pe pagina de Facebook oficială a proiectului sub denumirea „ReARAD”

Redescoperim Aradul împreună!!!

ÎNSCRISURI ȘI METAFORE

ȘOSETUȚĂ ȘI ANDREI: EXPEDIȚIE LA POLUL NORD

Carina A. BABA

A trecut câțva timp de când Andrei nu a mai plecat pe nicăieri. Și i se făcuse un dor de plecare extraordinar. Era în stare să umble-n lume teleleu chiar în timpurile acestea pline de frig și de ploi. Fiindcă așa era iarna lui: mocirloasă, când cu nuanțe de primăvară timpurie, când în tonurile unei toamne târzii... Așa că se sfătui cât se sfătui cu testoasa lui, Șosetuță, și au decis, în unanimitate, că un drum până la Polul Nord e o nimica toată. Și acolo iarna e iarnă, nu... jucărie.

În doi timpi și trei mișcări au fost gata: bocanci în picioare, geacă, fular, căciulă și niște mănuși groase, ca nu cumva să le degere degețelele. Au aruncat în genuță niște ciocolată și o hartă și au dat să plece, când au constatat că nu aveau niciun plan. Asta nu era în regulă. Organizarea era importantă pentru bunul mers al călătoriei, astfel că și-au dat jos de pe mâini mănușile și au întocmit, în viteză, un plan. Știau ei că au cel puțin două variante de a ajunge la Polul Nord. Prima, la îndemână, dar foarte plictisitoare, ar fi fost teleportarea. Deși ar fi ajuns repede la destinație, metoda aceasta avea dezavantajele ei: în primul rând, se puteau trezi pe vreo banchiză periculoasă, în al doilea rând nu s-ar fi putut bucura de drumul până acolo, cu atât mai mult cu cât, în secret, visau să facă popas la Moș Crăciun, pardon, la domnul Crăciun, că mama le-a spus să vorbească frumos cu și despre persoanele în vârstă. Acesta locuia în Laponia, undeva în nordul Finlandei, pe la hotarele cu Polul Nord. Așadar, drumul lung era mai sigur, fiindcă a fost străbătut și de alții, cu picioarele, cu mașinile, cu săniile... dar, oricum, străbătut. Și existau indicatoare. Și existau cofetării, în caz că se impunea vreo cură de... dulce energie.

Planul fiind gata, și-au pus din nou mănușile pe mâini și au pornit. Până în Finlanda au luat un avion, că de! zborul întotdeauna e interesant... De acolo au luat un tren până spre hotarele domnului Crăciun. Totul a mers conform planului: domnul și doamna Crăciun i-a primit cu bucurie, servindu-i cu cele mai delicioase prăjituri din lume și arătându-le împrejurimile – niște fabricuțe în care se inventau jucării și unde, s-a gândit Andrei, ar fi foarte interesant de rămas: „Auzi, să câștigi bani, jucându-te! Asta e o meserie serioasă! Mă gândesc să mă angajez într-o fabricuță de aceasta. De preferat în cea în care se fac piesele lego, dar mă mulțumesc și cu fabricuța de vopsele și instrumente de pictură.”

Timpul zbura pur și simplu și cei doi simțeau că trebuie să plece, trebuie, obligatoriu, să respecte planul. De la domnul Crăciun au închiriat o sanie, au hotărât cu greu ce e mai bine să înhame la ea: reni sau husky... I-au plătit cinci picturi în acuarelă și trei în creion... un preț corect pentru o sanie cu patru câini, că au ales, totuși, câinii. Aceștia i-au purtat ca vântul și ca gândul, că nici caii lui Prâslea nu ajungeau la o viteză așa de mare și nici măcar căluții aceia de culoare neagră, pictați pe niște mașinuțe roșii, pe care Andrei îi vedea, de o vreme, învârtindu-se pe canalele TV la care se uita mama lui. Curse. Țasta era cuvântul care îi venea în minte când auzea de cai, nicidecum basme. Ori poate că și cursele de Formula 1 erau niște basme. Se va lămuri el...

În fine! Câinii trăgeau sania de parcă era un fulg. Fulgii cădeau din cer de parcă erau pene. Pene de șoimi polari. Andrei credea că aceștia i se vor topi pe năsuc, dar, de fapt,

i-au înghețat năsucul. Să te mai iei după Olaf, a gândit, cu ciudă, în timp ce își bandaja năsucul cu fularul din lână. „Olaf, i-a explicat lui Șosetuță, a spus că nu e nimic pe lumea aceasta mai frumos decât iarna. Că zăpada e o bucurie, fiindcă poți să faci din ea castele mai frumoase și mai strălucitoare decât cele din nisip... că Polul Nord, cu castelele lui de gheață și de zăpadă, e, categoric, mai frumos decât Sahara cu nisipurile ei mișcătoare. Și, desigur, construcțiile din gheață sunt mai rezistente decât cele din nisip...”

Între timp, câinii au încetinit suficient ca Andrei să poată citi pe un indicator din gheață: POLUL NORD. Au ajuns cu bine. Andrei a coborât din sanie, a prins-o bine de umăr, sub geacă, pe Șosetuță, au legat bine câinii, ca nu cumva să fugă fără ei... și au bătut cu delicatețe în ușa unui iglu. Le era foame și frig. În câteva clipe, ușa s-a deschis. Înaintea lor a apărut o față foarte frumoasă. Era Ana, pe care Andrei a recunoscut-o din prima clipă. Îi plăcea de ea, fiindcă îi semăna. Îi dădea idei grozave și nu avea fițe de prințesă. Ana le-a pregătit pește, mâncarea preferată și a lui Andrei, și a lui Șosetuță, le-a dat să bea ciocolată caldă și le-a povestit că și-a deschis un iglu la Polul Nord, un fel de han al Ancuței... pentru cei care iubesc zăpada și pescuitul la copcă, dar intenționează să amenajeze și un patinoar... pentru ca fetele care nu se pricep la pescuit să aibă un mijloc plăcut de relaxare. A vorbit deja cu cineva, să vină și să îi lege orchestra din sloiuri de gheață la Luminile Nordului... va fi un spectacol deosebit... Aurora Boreală va dansa... după cum îi va cânta ea.

Andrei o asculta cu fascinație. Nu îi venea să creadă că a reușit să îmblânzească ghețarii și zăpezile și se mira că Elsa a lăsat-o să plece. Păcat! Ar fi adus multe îmbunătățiri la Curtea Regală. I-a propus totuși să angajeze și un tenor. Așa... pentru zilele festive. Știa el unul. Îl chema Apolodor și era obișnuit cu ghețarii și... locuia la polul opus.

Ana era încântată de această minunată sugestie și, drept răsplată, le-a arătat împrejurimile și vecinii. Cel mai bine se înțelegea cu familia Fram, niște urși minunați, pricepuți și la pescuit, și la jonglerii. De asemenea, mai avea o vecină foarte cochetă, dar de care nu îi prea plăcea, fiindcă tot timpul îi cerea câte ceva și, dacă se întâmpla să nu fie acasă, intra pur și simplu în iglu și își lua singură. Doamna White Fox, că despre ea era vorba, nu se înțelegea bine nici cu manierele, fiindcă niciodată nu i-a spus „Mulțumesc!”, „Scuze!” sau vreun alt cuvânt de... aur. „Cred că doamnei Fox nu îi place culoarea aurie”, le-a spus, în treacăt, Ana. Puțin mai departe, niște foci admirau Aurora Polară. Pe acestea, Ana nu prea le suporta: „Nu fac altceva decât să stea... stau întinse în zăpadă, de parcă ar face plajă... Când li se face foame, se aruncă în apă și pescuiesc câte un cod. La fel și morsele. Andrei a exclamat uimit: „Wow, cunosc codul morse?” Ana s-a uitat urât la el... „Codul este un pește, cu care se hrănesc focile, iar morsele sunt verișoarele focilor, la fel ca și leii de mare...” Andrei înțelesese și era și mai uimit de câte știa Ana.

Timpul trecea în zbor. Cei doi și-au luat rămas bun. Ana i-a invitat pe Andrei și pe Șosetuță să revină la Polul Nord, iar Andrei, încântat de ceea ce văzuse, afirmase că va reveni, cu siguranță, și că va sta măcar o zi polară. Deasupra lor, niște păsări albe își vâneau hrana în apele albastre și înghețate. „Sunt păsări ale omătului și pescăruși tridactili. Sunt pescari foarte buni!”, i-a lămurit Ana.

Șosetuță își zicea că s-ar fi înțeles grozav cu păsări ce au gusturi atât de bune într-ale hranei, iar Andrei a ajuns la concluzia că la Polul Nord totul e pe dos: cerul e verde, iar pământul e albăstrui...

ÎNSCRISURI ȘI METAFORE

INSULA

(fragment)

Manuela CODREAN

Actul III (Două luni mai târziu. Interiorul unei cârciumi. În jur se văd patru mese cu câte trei scaune fiecare. La o masă stă agentul de poliție cu proprietăreasa iar la alta domnul bătrân cu nepoata – Micheta, o fetiță blondă cu părul lung, buclat. În dreapta se observă un bar pe care sunt aranjate câteva pahare, iar în centru, în fața meselor, o scenă cu un pian și cu un microfon. Manuel în frac, cu papion face o probă discretă la clape).

Scena 1 Nadia, Bob, Manuel, Agentul, Bătrânul, Micheta, Proprietăreasa

Bob (vorbește la microfon, pare obosit): Doamnelor și domnilor, la cererea dumneavoastră, Nadia va cânta pentru a zecea oară *La vie en rose*! Să ne lăsăm purtați de muzică, de sunetul pianului aflat sub mâinile magicianului Manuel și de vocea inegalabilei Nadia! (Se lasă tăcerea, cei prezenți nu au nici o reacție pentru moment. După câteva minute fetița începe să aplaude și după ea și ceilalți. Se face întuneric. O lumină vagă lasă să se descopere scena. Se vede Nadia care poartă o rochie albă. Se aude un cântec pentru câteva minute după care se face din nou întuneric. Se face din nou lumină totală, în acorduri de pian. Au rămas numai Nadia, Manuel și Bob.)

Nadia: Au trecut două luni de când cântăm aici. Nu-mi vine să cred că am reușit să ne redresăm... să ne punem pe picioare!

Bob: Ai văzut? Proprietăreasa vine în fiecare seară. Scorpia! Acum îi place de noi. Păi da. Vine bănușul. I-l punem frumos pe masă. Îi plătim la timp. Ba, chiar în avans, așa cum dorește Nadia! (Se uită încruntat la Nadia).

Manuel: Mai mult, a aplaudat mereu. Te place mult, Nadia! E comică atunci când se bucură, parcă se zgârcește și la râs. Nu râde cu toată fața, doar cu un colț al buzelor. Nu vrea să se bucure întru totul. Bucuria costă! (Îi dă una, în joacă, cu cotul, lui Bob.)

Nadia: Nu e necesar să fiți ironici. Lăsați bârfele (se așază pe scenă și se descalță). Este greu cu pantofii aștia cu toc... Oare de ce o fi fost așa puțină lume astăzi?

Manuel: E joi! Astăzi se lucrează, distrația e cu porția!

Nadia: Da, am uitat. Ați văzut fetița care a aplaudat? Parcă eram eu la nouă ani. Atunci am fost pentru prima dată într-o cârciumă cu bunicul meu. Ce chestie, nu? Așa frumoasă mi s-a părut solista. (Devine nostalgică) Îmi amintesc că am plâns când am plecat... Tot îl rugam pe bunicul să mai stăm. Am plecat...

Bob: Toate ca toate, dar nu uitați, că am hotărât să plecăm de aici. (Către Manuel): Ai mai fost în port?

Manuel: Am fost ieri. Nimic, niciun vapor. Câteodată mă gândesc că după valurile acelea nu mai e nimic... nimic. Apă cât vezi cu ochii, albastru și atât.

Nadia: Și? Cât de tragic ar fi? Gândiți-vă ce duet: noi și nimic!

Bob (vădit mirat): Vouă vă arde de filozofii, acum? Să ne gândim la o modalitate să plecăm. Eu zic să lăsăm filozofii cu „albastru și atât”. Trebuie să plecăm pentru că nu prea îmi miroase a bine, mi se pare că se pregătește un război civil. Aici nu ai nici la cine să apelezi dacă ai nelămuriri. Toți te privesc suspicios. Oamenii aceștia nu se lasă conduși de nimeni, nici măcar spital nu au. Nu sunt bolnavi. N-ați văzut, există doar agenția de voiaj, din care de fapt n-a mai rămas nimic. Ba, nu, mai e directorul. Și poliția!

Nadia: La poliție! Cum de nu ne-am gândit până acum?
(Les toți trei grăbiți.)

Pomul de lângă gunoi (partea I)

Alexandra SEBASTIAN

Chris stătea cu spatele rezemat de piersicul din curte. Zilele trecute furase de la cizmar niște pap pe care îl întinsese de jur-împrejurul tulpinii, la o palmă de sol. Furnicile care alergau într-un du-te vino pe tulpină, rămăseseră ancorate pe dunga de pap, încercând zadarnic să-și desprindă piciorușele fragile din capcana blestemată. Acum erau inerte și Chris se bucura că nu-i mai invadea cămașa.

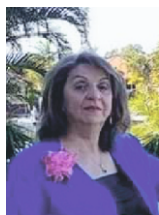
Era locul preferat pentru reculegere, meditație, relaxare sau, pur și simplu, pentru pierdut vremea. Mai adineauri aruncase niște firmituri vrăbiuțelor gureșe din curte; mâncară și plecară, două dintre ele rămânând să-și adjudece o bucățică de pâine. Una ciugulea de zor, cealaltă țopăia nerăbdătoare pe lângă ea, doar-doar o prinde ocazia să-i ia locul. Văzând că n-are șanse, mimă ciugulitul dintr-un smoc de iarbă. Imediat, cealaltă se înființă să se înfrupte, lăsându-și prada liberă. Luă smocurile de iarbă la rând, cercetându-le cu atenție și uitând cu totul de pradă, așa că Țopăitoarea se făcu stăpână pe ea, îndestulându-se în tihnă. Chris zâmbi... semăna perfect cu Ron, tovarășul său de joacă și de școală, care era capabil de mici diversiuni când era vorba să-și atingă scopul.

Era singur pe lume de la șase ani. Tatăl său, pe care abia și-l amintea, rămăsese îngropat în mina de cărbune, unde lucra, atunci când s-a surpat muntele... îl scosese după doi ani, când un investitor hotărâse să renoveze mina și s-o mai mulgă nițel. Mama îl ținuse de mână tot timpul la înmormântare, să nu-l piardă în atâta lume. Fuseseră mai mulți mineri prinși sub dărâmături și autoritățile hotărâseră să-i îngroape pe toți în aceeași zi, pentru ca, pe urmă, să se închidă toată țărășenia și să intre în primul șut minierii rămași. După ce gropile își primiră încărcăturile și se șterseră lacrimile cu batiste pline de sudoarea unei zi caniculare, Chris își urmă mama până acasă, ronțăind un covrig pe care ea i-l cumpărase drept recompensă că stătuse cuminte la înmormântare.

La colțul străzii dădu nas în nas cu Ron, care făcu ochii mari când văzu covrigul, implorând din priviri o mușcătură. Chris i-l dădu pe tot, știind dinainte că nu va mai apuca să mai ronțăie.

Se așezară amândoi pe marginea trotuarului, tăcând. „Acasă” însemna de fapt o cămăruță la parter, cu baia alături, într-un imobil care avea spre stradă un aprozar, iar la etaje, un bordel ieftin. Mama „lucra” acolo, la „curățenie”, iar Ron era fiul proprietarei, o femeie grasă, rea de gură și gălăgioasă. Striga mereu pe Ron, care prefera să stea oriunde altundeva decât în preajma maică-sii. Chris era oaza lui de liniște și sursa de teme și copiat, pentru ca mama să nu-l pedepsească pentru rezultatele proaste de la școală.

Ron își termină covrigul și intră în casă, fără nici un cuvânt. Reveni rapid cu o mașinuță de metal, pe care o împinse pe trotuar către Chris, inițiind un joc tacit care dură vreo oră. Ron nu știa cum să facă pe Chris să vorbească, iar Chris, el nu-și revenea din oboseala și uluirea pe care le resimțea după înmormântare. (Va continua).

ÎNSCRISURI ȘI METAFORE

ÎNTREBĂRI ȘI RĂSPUNSURI

Smaranda KAFKA

21 Mai! Sfinții Constantin și Elena. Asta era ziua când toată familia o sărbătorea pe Elena. Casa era plină de flori, muzică și voie bună. Nu era adevărata ei, zi de naștere. Acea fusese pierdută la Primărie. Adică în discuțiile fericitului tată cu Primarul comunii.

Fiica lui se născuse însă tot într-o zi de sărbătoare. Dar nu în primăvara anului 1923 ci în iarna anului, de Sfântul Nicolae, într-un sat din câmpia Aradului.

De la mijlocul lui noiembrie până la sfârșitul lui februarie, în vestul țării, iernile erau grele, cu vânturi puternice și căderi mari de zăpadă. Nici comuna lor nu făcea excepție. Rămânea și ea, toată iarna, încremenită într-o singurătate fără suflare. Sub mantaua grea de nea, satul părea nelocuit. Animalele erau închise în grajduri iar pe oameni nu-i prea zăreai pe afară. Le ghiceai doar prezența. Casele acoperite de zăpadă și ele, erau greu de bănuț prin perdeaua deasă a fulgilor de nea. Și chiar dacă le mai zăreai, păreau pustii. Le dădea de gol doar fumul mirosind a lemn ars ce ieșea din fiecare horn și se ridica în spirale spre albastrul rece al depărtărilor. Era o vreme de stat înlăuntrul. Pe lângă foc. O vreme în care toți membrii familiei se adunau în jurul mesei din bucătărie. O vreme pentru unii, mumă. Pentru alții, ciură. Ce era sigur, însă era o vreme dorită de prunci. Căci în zilele încremenite în albul înghețat din jur, cei mari stăteau acasă. Aveau timp de copii. Le povesteau legende sau basme știute sau inventau istorioare mai mult sau mai puțin credibile, care fermecau pruncimea. Și toate se terminau cu o învățătură ascunsă până atunci în tensiunea dramatică și în suspansul acțiunii ce se clădea pas cu pas și culmina într-un climax agreat de toți.

Din casele șofronenilor ieșea un miros ademenitor de cozonac și plăcinte. Se auzeau glasuri de copii ce învățau colinde. În ziua de Ignat se tăiau porcii. Se făcea Pomana Porcului cu jumere proaspete, cârnați, caldaboși, tobă, fripturi cu cartofi și murături. Din ciubere mici se scotea vinul făcut în casă. Oamenii se cinsteau. Se bucurau unii de alții. În sobe, butucii de lemn ardeau pocnind sub biciul limbilor de foc, și pacea pastorală a nopților de iarnă aducea tuturor, mulțumire și liniște sufletească. Doar natura nu ținea pasul cu buna dispoziție a oamenilor. Căci dinspre Ungaria, bătea un viscol greu ce prevestea schimbarea vremii. Și dacă totuși aducea și ceva bun cu el, era numai că de Sfântul Andrei anunța sus și tare că sărbătorile de iarnă nu sunt departe. Pruncii începeau a colinda. La început pe acasă. Apoi pe la neamuri. Și în 24 decembrie o luau hotărâți prin sat, din casă în casă. De la *Colonie*, de la un capăt al satului, până la *Imaș* [pășune] în celălalt capăt al satului. Pe ulițe întâlneau grupuri gălăgioase de copii, toți înfolfoliți în haine groase, cu căciulile pe cap și cu o traistă pe umăr. Mergeau pe cărări bătătorite printre nămeți, luându-se unul după altul ca niște boboci de rață în urma celui mai mare. Băteau la poarta casei, strigând tare:

Primiți a colinda?

– Primiți colindători?

– Da, da! Bucuroși. *Haida-ți înlontru!*[poftiți înăuntru], răspundea gazda din pragul ușii.

Copiii se scuturau de zăpadă și ștergându-se pe cizme să nu murdărească podeaua de nea, intrau în *tinda cășii* [bucătăria casei]. Acolo, se aranjau frumos în grup și începeau a colinda. De obicei, prima *cântare* era aleasă una mai ușoară: „*Trei păstori*” „*Trei păstori se întâlniră/Trei păstori se întâlniră/Raza soarelui, Floarea soarelui/Și așa se sfătuiră/Haideți fraților să mergem/ Haideți fraților să mergem/Raza soarelui, Floarea soarelui/Floricele să culegem/Și să facem o cunună/Și să facem o cunună/Raza soarelui, Floarea soarelui/S-o mpletim cu voie bună/Și s-o ducem lui Hristos/Și s-o ducem lui Hristos/Raza soarelui, Floarea soarelui/Să ne fie de folos/Raza soarelui, Floarea soarelui/Să ne fie de folos.*”

–Bravo! Bravo! Fain, foarte fain! Da' voi prunci mai știți și altele a colinda?

–Da, răspundeau ei încântați de laude. Și continuau cu „*O, ce veste minunată,/În Betleem ni se arată,/Astăzi, S-a născut/Cel fără' de-nceput,/Cum au spus pro-rocii./Astăzi, S-a născut/Cel fără' de-nceput,/Cum au spus prorocii/. Că la Betleem Maria/Săvârșind călătoria,/ Într-un mic sălaș,/Lâng-acelel oraș,/L-a născut pe Mesia,/Într-un mic sălaș,/Lâng-acelel oraș,/L-a născut pe Mesia/. Pe Fiul în al Său nume, /Tatăl L-a trimis în lume,/Să se nască/Și să crească/Să ne mântuiască./Să se nască/Și să crească/Să ne mântuiască./” Cam toți copiii terminau cu colinda „*Sus la poarta Raiului*”: *Sus la poarta Raiului, poarta Raiului,/Paște turma Tatălui, turma Tatălui./Refren: Lin-i lin si iara lin,/Bate vântul frunza lin,/Lin și iară lin./ Lângă ea un legănel, da un legănel,/Cu un copilaș în el,/ copilaș în el./ Refren./ Dar la turma cine sta? Oare cine sta?/ Sta chiar Maica Precista, Maica Precista/Refren/Copilașul când dormea, puiul când dormea,/Maica Sfântă lin cânta/ Refren/.**

Obosiți de cântat, se opreau. Gazdele le răsplăteau osteneala cu mere, cu nuci, cu felii de cozonac și uneori, cam rar e drept și cu câțiva leuți. Copiii mulțumeau frumos, urându-le încă o dată „*Crăciun fericit!*” și plecau mai departe. Când ajungeau la colțul străzii sau într-un loc unde nu mai puteau fi văzuți, se opreau și își împărțeau în mod egal, darurile primite. Și uite așa, tot mergând din casă în casă, colindau până se lăsa întunericul. Atunci venea rândul celor mari. Iar colindele se auzeau pe ulițele satului, până în zori.

Sărbătorile erau un motiv de bucurie pentru toți, dar în acel an în mod special pentru tânăra familie a lui Trăian și Ana. Dumnezeu îi binecuvântase cu o fetiță. Trăian nu mai încăpea în piele de fericit ce era. Așteptase bebelușul acesta cu emoții mari căci pierduseră un copil la naștere. Moașa îi liniștise zicând că de data asta nu vor mai avea probleme. Că fetița este sănătoasă și plină de viață. Așa că, Trăian avea un motiv dublu să sărbătorească, anul acela. Și ca să nu se bucure de unul singur și-a invitat și prietenii, majoritatea verișori de-ai lui din sat. La început s-au cinstit cu un păhărel la el acasă, apoi pe la vecini și la urmă la birtuțu' din sat. Omul era fericit, ce mai!!!

Și uite așa, când veni vremea să înregistreze nașterea fetiței, a plecat la Sfat cu toți ortacii după el. Nu mai trebuie spus că tinerii erau plini de voie bună și când au intrat în Primărie zâmbeau cu toții cu gura până la urechi.

Primarul, fecior din sat, i-a întâmpinat prietenos. L-a felicitat pe fericitul tată și a dat să scrie *Certificatul de naștere* al copilului.

Cum vedea nițel prin ceață, Trăian l-a rugat să-l ajute. Că așa o fi mai bine. Își dăduse seama de la prima întrebare că nu-i va fi *baș ușor* [prea ușor] să completeze singur, documentul. Prea era *obosit* după atâtea ore de petrecere. A răsuflat adânc și a luat-o *mereuș* [încet], că de!, omul era om serios și nu voia să greșească! Doamne ferește să se facă de rușine în sat! Să râdă oamenii de el! Așa că *se forță* [își adună puterile să] să-i dea Primarului, răspunsurile corecte.

–Numele părinților?

Asta era ușor. A răspuns repede.

–Ana N. și Trăian N.

–Locul nașterii?

–*Apăi aicia dară*, în sat!

–*Noa binie*, știu. *Da io-s musai* [eu trebuie] să te întreb. Scriem *dară* [așa dar]: Șofronea. Noa, acum: ce nume *i-oț' da fetei?* [îi veți da fetei?]

–Elena.

La asta n-a stat mult să se gândească. Se sfătuiseră zile întregi cu nevasta și până la urmă s-au înțeles *să-i spună* [să o numească] Elena. Gata. Bucuros că a terminat, respiră ușurat. Se ridică de pe scaun, să semneze hârtia. Când... Primarul uitându-se încă o dată peste Certificat a văzut că-i scăpase un rând necompletat. Și culmea, era cel mai important! Data nașterii fetei.

–Trăiene, stai! Nu semna! Că am uitat să scriu *zâua* când s-a născut micuța. Data?, întrebă el, uitându-se la prea fericitul tată.

–Ah...păi...ăă... întârzie Traian cu răspunsul, ce ar fi trebuit să-i vină repede pe limbă, fără să se gândească. Dar bietul de el, pur și simplu, nu-și amintea ziua când i se născuse fetița. Se uită disperat în jur după ajutor.

–Mă Mihai, tu ai fost la noi, *atuncea*. *În ce zî o fost?*

–*Noa, de unde s-o știi io?* *Nu știi. Atâtea întrebări*, mormăi văruțu' ridicând din umeri. Nu-și amintea. Dar nu numai el. Niciunul dintre ei nu-și mai aducea aminte. Traian se încruntă. Nu se lăsă. Încercă să se concentreze, uitându-se atent afară pe geam. Parcă ar fi sperat să-l găsească acolo. Deageaba. Nu putea să-și amintească ziua. Nu-i venea nimic în minte și pace! *Vai de mine, ce rușine!* Se încălzi de mânie. *Fir-ar al naibii să fie!* *Sudui* [înjură] el, supărat.

–Nu-ți amintești *Bace Troiene* când ți s-o născut fata? Ha ha ha, îl luă în batjocoră, secretara de la Primărie.

–*Lasă-l tu, Mărie, în pace! Tu! Nu-l mai necăji și tu!*, o apostrofă Primarul.

– Of! Când s-o născut? Hmm. Mă Ioane, nici tu nu știi?, mai încercă Trăian uitându-se plin de speranță, la *Nași-so* [nașul lui].

–*Ioai Doamne, apu* [apoi] *dacă tu nu știi, c-ai fost acolo, cum Dumnezeul mamei ii* [ei] *să știi io* [eu]?, izbucni Nașu, supărat că Finu' a pus lumina pe el.

–Luni, încercă văru' Mihai.

–Nu, nu. *O fost marți*, că atunci ți-am adus *cucuruzu'* [porumbul] acasă, *Ștevița* [Ștefan], de colo.

–Nuu! N-o fost marți, îl contrazise Pătru.

–*Noa, știți ce? Lăsați-mă-n pace* că nici voi nu sunteți mai *breji* [deștepți] ca mine!, îi repezi Trăian.

Săracii băieți! Îi acuza pe nedrept. Căci toți încercau să-l ajute, dar cum se tot cinstiseră și lor, le era neclar. Primarul s-a prins în jocul ortacilor: „*Hai, lasă bace că nu ești primul care pățește așa. Or mai fost și alții. Hai să stăm jos. Să ne socotim împreună*”. Tinerii s-au așezat în jurul lui, ca la divan. Îmbunat, Nașu Ion a scos o sticlă de țuică, pitită până atunci în *jebul caputului*. [buzunarul paltonului], să discute în *tihnă* [calm]. Doar, doar ș-or aminti până la urmă, ziua cu pricina!!!

S-au cinstit și s-au tot cinstit cu câte un păhărel. În bună credință. Că de, țuica curată de prune se știe că ajută în momente de impas. Și într-adevăr, după o jumătate de ceas, s-au pus de comun acord: Elena s-a născut în 31 noiembrie.

Bucuros că băieții au ajuns la o concluzie clară și unanim acceptată, Primarul a scris repede în certificat, data convenită. Și cu asta, basta. Nimeni nu l-a mai întrebat pe Trăian după aia, de ce a ales luna noiembrie și nu luna decem-brie. Și de ce, neapărat, au susținut cu toții, că fetița s-a născut în 31 noiembrie. Oricum niciunul dintre ortaci nu și-ar mai fi amintit motivul. Și dacă imediat nu și l-au amintit, după ce a mai trecut o vreme, ce să-și mai bată capul cu exactitatea datei? Nu merita. Odată scris negru pe alb că Elena s-a născut în 31 noiembrie, așa a rămas. Și așa, a fost scris și în catalog la școală. Așa și în Registrul de la Colegiul de Belle Arte pe care l-a urmat după aia. Așa și în buletin. Așa și în Certificatul de căsătorie și așa și în Pașaport. Anii au trecut. Bărbatul i-a murit. Fata s-a căsătorit. A plecat din țară, cu soțul. „*A mers tocmai la capătul lumii.*”, așa le spunea vecinilor, când o întrebau:

-Unde ți-o plecat fata, *Leanco*? [Elena]

-La capătul lumii.

Rămasă singură în locuința ei din Arad, Elena nu-și mai găsea locul. Așa că mare i-a fost bucuria când copiii au chemat-o să vină la ei, în Australia. La început a fost fericită. După un timp însă a început să-și facă probleme. Să se îndoiască [să aibă dubii]. *Oare pot să merg la un drum așa de lung, la vârsta mea?* Nu se putea decide. Intr-o zi era hotărâtă să meargă. A doua zi se schimba. Nu mai mergea. Și tot așa. Până când a auzit că merge și cusca la copii. Și spre deosebire de cum se spune că între ele, cuscrele nu se înțeleg, cele două erau cam de aceeași vârstă și culmea, erau și prietene bune. *Ei și acuma, dacă Magda s-a hotărât să meargă, apoi n-o fi eu mai slăbănoagă!*, și-a zis Elena. Și uite așa, de pe o zi pe alta, s-a hotărât că pleacă și a început și ea, să-și facă actele. Cuscra a fost norocoasă. A primit viza de intrare, imediat. Fără nicio problemă. Elena, însă nu. Ea a fost respinsă la examenul medical. Motivul era ridicol: o cicatrice veche ce-o avea pe plămânul drept de peste 65 de ani, din cauza unei pneumonii făcute în copilărie. Cuscra a plecat. Ea a rămas în urmă. Singură.

Ambițioasă însă și perseverentă din fire, Elena nu s-a lăsat. A repetat vizita medicală și culmea, a doua oară, medicii au găsit-o sănătoasă!!! Deci, putea să meargă și ea, în Australia. Luată cu pregătirile, nu s-a mai gândit o vreme la drumul cu avionul. Faptul că mergea singură, nu o înfricoșa. Nu zbura pentru prima dată. E drept că făcuse doar călătorii scurte, până atunci. Prin Europa. De data asta, zborul urma să fie mai lung. Poate chiar prea lung. Peste 26 de ore. Ei și cum se apropia tot mai mult data plecării, cum a început femeia să-și facă din nou, probleme. De răzgândit însă era prea târziu să se răzgândească. Copiii îi cumpăraseră deja, biletul de avion. Dăduseră *un amar de bani* pe el. [mulți bani]! Nu. Nu! Nu-l putea da înapoi. Pierdea toți banii. Iar asta, nu se putea. Așa că până la urmă, Elena și-a luat inima în dinți și a hotărât că va pleca la fiica ei. La capătul pământului. Spera din tot sufletul să nu aibă nicio problemă cu avionul. Să fie bine. Și ar fi fost, dacă... Dacă, zborul cu Lufthansa de la Budapesta la Sydney n-ar fi fost așa de lung! Dacă, cu tot plimbatul din trei în trei ore, cum i-a spus doctorița să facă în avion, nu i s-ar fi umflat picioarele ca butucii, de nu mai putea să-i bage în pantofii. Și dacă, în timpul călătoriei, de câte ori i se făcea sete și cerea apă, nu ar fi primit în loc de apă, suc de mere!!! Mare belea! Biata măicuță nu știa limba engleză, și stuardesa nemțoaică nu știa limba română. Așa că, Elena îi cerea:

-*Un pahar de apă, te rog*, iar stuardesa îi aducea imediat:

-*Ein Apfel juice, bitte!*”[Suc de mere]

Și iac-așa și tot așa. Drumul lung. Elena setoasă.

-*Pliz* [please] zicea ea, că asta știa să zică: „*Pliz APĂ!*”

–*Noch einmal eine Apfelschorle?* [Încă un suc de mere?]

–Ha?

– *Eine Apfel Juice Sprizer? Ja?*

–*Ja, că ce Dumnezeu să zică? Ja. Ja.* [da]

Se înțelegeau ca la Babilon. Ea îi cerea una. Stuardesa îi aducea alta. Și asta, toată călătoria. De ajunsese biata femeie să fugă la toaletă din jumătate în jumătate de oră!!! Săraca Elena mai începuse să creadă că oamenii ăștia din străinătate, nu știu ce înseamnă apa și că beau numai suc de mere. *Mare-i grădina ta, Doamne! Oare așa o fi și în Australia? Va trebui să-mi adun apă de ploaie, când mi-o fi sete???*

Ei și când veni în sfârșit și vremea să coboare din avion, bătrânică avea gura uscată de sete, încheieturile înțepenite și niciun strop de *vlagă-n ea* [putere]. I-a sărit în ajutor tot stuardesa, că fata era fată bună. Miloasă și săritoare, draga de ea. Baiul [necazul] cu ea era numai că nu știa românește!

Deși avionul ajunsese la 6 dimineața în Sydney, afară era deja călduț și cum bătea o ușoară adiere de vânt aducea cu ea un miros de alge. Elena se simți fericită, dintr-odată. Așa se întâmpla întotdeauna când ajungea la mare, în concediu. *O fi bine!* Și-a zis ea din nou și încurajată de atmosfera nonșalantă din aeroport, a pornit-o cu pași mici dar hotărâți, după ceilalți pasageri. Într-o mână ținea poșeta, iar în cealaltă, pașaportul și Declarația vamală.

Oamenii mergeau grăbiți spre punctele de control ale Poliției de frontieră. Abia se ținea de ei. În fața ghișeului către care fusese îndrumată, se adunase lume. Coadă lungă părea că nu se mai termină. Spre surprinderea ei, nu a așteptat mult până să-i vină rândul. Procesarea documentelor se desfășura în liniște și în ordine. Și călătorii, și ofițerii, știau clar ce avea de făcut fiecare. Ajunsă la ghișeu, Elena a înmănat ofițerului cele două documente. Omul a luat întâi, *Declarația vamală*. S-a uitat peste ea. A semnat-o și a pus-o într-un sertar. Apoi, pașaportul. A verificat viza. Era ok. S-a uitat la poză. S-a uitat la ea. Aceeași persoană. Bun. Totul era în ordine și zicând „Okie! *Dokie!*” s-a apucat să introducă datele în computer. Câteva minute totul a decurs în liniște. Ofițerul arunca din când în când câte o privire pe pașaport și apoi trecea informațiile în computer. Elena îl urmărea atentă. Deodată, văzu că tipul se oprește. Se miră de ceva. Apoi repetă operația. Se oprește din nou, murmurând: „*Ops! Ce-i asta?*” Pe ecran apăruse scris: „*Error!*” [greșală]. Ofițerul se încruntă. Semn clar, chiar și pentru Elena, că ceva nu e în ordine. Îl auzi că bombăne. Ce zicea, nu înțelegea. Dar era evident că omul găsisese ceva ce *nu era de bine*. Și că e contrariat. Păstra însă o față de poker, ce voia să pară plină de calm și stăpânire de sine, așa cum trebuia să o aibă un polițist de frontieră. Dar cum la urma urmei, omu-i om, indiferent de ce rang o fi... și ofițerul ei scăpă printre dinți un „*What a bloody error?*” [Ce naiba de greșală?].

Nu-i a bună, își zise Elena îngrijorată. Și numa' ce văzu că omul se scoală brusc de scaun și pleacă. După câteva minute se întoarce cu un coleg. Verifică împreună, datele din pașaport. După fețe și după gesturi, părea că de data asta, totul e în ordine. Femeia se liniști. Ofițerii începură să treacă din nou, datele din pașaport, în computer. La început, aparatul accepta submisiv, informațiile. Una după alta. Un minut. Două minute. Totul se desfășura în liniște. Cu calm. „*Mari bazaconii [ciudățenii], mașinăriile astea! Fac gălăgie degeaba!*” își zise în gând, bătrânică.

–Numele Elena G, dicta primul ofițer.

–Elena G, repeta al doilea și-l trecea în computer.

–Locul nașterii: Șofronea, Arad, România.

–Locul nașterii: Șofronea, Arad, România.

–Ok.

–Anul nașterii: 1923.

–1923.

–OK.

–Data nașterii: 31 a 11-a.

–Noiembrie 31.

–Ops. Nu. Stai! Oprește-te! Uite, iar apare „Error!” [greșală]

–*What the bloody computer is saying again?* [Ce zice iar afurisitul ăsta de computer?]

–Că e ...greșală!

–Ha? Greșală? Ce greșală? Uite, așa scrie aici. Și-i arată pașaportul.

–Da. Scrie clar. Negru pe alb. Data nașterii e 31 noiembrie 1923.

–*Yep! I don't know.* [Păi, nu știu].

–*Bloody Hell!*, drăcuirea ei, deodată și apoi începură să vorbească în șoaptă. Nu se auzea ce discutau. Călătorii zâmbeau amuzați. Elena, lângă ghișeu, îi auzea și ea, vorbind, dar nu pricepea nimic. Bănua însă că ceva *nu e de bine*. Un pasager din spatele ei, se întoarse spre ceilalți și le zise conspirativ:

–Auzi, ăștia zic că 31 noiembrie nu există!

–Ha? Cum așa? Se mirară ceilalți.

–Ziua asta nu există în calendar!

–Hăă?

Au rămas cu toții, cu gura căscată. Cât despre ofițeri? Văzuseră multe de când lucrau în aeroport. Multe! Și de tot felul. Dar așa ceva? Nu! Niciodată! Era în premieră. Se sfătuiră ce să facă. Păi ce poate face un om în uniformă? Trebuie să raporteze superiorilor: „*Hai să-l întrebăm pe șef*”, au hotărât ei și au pus mâna pe telefon.

Ofițerii au informat persoana de la capătul firului, ce problemă au întâmpinat. Au ascultat atent ce li s-a spus. Au zis „*Să trăiți!*” și cu pașaportul Elenei în mână, au părăsit în grabă, ghișeul. Pasagerii îi urmăreau de-acum foarte atenți. Erau curioși să vadă ce se-ntâmplă.

Au văzut cum o iau pe un coridor, ca după câțiva metri să dispară pe neașteptate din văzul lor. Parcă ar fi intrat în perete! De fapt, așa și era. Biroul în care intraseră era ingenios ascuns în spatele unei frumoase picturi murale și mii de oameni treceau zilnic pe lângă el, fără să-i bănuiască prezența.

Intrigați de ceea ce se petrecea, oamenii nu mai vorbeau între ei. Așteptau în liniște să vadă ce urmează. După un timp, care li se păru o vecie deși nu trecuseră mai mult de zece minute, îi văzură pe cei doi ofițeri venind înapoi, însoțiți de alți doi bărbați. Și ei, în uniforme. Unul mai în vârstă, ce părea șeful ceilorlalți, o măsură din priviri pe bătrânica ce aștepta tremurând de frică, în fața ghișeului. O privire scurtă i-a fost de ajuns. După treizeci de ani de lucru în aeroport era suficient pentru a-și dea seama cu cine are de a face. Satisfăcut de ceea ce vedea, s-a întors spre ceilalți:

–*I'd say it's a glitch.* [Cred că e o greșală de computer].

–*Yep. The computer's bloody useless some time!* [Uneori computerul naibii, mai mult te încurcă] șopti cineva, încurajând-o din priviri pe biata bătrână care evident tulburată, urmărea cu frică discuția ofițerilor: *Dacă n-o lasă ăștia să intre în Australia? Dacă o trimit înapoi în România?*

Ofițerul ce părea a fi responsabil de ceea ce se petrece la Punctul de Control din aeroport se întoarse spre tânărul ce stătea smirnă lângă el. “*Spune-i femeii că noi credem*

că este un *Glitch*." Tânărul se prezentă în limba română Bogdan și îi traduse Elenei ce-i spusese șeful să zică. „*Ei cred că data nașterii a fost înregistrată greșit în pașaport, din cauza unei erori de computer*". Cei doi conaționali s-au uitat unul la celălalt, comunicând telepatic, gând la gând: „*Trebuie să ne descurcăm cum se zice pe la noi: Fă-te frate cu dracu' până treci puntea*." Tânărul ofițer știa ce înseamnă cuvântul „*Glitch*". Elena nu știa, dar intui că e o porțiță de salvare. Dădu afirmativ din cap, mormăind ceva inteligibil. Se auzi numai glasul translatato-rului, încurajat de privirea intensă a bătrânei: *The old lady doesn't have any idea what happened! It may be a Glitch!* Cum că bătrâna habar n-are de ce s-a scris în pașaport, așa. Șeful cel mare se hotărâ repede. Le spuse ceva scurt ofițerilor de la ghișeu și plecă în grabă, salutând-o politicos pe Elena, din mers. Greșala, veche de 70 de ani, a fost reparată într-o clipă. Data nașterii de 31 noiembrie, o zi care nu există în calendar, a fost observată pentru prima dată, nu de un om, ci de un computer. Și nu în România, ci în Australia. Data cu care au înlocuit-o, nu era însă nici cea adevărată, de 5 decembrie. Și nu era nici cea declarată de Trăian la Sfat și scrisă de Primar pe Certificatul de naștere, de 31 noiembrie. De data asta era ziua de 30 noiembrie. Și așa a rămas pentru totdeauna. Și dacă pentru polițiștii de frontieră, asta a fost într-adevăr o problemă, pentru Elena a fost o simplă neînțelegere. Căci odată ce s-a văzut trecută cu bine pe sub furcile caudine, cu viza de intrare în Australia pe pașaport, bătrânica s-a simțit scăpată definitiv de orice grijă. Mai avea doar să-și recupereze geamantanul și gata! Putea ieși din afară din aeroport. A pornit-o din loc, plină de optimism și luându-se după ceilalți pasageri s-a îndreptat spre Caruselul de bagaje, numărul cinci. În jur se adunase deja multă lume. Călătorii erau evident toți foarte obosiți, dar nu făceau gălăgie și spre surprinderea Elenei, totul se desfășura în liniște și ordine. Unii dintre ei stăteau în picioare lângă bandă, așteptând răbdători să apară valizele. Alții umblau prin jur, în căutarea cărucioarelor de bagaje. S-a așezat și ea la rând.

La un moment dat caruselul a început să se miște. Geamantanele coborâte din avion intrau în Terminal printr-o deschidere în perete. Cureaua își continua drumul alergând pe o distanță scurtă de-a lungul zidului. Apoi se-nvârtea într-un oval ce, lung fiind, permitea astfel mai multor călători să-și vadă din timp lucrurile și să și le recupereze cu ușurință. Elena urmărea fascinată cum apăreau valizele, una după alta. Banda mișcătoare intra încăr-cată de geamantane, ca apoi golită să se întoarcă în Sala de Bagaje printr-o altă deschizătură în perete. Venea. Mergea înapoi. Iar venea. Oamenii își recunoșteau lucrurile. Se repezeau să le ia jos de pe carusel. Și dacă la început bagajele apăreau sporadic, unul câte unul, la un mo-ment dat, banda a prins viteză și a început să aducă grupuri tot mai mari de geamantane. Oricât de atentă era, Elena nu reușea să și-l vadă pe al ei. Banda se mișca mult prea repede pentru ochii ei bătrâni și obosiți. Văzând-o uitându-se pierdută la carusel, un domn mai în vârstă o întrebă în limba română:

–Nu vă descurcați doamnă? Aveți nevoie de ajutor?

–Oh, da. Nu reușesc să-mi văd geamantanul.

–Cum arată?

–E negru și are o panglică legată de mâner. Tricoloră. Știți: albastru, galben, roșu. Domnul îi zâmbi cu simpatie.

–Nu vă faceți nicio problemă. Îl găsesc eu. Stați numa' mai departe de bandă să nu vă lovească lumea. Așezați-vă undeva. Uitați, pe banca aceea, lângă perete.

–Aia?

–Da, da. Aia de lângă scări. Stați liniștită. Nu durează mult. Și într-adevăr, după vreo cinci minunte îl văzu că apare cu geamantanul ei, în mână.

–L-am găsit! Stați să vi-l pun pe un cărucior. Uite, pe ăsta. Așa. Acum e bine. Îl puteți duce mai ușor.

–Oh, mulțumesc mult. Nu știu ce m-aș fi făcut fără ajutorul dumneavoastră.

–Cu drag. Să aveți o vacanță plăcută în Australia!

–Mulțumesc. Mulțumesc frumos, a repetat Elena copleșită de bunătatea omului.

Oh Doamne mulțumescu-ți ție că m-ai ajutat să scap de toate greutățile!, murmur ea și apucând căruciorul de mâner îl împinse cum îi spusese domnul să o facă. Nu era complicat. Îl manipula ușor, și în plus se putea și sprijini de el. Așa că era bine. Și aplecată peste mâner se îndreptă cu pași mici și cu opriri îndelungate, de ieșire. Lângă ușă, ultimul punct de control. Vama. Se formase o coadă lungă. Lumea își pregătea geamantanele. Ofițerul cerea pașapoartele, se uita peste ele și oprea la întâmplare, *credea ea*, când pe unul, când pe altul. Vameșul arăta obosit și plictisit. *Your passport please! Could you please open the luggage?* [Pașaportul, vă rog. Puteți să deschideți geamantanul, vă rog?]. Pasagerul îl deschidea repede, fără comentarii. Ofițerul se uita peste conținut. *It's ok. Thank you. Next.* [E în ordine. Mulțumesc. Următorul]. Și tot așa.

În sfârșit veni și rândul Elenei, la control. Spera să nu aibă probleme. Avea emoții totuși, căci adusese câteva sticle de țuică de acasă. Pentru copii. *Le-am învelit bine, printre haine, dar mai știi?*

Poate le găsește și mi le ia! Cu gândul la țuică, prima întrebare a vameșului a luat-o pe nepregătite:

– Romania. *You are from Romania?* [Sunteți din România?]? Hmmm.–Nu Romania. România!

–*Hmm*, făcu ofițerul din nou.

Ce se tot hâmuiește? Se neliniști bătrâna. Îl auzi că-i zice:

–*Could you please open the luggage?* [Poți te rog să deschizi geamantanul?] Nu a înțeles cuvintele, dar a dedus că îi cere să deschidă valiza.

–Da, a zis ea dând din cap și a tras fermuarul geamantanului.

Ofițerul a început să-l răscolească uitându-se plictisit peste lucruri. A ridicat bucată cu bucată, toate hainele. A dat la o parte sticlele cu țuică. Nu-l interesau. *Ce bine!* A respirat ea, dintr-odată ușurată. Ofițerul părea că terminase controlul. Din reflex, a mai băgat încă o dată mâna printre lucruri, uitându-se la bătrâna din fața lui. Era gata să-i spună să își ia geamantanul și să plece, când

În timp ce făcea automat un gest, simți cum că degetele-i se împiedecă de ceva țepos. Tresări. Se opri. Dădu la o parte hainele să vadă despre ce e vorba. Rămase perplex. Găselnița era o mătușă veche. Mică de vreo 30 de centimetri. Îi aruncă surprins o privire, bătrânicii. Și apoi, evident contrariat, cercetă cu atenție obiectul cu pricina. Se uită la el. Se uită la femeia din fața lui. Și curios din cale afară, scoase mătușă din geamantan. Biata de ea, de-o vârstă cu Elena, avea toate paiele tocite la vârf. Pe figura ofițerului trezită brusc la viață se vedea clar că omul era șocat de ce găsisese.

–*What the hell is this?* [Ce naiba mai e și asta?]

–Hâ?

–*What's that?* [Ce-i asta?], o întrebă el pe Elena. Nu era nevoie de nicio traducere.

Căci tonul întrebării, grimasa ofițerului și mătușă în aer fură suficiente de explicite până și pentru ea. Și *ocoșă* [isteață] nevoie mare, căci de-acum era sigură pe ea, că de!, se afla pe teren cunoscut, a început să-i spună vameșului, natural în limba română [că doar i se părea firesc ca toată lumea lumea să știe românește], cum că ea o folosește să curățe fața de masă de *sfărmuri* [fărâmituri], după mâncare.

–What the heck? [Ce naiba?], ofițerul de colo. Nu înțelegea nimic din vorbele și din gesturile bătrânei.

–*De sfârmuri*, domnule!, repetă ea, tot în românește. Dar de data asta, mai tare. Să audă omul!

–Am adus-o cu mine, că doară și aici o trebui așa ceva, nu? Și aici, oamenii or mânâncă, nu? Și ridică și mai mult vocea, poate-i chiar tare de urechi, omul! S-o priceapă mai bine!!!

Dacă Elena a sperat cu asta, că ofițerul o va înțelege, a greșit profund. Căci așa zisa explicație l-a încurcat și mai tare pe omul legii. „*Great is the God's Garden*” [Mare-i grădina Dom-nului!], a șoptit el. Și apoi tare, cu un ton neutru a cărui răceală însă, reuși să o înspăimânte cu adevărat pe biata bătrână, decretă arătând cu degetul biata măturiță:

–*Mam, if you would like to introduce, „that object” into Australia you have to obey the law!* [Doamna, dacă vreți să introduceți „*asta*” în Australia trebuie să respectați legea.]

–Hâ?

–Money. You have to pay \$100 *for this bloody broom's fumigation!!!* [pentru fumigarea blestematei ăsteia de mătură] izbucni el.

–Money? Repetă Elena.

–Yes, money.

„*Money*” era unul din puținele cuvinte pe care Elena le știa în limba engleză. Și pomenirea banilor, *nu îi suna a bine!!!* Cifra de \$100, nu o înțelegea. Dar cuvântul *dolari* îi era clar. *Fără nicio îndoială, oamnei ăștia îi cer să plătească pentru măturiță. O să mă și pedepsească pentru ea? Sau ce-or vrea? Să mi-o ia? Ce vrea să-i facă măturiței? Ce-i aia, fumigheșan?* Nu pricepea. Și totuși, a dedus. Sau poate, a intuit: *Nu o să scap de aici, fără să le dau bani*, și reacția a fost imediată: *Aoleu!*

–Poftim? Vreți bani de la mine? Pentru ce? Pentru nenorocita asta de vechitură? Oamenii din preajmă se uitau la ei urmărind în liniște confruntarea bilingvă, dintre cei doi. Unii zâmbeau. Alții se uitau cu tristețe la bătrânică. Cei tineri nu înțelegeau ce se-ntâmplă.

–*Beteșigul* [naiba] *s-o ia de măturiță! Nu mi-o mai trebuie. Doar nu-s io proastă că după ce îi și veche, să mai și plătesc bani pe ea. Țâne- ț-o!* [ține-o]!, zise ea într-un limbaj pur șofro-nesc și împinse cu un gest hotărât măturița, către omul legii.

Din vocea revoltată și din expresia încruntată a feței, ofițerul pricepu clar că femeia refuză să plătească pentru fumigarea măturiței. Și... că nu o mai vrea.

Ridică nepăsător din umeri. Luă cu două degete, măturița care călătorise până acolo liniștită și în pace, timp de 26 de ore și făcând o strămbătură ușor de descifrat, o aruncă în contain-nerul de lângă el. Basta! Terminase cirul.

Dădu să se adreseze următorului pasager. Văzând însă că bătrânică se chinuie să-și ia gea-mantanul de pe teighea, s-a oprit. A stat o fracțiune de secundă pe gânduri, apoi cu o mări-nimie greu de bănuț c-ar fi putut exista în el, a luat bagajul femeii într-o mână și i l-a așezat fără niciun efort, sus în cărucior:

–*Here you are!* [poftim] a zis el, amabil.

După care și-a reluat postura rigidă de la început și a rostit plictisit :

NEXT!!! URMĂTORUL!!!

IDEI, OPINII, CONSEMĂRI

BASMUL FIINȚEI ȘI TINEREȚE FĂRĂ BĂTRĂNEȚE

Elena Camelia BELEI

„*Tinerete fără bătrânețe și viață fără de moarte* sub forma sa integrală, pare a fi necunoscut în literatura folclorică europeană [...] iar motivul pruncului care nu vrea să apară pe lume fără a ști întru ce anume, există doar în câteva basme românești, nefiind întâlnit în niciuna dintre colecțiile străine.

Basmul acesta este singurul care nu se încheie în chip fericit, și totuși singurul care exprimă în mod direct, plinătatea, măsura și adevărul a ceea ce se poate numi *Ființă*, fiind vorba despre ce este, ce ești și ce devine pe lumea aceasta” (Lazăr Șăineanu, *Basmele române în comparațiune cu legendele antice clasice și în legătură cu basmele popoarelor învecinate și ale tuturor popoarelor romanice*, Buc., 1985, pg. 359).

Interpretarea pe care o dă Constantin Noica basmului respectiv pornește așadar de la termenul sus-menționat, și anume, *Ființă*. Adept al filozofiei lui Heidegger, opera autorului prezintă devenirea întru *ființă*, pornind de la *das ein*, forma specifică de ființare umană și evidențiind ridicarea de la particular la general, de la ființa în sine și pentru sine, iar pentru a înțelege mai bine semnificațiile basmului, este nevoie de o scurtă prezentare a cărții *Sentimentul românesc al ființei*.

În opera amintită mai sus, autorul afirmă că „există fapte și procese istorice care nu au căpătat un sens general și nu au atins astfel nivelul ființei istorice” care are loc printr-o conversiune către general, aceasta fiind cea care dă ființă individualului și determinațiilor lui libere.

În acest sens, se remarcă trei termeni ontologici: individualul, determinațiile și generalul, iar când determinațiile individualului se prind într-un general, o realitate umană prinde și ea ființă. Astfel, modelul ontologic este simplu: un individual se deschide prin determinații care se deschid sub un general; un câmp ontologic capătă ființă și asigurare, ca devenind câmp al generalului. Modelul mai adânc al *ființei*, ca și al vremii spiritului, legată de *ființă* cum este, nu se reduce la o simplă schemă. Modelul mai adânc este o prepoziție: „întru” (Constantin Noica, *Sentimentul românesc al ființei*, Buc., 1996, pg. 105). Basmul popular *Tinerete fără bătrânețe și viață fără de moarte* ar putea să ilustreze modelul ontologic schițat mai sus în prelungirea sentimentului românesc al ființei pentru că prezintă o adâncire și o reliefare a modelului ontologic prin împlinire. El reprezintă încercarea artistic organizată de a descrie *ființa*, de vreme ce o invocă la diverse niveluri de realitate și irealitate. Astfel, motivelor specifice basmului popular, Noica le dă o interpretare filozofică după cum urmează: motivul împăratului fără urmași sau întreruperea devenirii întru devenire; motivul refuzului sau mai bine zis, *întru ce oare să se nască?*; promisiunea făcută de tată înainte de nașterea fătului ar reprezenta nașterea întru așteptarea *ființei* însăși; cerința lui Făt-Frumos de a i se oferi ceea ce i s-a promis este echivalentă cu setea de *ființă*, dorința de a fi întru ceva anume. „Cuvintele feciorului,

până voi găsi făgăduința exprimă nu ceva bine știut, ci lucrul făgăduit odată cu făgăduirea. Acesta stă să porneacă în căutarea a ceea ce a și găsit, odată cu strămutarea sa dintr-un plan de realitate în altul” (ibidem, pg. 112). Ceilalți, împăratul, boierii, rămân în planul lor de realitate, pe care nu-l pot depăși. Făt-Frumos este de fapt însetat de *ființă*, iar prin rugămintea de a se căsători, i se propune să intre în rotirea cea nesfârșită a lumii, el nu poate intra în ceva ce doar se rotește. „El este în altă ordine, în cea a rostitorului, unde viețile și lucrurile se rostesc mai adânc și mai bine” (ibidem, pg. 133).

Călătoria făcută de Făt-Frumos reprezintă ieșirea din lumea firească, iar spre a atinge *ființa* nu trebuie alese căile împărătești, deoarece *ființa* se naște modest, în timp ce *Tinerețea fără bătrânețe și viața fără de moarte* simbolizează lumea *ființei*, vremea uitată. Țara zânelor este un simbol al imortalității, iar ideea centrală este aceea că „incoruptibilitatea e condiționată de ieșirea totală din contingentă” (George Călinescu, *Estetica basmului*, Buc., 1965, pg. 84).

Valea Plângerii nu reprezintă altceva decât ținutul amintirilor, iar odată pătruns pe acest tărâm, singura victimă din ținutul uitării este omul săltat la treapta *ființei* și care nu mai știe acum dacă poate să ființeze mai departe așa, ori dacă nu cumva trebuie să-și riște „des-ființarea”, fiind răpus de motivul dorului de părinți. Astfel, drumul întoarcerii spre casă este sinonim cu „des-ființarea” și „în-omenirea” iar în cele din urmă, opera demonstrează că omul trebuie să revină la condiția inițială.

Mortea este individuală, nu generică; este a fiecăruia. Ea nu cosește viețile în neștire, ci o curmă pe a fiecăruia după măsura vieții lui. Pe unul îl palmuiește, pe altul îl mângâie și pe câte un altul îl transfigurează.

Într-un final, „Făt-Frumos înțeleșese, cu amintirea trezită în el și răscolindu-i toată camera amintirilor, că îi este dată, că trebuie să-i fie dată și lui o măsură. Într-un fel, o înțeleșeseră și fetele *Ființei*, lăsându-l să plece.

Ele nu aveau cruzimea să-l pedepsească pe alesul lor cu viața veșnică și cu urâtul ei. Căci este acolo, în lumea *ființei*, un fel de lume a generalului pur, în care oamenii nu au așezare” (ibidem, pg. 133). Cu toate acestea, Făt-Frumos a depășit devenirea întru devenire, prin atingerea *Ființei*.

Colegii din *Editura și Tipografia arădeană Gutenberg* își iau un *Ultim bun rămas* de la cel care a fost membru în Consiliul Științific, colonel (r).dr.ing. *Constantin Avădanei*.

Colegii din revista și *Salon Cultural Gutenberg Arad* îi mulțumesc pentru colaborare și îl asigură că *Aradul* îi va rămâne *Patria de suflet și de afirmare*.

IDEI, OPINII, CONSEMĂRI

CORUL DIN BIRCHIȘ

Domnica FLORESCU

În apropierea primăriei se află Căminul Cultural Birchiș, localul unde sunt valorificate renumitele tradiții folclorice locale. De un mare prestigiu se bucura corul mixt din localitate. Despre vechimea corului găsim o însemnare în scrierea chirilică pe un penticostar din anul 1805, care ne arată următoarele: „Ion Sârbu, Mihailovici, Solomon, Nicolae etc. au cântat în coriu.” Desigur că formația corală din Birchiș a apărut mai târziu, când acest gen de activitate artistică a cunoscut o puternică înflorire prin părțile locului.

Primul dirijor a fost învățătorul Nicolaie Vugu, al cărui cor număra în jurul anului 1880, 30-40 de membri. Învățătorul Ignatie Bugarin, țăranul Alexandru Bâlcu, învățătorul Silviu Petruțoni (1912-1930), Dumitru Sârbu (1932-1971), profesorul Pandele Găitanaru, fost director al școlii din localitate, au sporit repertoriul și prestigiul acestei vechi formații, pregătind-o cu migală și pricepere.

Prin repertoriul său de cântece patriotice, cântece de masă, doine, cântece populare, corul a completat viața spirituală a comunei și a acestor ținuturi cu sentimente, idei, năzuințe scumpe.

În perioada de după Unire, corul din Birchiș s-a prezentat la numeroase concursuri, festivaluri, serbări, la Lugoj, Timișoara, Reșița, unde obține premii, diplome, cupe și alte trofee.

În 1935, la un concurs județean din Severin, corul numit în acel timp „Lira”, obține Premiul I din partea Asociației Corurilor și Fanfarelor din Banat. În 1936, la Timișoara, participând la serbările jubiliare ale cântecului românesc, primește Diploma Comemorativă de Colaborare și Cupa de Argint, iar în 1937 este distins cu un Premiu Special la Concursul de Coruri din Lugoj.

În anul 1946, formația corală participă, începând cu concursurile din plasa Birchiș, unde obține Premiul I și apoi la primul concurs artistic republican pentru amatori, din 1950-1951, la aproape toate întrecerile corale, constituind o dovadă de frumos exemplu și dăruire pentru artă, pentru muzică al coriștilor, al cântăreților entuziaști din comună, care au păstrat ani de-a rândul tradiția corală a înaintașilor.

Corul din Birchiș a fost prezent la toate festivalurile și concursurile, remarcându-se prin personalitatea sa distinctă, prin frumusețea costumelor populare, prin continuitatea activității artistice pe o treaptă înaltă.

LA O CEAȘCĂ DE CAFEA, DUMINICA

ADEVĂR CURAT MURDAR

(Proză romanțată)

Iuliu Cezar STURZA

Oamenii spun întotdeauna că orașul pute, dar niciodată nu ar recunoaște că e din vina lor. Mereu altcineva este de vină, altcineva nu știe să arunce cum trebuie la coșul de gunoi și lasă suveniruri expirate pe străzile urbei. Într-un fel e cum zic ei, dar se găsește oare unul fără greșală care să nu fi aruncat gunoi pe stradă?

De unde știi io atâtea despre gunoaie? Sunt doar un părerist de carieră care nu știe decât să dea din gură? Aici știi bine adevărul. Nu sunt un gurist. Ați putea spune că sunt specialist. Și apoi mi-ați râde în față pentru că meseria mea e subiect de glumă și de batjocură. Da, sunt gunoier. Și aș putea spune că mă mândesc cu asta.

Părinții mi-au pus numele Francisc gândindu-se că la așa nume mare se va lipi de voie de nevoie, un destin la fel de măreț. Odată chiar și-au călcat pe inimă și au cumpărat o carte despre istoria Austro-Ungariei pentru că văzuseră pe o pagină chipul kaiserului.

Nu zic că nu mi-a plăcut școala. N-am chiulit, nu m-am urcat în capul profesorilor, am avut note destul de bune. Am fost mediocru prin excelență. Și eram în regulă. Niciodată nu am visat să schimb lumea. Am vrut un locșor al meu de unde să o pot privi cum se rostogolește o zi după alta.

Dintr-una într-alta viața m-a condus pe un drum care s-a terminat cu mine îmbrăcat în salopeta de gunoier. Părinții au ridicat din umeri și și-au văzut pe mai departe de cabana lor din munți. Au zis că sunt băiat mare și pot să-mi fac viața cum mi-o plăcea. Cred că aveau dreptate.

Sunt și avantaje la meseria mea. Mă gândeam să vă spun despre astea pentru că pe alea rele le-ați gândit și voi dinainte, nu-i așa? S-ar putea ca într-una din turele mele să vă fi văzut ținându-vă copilul de mână și arătându-mă cu degetul: *vezi, dacă nu înveți așa o să ajungi și tu!* Și dacă n-ați spus-o sigur ați gândit-o: *îți mulțumesc Doamne, că nu sunt și eu ca gunoierul acela!*

Nu mă deranjează prea mult. Fiecare cu așteptările sale. Unul din lucrurile bune despre care vorbeam mai devreme este acela că pe noi lumea ne tratează fără mânuși. Sunt atât de mulți oameni care datorită carierei lor sunt cocoloșiți, lingușiți și duși cu zăhărelul. Au impresia că sunt mai buni și mai importanți decât sunt în realitate. Cine a văzut vreodată vreun gunoier aplaudat? În fața noastră oamenii își arată adevăratele culori.

Mai e un alt avantaj. Eu sunt unul dintre puținii care cunosc orașul așa cum este el. Turistul se fâșâie câteva ore, face niște poze, se plimbă pe bulevardul curat

și zice ce oraș frumos. Bogatul merge la restaurantele bogate și la cluburile selecte. Omul cu carte se pierde prin biblioteci, arhive și alte instituții. Eu văd ansamblul.

Eu sunt cel care hălăduiește prin spatele acestor construcții luminoase, din carton, și culeg resturi de adevăr. Calculez prețul acestui lux și apoi îl încarc în camion pentru a fi dus la groapa de gunoi. Eu adun sticle de coniac sparte pe marginea drumului, găsesc cioturi de trabuc, butoni de aur, lentile de ochelari, bancnote rupte în două și murate în alcool, iar lista poate continua.

Mai rău mă doare când dau prin gunoaie de cărți. În anii de când sunt gunoier am strâns o mică bibliotecă de cărți bunicale. Poate v-ați dat seama după felul în care vorbesc că e ceva în neregulă. De parcă un gunoier nu ar putea vorbi elevat! Poate, dar nu-l interesează. Nici gunoaiele nu-l interesează, numai o viață care se înghesuie undeva între acest lux efemer și sărăcia căsuțelor de la periferie.

Sunt unele dimineți în care mi se pare că văd două orașe într-unul singur. Pentru că soarele spală fațadele acelea de viță veche și le aduce în prim plan. Dar nu-mi pot ține prea mult privirea în sus pentru că trebuie să mă aplec după chiștoace, pahare de plastic, fluturași, pungi și doze. Mă întreb care e orașul cel adevărat, cel vechi sau cel de urmă. Trebuie să mă mai gândesc la asta.

Îmi place mult să dau jos afișe. Știți doar că pereții sunt mereu siliți să-și vândă trupul pentru a face reclamă unora sau altora. Ei sunt *faimoșii*, cei care merită să-și vadă figura expusă de zeci de ori pentru a atrage atenția. Vor să îi cumpărăm cu tot ceea ce ne vând. Ne spun că ei sunt cei mari, și că după ei nu mai vine nimic.

Adevărul e că vin gunoierii în urmă lor. Și când li se stinge faima rămân o vreme în bătaia soarelui albindu-se încet-încet. Iar apoi venim noi și-i *șurluim* de perete. Facem loc altora căroră le vine rândul să creadă că sunt în top. Și tot așa va fi și după ce am să ies la pensie.

Sunt multe motive care mă fac să-mi apreciez meseria. Nu o iubesc, nu-i fac reclamă, dar e bună. Îmi aduce pâine pe masă și mă face să mă simt important. Pentru că, dacă stați să vă gândiți, ce s-ar întâmpla cu un oraș dacă timp de o lună gunoierii ar pune-o de o grevă? Ne-ar chema înapoi mai ceva ca pe Hagi la națională.

Dar asta s-ar putea să fie cel mai fain aspect: în fața mea se găsește adevărul despre lumea în care trăiesc. Fără discursuri, fără vorbe sforăitoare. Fără lumina reflectoarelor. Adevărul se ascunde pe aleile din spate și se aruncă în mașina de gunoi. Și revenim săptămână după săptămână pentru a culege acest exces și a-l jertfi uitării.

Mă gândeam totuși să închei cu ceva pozitiv. Poate cât de mult îmi place să văd din nou ordinea care recucerește haosul. Verdele care respiră din nou când plasticul e strâns cu fârașul. Acelea sunt momentele în care mă întreb care e de fapt ordinea naturală? Mai am un mare adevăr: că totul trece. Dar cine să mă asculte și pe mine, că deh, sunt un simplu gunoier cu nume de împărat. Sănătate și păstrați curățenia!

LA O CEAȘCĂ DE CAFEA, DUMINICA

COLȚUL MUCALITULUI

Loredana TUDORESCU

„Până când un bărbat realizează că tatăl său a avut dreptate, are un fiu care crede că el nu are dreptate.” – **Charles Wadsworth**

„Ei bine astea sunt principiile mele și dacă nu-ți plac... am altele!” – **Groucho Marx**

„Nu îmi este teama de moarte, doar că nu vreau să fiu acolo când se întâmplă.” – **Woody Allen**

Întâmplări mici despre oameni mari

- Știi că te-am căutat ieri? Îl întreba un prieten pe marele umorist Tănase, căruia îi desenase cu creta un măgar pe poartă.

– Da, când am venit acasă și-am găsit cartea de vizită!

Fiind flatat mereu de un pisălog care-l compara cu Caragiale, Tudor Mușatescu ripostă:

- Da, avem amândoi câteva ceva din Caragiale: eu din spiritul lui, matale din personaje“.

- Cât mă costă? Întrebă Paganini pe vizitiul care-l dusesse până la concertul din seara respectivă.

- Douăzeci de franci!

- Cum, s-au scumpit trăsurile?

-Nu, dar când câștigați 4.000 de franci cântând numai pe o singură coardă, puteți plăti și 20 de franci unui birjar prompt.

- Uite ce-i! Ia deocamdată doi franci și ceilalți îi vei primi când vei reuși să mă duci pe o singură roată, îl atenționează celebrul violonist“.

Cartea de duminică

Alexandra TUDORESCU

Adversarul secret, de Agatha Christie

Deși nu se bucură de același renume ca îndrăgiții detectivi Hercule Poirot și Miss Marple, cuplul Tommy și Tuppence nu este mai puțin lipsit de farmec, aducând o notă proaspătă prin tinerețea și caracterul neînfricat al personajelor. Abordând un gen ușor diferit, de spionaj și suspans față de romanele de crimă cu care ne-a obișnuit Agatha Christie, „Adversarul secret” ne introduce în universul palpitant al trădărilor politice, în care cei doi se strecoară cu iscusință, în timp ce și între ei se naște o idilă.

**REVISTA GUTENBERG ARAD! UN REAL CUVÂNT
ÎN PLAJA CULTURALĂ DE PRETUTINDENI**

Florica R.CANDEA, Carina BABA

Ediția din luna septembrie, cu numărul 48, ne-a adus, inefabil, satisfacții de ordin publicistic și nu numai!

Ne apropiem copăcel de ediția jubiliară 50 și de Gala Excelenței. În ultima vreme am cunoscut adevăruri care nu dor! Din contră! Avem o haină nouă, un excelent design și un număr apreciabil de pagini (84) la care însumăm 48 de semnatari. Per ansamblul anilor, 13, de când ființăm, am deschis calea a peste două mii opt sute de colaboratori.

Scurte precizări: Ediția 48 vine odată cu toamna! Cu provocări pe care suntem fericiți a le consemna! Revista a fost lansată la ultimul eveniment cultural găzduit de Galeriile Turnul de Apă Arad. Cu acest prilej, custodele acestora, profesorul Horia Truță a spus: „Revista Gutenberg este una longevivă cu un atractiv și bine ales conținut (Aradul documentar; Estetica limbii, Podium literar, Salon și consemnări, Mașina tipografică, Semn de carte, Eveniment, La o ceașcă de cafea, duminică, Recenzii, Cu ochiul liber, Debut Gutenberg ș.a.). Efortul de a răzbate în inflația de fițiuci e unul cu un travaliu demn de laudă!”

Se cuvine să împărtășim și alte păreri care ne-au fost adresate în diferite moduri: Daniela Gumann, ASRA: „Două reviste, ca două surori, care nu se combat ci se atrag!”

Doru Dinu Glăvan, președintele UZPR: „Am primit revistele care plac lecturii!”

Valeriu Ilica, scriitor: „Ediția din septembrie are de toate! Istorie și critică literară, identitate în diversitate, comunicare și promovare a tinerilor. Ceea ce a fost Familia lui Iosif Vulcan pentru Eminescu, așa este trambulina Gutenberg pentru afirmarea tinerilor. Sau altfel spus, e ca o rochie croit/cusută la comandă.”

Internaționalizarea, care nu o poate nimeni imita! Nume precum Daniela Gumann, Daniela Forcoș, Smaranda Kafka, Vanghea Steryu, Iulia Birta, Teodor Groza Delacodru, Ovidiu Cornilă ș.a. completează colegiul redacțional din diaspora și dau revistei unicitate. Poate tocmai de aceea și poate nu întâmplător, în ultima sa carte de studii, „Pretexte pentru texte” (ed. Stef, 2021), prof. Univ. Dr. Anton Ilica afirma vis-a-vis de... gările și peregrinările prin stațiile Gutenberg, adresându-se unui imaginar călător: „Doamna Floare Cădea mi-a încurajat debutul.” Și?! Poate veți exclama... (vom răspunde în paranteză Salonul Cultural Gutenberg -Spațiul public de afirmare... restul e tăcere).

Revista lunii septembrie a primit recent metaforicul botez la Turnul de Apă și la Întâlnirea Naționalităților din Mako, Ungaria, însă adevăratul sens al existenței acesteia sunt colaboratorii, care, deja, de peste mări și țări, o distribuie online sau trimit aparținători la punctele noastre de distribuire să o procure.

MAȘINA TIPOGRAFICĂ

BACI GHIURI A LU' HĂMFĂU' ȘI OSTROPELU'

Ioan Alexandru ARDELEAN

Mai dăunăzi o vinit la mine nepoata Părasca, poate v-duceți aminte de iea, are bărbat și mare telechi tumna-n Podgorie și câteodată mai vine pă goștie la mine, că tare-i place de mine.

No dară, așe cum zâc, iacă o vinit Părasca, mare bucurie pă noi, amândoi: țucături, urături... și tătie celelalte, așe ca-ntră niamuri. Iea, săraca o vinit cu de tătie la mine, m-o adus vin albu, da și roșu, răchie făcută din vin, o mai adus și o pătrare de clisă și o jumătate de șoancă, ouă, doară 50 o scoborât din mășină...

Le mere bine, Doamne ajută, amu au mășini fieștecare, adicate și Părasca, nepoata și Miculaie, bărbatu' ei, nu le lipsește nici cocia și caii, amândoi îs tare harnici, cu credință în Domnu' nost Iisus Hristos, amândoi lucră mult și Dumnezo ajută oamini harnici și lucrători în bine. Amândoi să duc la biserică-n tătă duminica și-s tare ajutători față de oameni, adicate ajută pă cei aflați în nevoie.

-Părască, da, de ce o trăbuit să aduci atătia, știi bine că și io am!

-Noa, cum poți vorbi așe! Daa, cine iești dumeta? Nu iești niamu' mneuu? Știi că ai de tătie, numa că n-ai de la mine. Și io și a mneuu știi bine că ne palce de dumeta și ti-am duce la noi cu mare drag. Dumeta nu vrei numa la Macea, nu știi ce-i aieca!

-Bine, tu, Părască, bine! Îți mulțămăsc și țâie și lu' Miculaie, Dumnezo să vă alduiască și să aibă grije de voi! Ț-am mai spus, ce-i cu Macea, aici am vinit pă lume, aici am trăit tătă viața mea, dacă m-aș duce de la Macea, să știi că m-aș usca pă picioare și-n scurtă vreme m-aș da sufletu'. Așe că... aș mai vrea să trăiesc, barem câțiva ani, mai de lucru o țârură!

-Bine, bine, fie cum zâci și vrei dumeta! Dumnezo să tie ajute!

După vorbile aștia am discărcat mășina, am dus în cămară pă stălaj, ouăle, sus pă rudă pătrarea de clisă și șoanca, fărina, țucuru' în credenț și uălurile cu vin și răchie în podrum.

-Unchiu' Ghiuri, vreau să-ți fac ceva bun de mâncare, ceva nou!

-Bine, Părască, cum vrei tu!

Și nepoata să apucă de cohălit. M-o pus să-i aduc două cepe mărișoare, tri-patru cățâi de ai, părădăici grasă și faină, așe cum avem la Macea cam o jămatatie de chilă, petrinjel frunză, sare și piperi după plăcerea mea. Apoi dintr-o jantă care țâne frig o scos cam o chilă carnie de pui, dărăburită: țâmpi, aripi și tiept cu cioante și ptele.

Cărnurile de pui le-o sărat și pipărat apoi le-o cărcălit oleacă în oloi până s-or roșit, hmmm, cam on sfert de cias. După ce s-o roșit carnia o scos-o afară și în laboșe o pus ceapa tăietă mănăntăl și doi cățâi de ai zdrobiți, după care la foc mic o picurat apă călduță(zamă de găină) până s-o moiet ceapa, cam 10 perțuri. Ceapa nu trăbă rumenită numa moietă!

După ce ceapa s-o moiet, Părasca o pus carnia cu tăt cu zama ce o ieșit din ea și zama în care o fert carnea, cam 2 deț, daa, mere și cu apă fiartă. Păstă tătie aștia, după ce o-nceput să clocotiască, o pus și părădăicile zdrobite și străcurate, după care o mestecat fără lingură sau altă sculă, adicate o scuturat mereoșuț laboșă, să să așeze bine dărăburile de carne.

Dacă zama acopere dărăburile de carne, o lăsat sub fedieu să fiarbă liniștit la foc mic, preț cam de on cias, apoi o pus în blide și înainte o tăiet frunză de petrinjel verdie păstă mâncarea asta, așe să palcă uăchiului.

-Părăscă, arătă tare faină la uăchi! Oare a fi și bună după cum arătă? Musai, trăbă să cuștiuliesc! Îmi lasă gura apă! Îs și io ca pruncii, zâmbrit!

-No dară, ie și mâncă, unchiule Ghiuri!

Ce să zăc, am băgat în gură așe mai puțân să nu mă ard la limbă, dapu când limba o sâmțat bunătatea, o mai cerut, așe că una doauă am golit blidu'. Iastă vremie, Părasca să uita cu drag la mine, zâmbind ușor.

-Văd că ț-o plăcut! Mai pune, că iestă, nu duc acasă nimic! Rămânie tăt la dumeta!

-Uă, tare bună mâncare-i asta! Inde ai învățat să faci așe ceva?

-Am fost la băi și acolo am învățat. M-am dus cu omu' mneu că-l cam dor șelile și așe o zăs doctoru...

-Tu n-ai nimic?

-N-am, unchiule, mulțam de întrebare!

-Da, nu vrei să-mi spui cum îi zăce la popricașu' aiesta?

-Spun, spun. Mâncarea asta să numește „*ostropel de pui*”. La noi nu să face, îi din zona Olteniei sau a Moldovei. Pot să-ți spun că să mai face și din carne de marhă și cred că și din carne de miel, iepure și chiar carne de porc, n-am prăbălit, daa, așe am auzât acolo pă inde am umblat!

Tăt am stat și m-am gândit, să știi că nu-s proști românii ori dinde ar fi, tăț îs oamini hunsuț! și diștepț! și le place o mâncare bună și-s mari maistori la făcut.

La Macea tătdiauna or fost oamini diștepț!, daa, ca amu, niciodată!

IARNA

Gheorghe HODREA

În fiecare an cînd pică prima niauă,
Mă-ntorc cu gîndu' în copilăria mia,
La prînzu' dă cîrnaț' cu ratuță dă ouă
Și ciai dă mniere arsă ori lapchie în finjia.

Dîn 'naltu' cerului picau ușor pă căși,
Suchie dă mii dă penie, cernia duna,
Roșii la nas și-n cizme cu ștrimfi groși,
Măturam punțile: noi, bunu' și buna.

Cînd să făcia așia cam pî l-amniază,
Nie adunam în casă-n graba mare,
Buna și bunu', noi ș-o mîță triază,
Dă su' șpohert, cu nasu' la mîncare.

Dîpă mîncare treciam la hoghină,
În pat su' duna grasă și hîrjită,
Sătui dă zamă și carnie dă ghină
Și pancove încinse în mnieria cei rîjnită.

Cînd nie trezam ieșiam tăț' în ocol,
Dăghiam d-a dura tri bile dă niauă,
Croiam dîn iele-on om cu capu' gol
Și-n loc dă bumbi fixam tri cărbuni “ouă”.

Pă cap îi așezam apoi o laboșe
Și-n loc dă nas on morcov dă ghiochi,
În stînga-i împlîntam mătură hamîșe
Și doi cărbuni, tăț “ouă”-n loc dă ochi.

Mereuaș întuniericu' scobora păstă casă,
În lontru mniroza a vin ș-a mere coapchie,
Boabile dă păsulă și tenchi șighiau pă masă,
-Hai, zîcia bunu', și jucăm “moară”, nepoachie!

Și-n anu' 'ista, bistoș, cînd a da prima niauă,
Oi mere iar cu gîndu' în copilăria mia,
La prînzu' dă cîrnaț' cu ratuță dă ouă
Și ciai dă mniere arsă ori lapchie în finjia.

COROIENI

Note de drum, Gutenberg

Florica R. CÂNDEA

Vreme de trei zile ,la Coroieni, a avut loc a doua ediție a Sesiunii de Comunicări Științifice cu titlul "Rezistența la instaurarea și instituționalizarea regimului comunist din România ".

A face o astfel de activitate pe vremuri de năpeste și căpestre este a te încredința locului care te-a născut și a te sluji unei profesii fe credință așa cum "privighetori din alte zări /vin doina să ne-o cânte "(O.Goga).

La Coroieni s-a scris istorie. Satul, cu 2145 de locuitori este granița de hotar a județelor Sălaj/Maramureș și este imprestrîțat cu dealuri de pe coamele cărora mustește chibzuința, truda, omenia, bunătatea ori pur și simplu dragostea! Care dragoste este împestrîțată cu măieranul măiestriei!

Un loc minunat și binecuvântat dintre toate locurile semădate în Țara de Sus a adunat laolaltă regiunile istorice românești (Ardealul, Banatul, Moldova, Maramureș dar și capitala-București) și a format o hartă a aducerilor aminte despre un fapt istoric : 70 de ani de colectivizare în satul Coroieni.

Istorici, arhiviști, cercetători, muzeografi, oameni de litere, de cultură și de artă, oficialități, personalități, documentariști, au participat, la dezvoltare și scanarea ad-literam, prin excursuri, slide-uri, evocări, lansări de carte, expoziții, la fundamentarea teoriilor cu privire la instaurarea regimurilor din vremea GAC /CAP-urilor, ba mai mult, teoriile foarte bine schițate „au mers” până la frontierele celor care au ales calea pribegiei ori a înstrăinării. Dacă s-ar părea că undeva la margine de țară e un loc patriarhal unde nu se întâmplă nimic, ar fi împardonabil!

Din contră!

Spațiul de aici nu ne permite să enumerăm numele tuturor participanților și nici nu credem că acesta ar fi scopul acestor note. Ca un recurs la istorie,un lucru e demn de reținut: Epoci care nu se uită trebuie neșters din periodizarea istoriei!

Cu tot Răul necesar!

Sesiunea de Comunicări Științifice va deveni un repertoriu în enciclopediile care vor veni sau în Istoria neștiută. Azi. Pentru că fila de istorie a căpătat, la Coroieni, într-o zi de duminică, noblețe, ca o cerere de sfântă miruire. Și totuși....

Două nume se cuvin menționate spre a curge multă cerneală în urmă-le chiar dacă nu le-am cerut permisiunea: Gavril Ropan (primar) și Eugeniu Criste (fiu al satului).

SEPTEMBRIE SUB SEMNUL POEZIEI

ROSTITE ȘI CÂNTATE

Eugenia PONTA PETE

Folkul ne-a adus din nou împreună la **Pecica**, la cort, lângă stadion, în zilele de 3 și 4 septembrie.

Așa cum deja ne-am obișnuit, atunci când intrăm în toamnă, când natura se colorează în galben-arămiu, chitarele răsună, să umple zarea cu armonia poeziei. Cele două seri de concerte ne-au umplut sufletele și ne-au ținut aproape unii de alții, până la ultimele acorduri ce au răsunat aproape de răsăritul zilei următoare. Iubitorii de drumeții au venit cu cortul, pentru a fi siguri că nu pierd niciun moment din cele pregătite de organizatori și pentru a surprinde și ceea ce se află în spatele scenei. Pe pâine am servit muzica sufletelor noastre, la focul de tabără care a sporit magia nopților de poezie.

Cea de a IX-a ediție a Festivalului Național Folk pe pâine s-a desfășurat după o pauză de un an, cu sprijinul Primăriei și Consiliului Local Pecica, precum și al Consiliului Județean, prin Centrul Cultural Județean Arad. Cu un buget mai redus, am reușit, totuși, să organizăm două seri în care muzica și poezia au fost ingredientele de bază pe care le-am servit pe pita noastră pecicană.

Au urcat pe scenă artiști care au mai avut colaborări cu noi dar și artiști care au fost prezenți pentru prima dată în festival.

Prima seară i-a avut protagoniști pe: Anne Marie Szaniszo (Caransebeș), Gabriela Verșan a noastră, Florian Jianu, Old Lady'Band, Monica Mihaela Cojocar, (tot a noastră) toți din Arad, surprizele serii fiind Mihaela Popescu (Suceava) și Valentin Moldovan (Baia Mare), două nume cu rezonanță în muzica folk românească, foști membri ai Cenaclului Flacăra, înființat și coordonat de regretatul poet Adrian Păunescu

Parte din cea de-a doua seară a aparținut invitaților bihoreni: talentatul copil Andrei Arad, Carmen Ifrim Săsărman (poet și interpret folk), poeta Mihaela Dindelegan, ambele laureate în cadrul Festivalului de poezie de la noi, Emandiana, ediția a II-a - februarie 2020; Mihaela, o mai veche prietenă, și organizatoare a Festivalului Național de Folk de la Oradea. Ne-au bucurat apoi, cu recitalurile lor, Daniel Julean și Nicoleta Brola (Arad), Cătălin Stepa Lupeni), Florin Săsărman (Bistrița), Cristian Buică (Reșița).

Festivalul s-a încheiat cu recitalul multășteptatului Ducu Bertzi, împreună cu prietenii Constantin Neculae și Irina Furdui. Membrii corului liceului pecican, coordonați de cenaclistul Alexandru Zaharia au interpretat două cântece din repertoriul artistului, împreună cu acesta și formația lui.

Recitalurile muzicale din ambele seri au fost presărate cu momente poetice susținute de membri ai cenaclului: Camelia Chifor, Ioan Vasile Marcu, Eugenia Ponta Pete, Tatiana Moș, Blazena Karkus, Semidea Șulea și invitații Mihaela Dindelegan, Carmen Ifrim Săsărman și Petre Don.

Cele două seri au fost un foarte bun prilej ca artiștii să se întâlnească ei cu ei, și cu noi, admiratorii și susținătorii lor.

Folkul ne-a purtat și la **Oradea**, pentru a consolida acea punte creată în urmă cu

patru ani, între cele două festivaluri: Folk pe Pâine(Pecica) și Festivalul Pro Lirica(Oradea). Și pentru că s-a legat o frumoasă colaborare și prietenie, între mine ca organizatoare a festivalului de la Pecica și Mihaela Dindelegan, organizatoarea celui de la Oradea.

La Oradea am fost invitați în 18 și 19 septembrie, să participăm la ediția a IV-a, ediție organizată fără sprijinul autorităților locale/județene, doar cu aportul agenților economici din oraș și datorită înverșunării Mihaelei și echipei ei de a nu lăsa să moară un eveniment cultural de calitate. Evenimentul s-a desfășurat în Parcul Bălcescu din orașul de pe Criș.

În prima seară, printre invitați, a urcat pe scenă membra cenaclului Lucian Emandi, Monica Mihaela Cojocar, care a făcut să vibreze publicul orădean, cu vocea și interpretarea de excepție a propriilor compoziții.

A doua seară a debutat cu prezentări de volume, printre protagoniști aflându-mă eu și colegul de cnaclu, poetul Ioan Vasile Marcu. Am avut, în cursul serii, și momente poetice printre recitalurile artiștilor: Adina Hodișan, Raul Silaghi și Călin Pop, Florin Paul Camen, Cătălin Stepa, Mircea Bodolan, Magda Puskas cu Ioan și Alexandra Onișor, Mircea Rusu.

Au fost alte două seri în care ne-am bucurat, am cântat și ne-am încărcat cu trăiri unice.

Așteptăm cu dor și drag evenimente ca acestea, în care să ne umplem sufletele de lumina poeziei rostite și cântate.

Mako, Ungaria, Eveniment Special

Florica R. CÂNDEA

Seara de corinde și Ziua Naționalităților de la Mako (Ungaria) desfășurată în **Sala de Festivități Korona**.

Artizanal acestei serate a fost doamna Julia Mihaéla Birta-președinte Autogovernarea românilor din Macău care, de cincisprezece ani se dedică, asemeni unui păstor, cu sentimentul românilor sau celor care simpatizează, cu gingășia locurilor prin conviețuire în Geografia culturale care nu închid nici măcar "granițele sufletelor"(alături de doamna Seres Ghizela *(și a fost o reusită aparte și de o mare sensibilitate și firească emoție.)*) Având în vedere că evenimentul a fost prilejuit de Întâmpinarea Crăciunului (la care s-a ținut cont de normele în vigoare Covid 19) vom spicui câteva secvențe:

- Deschidere oficială (în prezența unui public select format din oaspeți din Mako și localități învecinate, Arad și împrejurimi-Pecica, Nădlac, Macea, Arad, Turnu)

- Lansare de CD 125 ani (împreună cu domnul Ardelean Ioan Alexandru), Cor mixt Biserica Ortodoxă Macea (dirijor ing. Valer Müller).

CD realizat în condiții deosebite (Foto Video Ardelean Bogdan Macea) și care a rulat pe toată perioada Serbării de închinare pe un ecran imens. (se cuvin sincere mulțumiri acasă și ing. Cristian Vuin care s-a implicat sufleteste). Corul mixt al acestei biserici nu s-a pierdut în negură de vremi, ci, din 1896 a dăruit prin credincioșia măcenilor (primul dirijor fiind Teodor Otlăcan. Apoi, în vremi de Bătaie a venit dirijorul învățător Ilie Văcaru și a înființat un cor pe patru voci. Placheta din 2008 și Crucea din curtea bisericii cu numele coristilor confirmă faptul că un popor nu poate trăi fără slujire și prin cânt unei convingeri. Despre acestea ne-am referit împreună cu al nost' Baci Ghiuri. (continuare în pag. 80)

(urmare din pag. 79) •Recital liric muzical în limba română și maghiară, dedicat Crăciunului în superba interpretare a unui grup de copii de la Școala Reformată (clasele a doua și a parte și un copil de la maternal- gradiniță la care am admirat plăcerea vorbirii și vestimentația cât și prestața datorită doamnei învățător *Etelka Balázs Zsiga*). Desigur, copiii au fost " Pata învățaturii de culoare" și de sărbătoare prin inocența prezentei și aplombul decenței iar Dascălul însoțitor drept Iluminator!

•Recital extraordinar pian - *Roland Ristin* din muzica universal-simfonică (în prezența d-nei profesor din Arad, *Elisabeta Lingurar*).

Povestea acestei doamne profesor de la Colegiul de Arte Arad este una de admirat: predă disciplina Muzică de două ori pe săptămână la elevii din Bătania/Ungaria și astfel Roland, un mare artist în devenire, este discipolul care-si urmează mentorul cu un palmares de succes.

Ne-au fost alături Teodora Muntean, Asociația ProPir Kult Turnu, Anna Fabri, Bogdan și Valentin Birta și octogenara mamă și bunică!

•Solemnitatea ,cât luminițe de brad lucind luceferi ,a fost deodată plăcut zguduită de apariția unui *Crăciunel* și a *Crăciuniței* care au oferit în sală, colăcei, o felicitare bilingvă, flori, dulciuri, vin ș.a. alte daruri (ca însemn că s-a-implinit clipa sublimă și corinda divină).

•Momentul culminant a fost corindatul în fața Băilor Mako de către Grupul din Pecica (cu octogenarul highhighiș Gheorghe Cionca). Prezența oficialilor de la Nădlac precum și a celor de la Gyula/Marianna Vetro (director al Centrului de Informare - documentare) și dl.Janos Albert (președinte Autogovernarea românilor Jud.Csongrad)precum și a Goștilor de la Casa țărănească/Muzeu special din Turnu prin familia doamnei Piroska Toth, a încântat prezența.

De fapt, e de la sine înțeles, că a fi român în altă țară, înseamnă aducerea de Acasă a tradițiilor care-n veci nu pier iar corindele sunt aceea bucată de suflet care nu se rupe!

EVENIMENT - FOTO CLUB ARAD

Mircea BORAN

Salonul Ars Fotografica 2021, Ediția XXI.

Salonul a fost deschis de Virgiliu Jireghie, președintele juriului și de Mircea Boran, președinte FOTO CLUB ARAD.

Fotografiile au fost realizate de Călin Creștin și de Mircea Boran.

Deschiderea salonului s-a făcut cu prezență redusă din cauza restricțiilor impuse de pandemie.

Fotografiile printate au fost expuse la Sala Clio a Complexului Muzeal Arad.

EVENIMENT

COMPLEXUL MUZEAL ARAD

Adelina STOENESCU

Exponatul lunii decembrie la Complexul Muzeal Arad este o statueta japoneză, din porțelan, care o înfățișează pe zeița budistă Kannon.

Motivul pentru care muzeul nostru a ales acest obiect, ca exponat al lunii, nu ține doar de calitățile sale artistice remarcabile ci și de dorința de a marca, într-un mod simbolic, împlinirea a 100 de ani de la stabilirea legăției României la Tokyo și de la debutul relațiilor diplomatice dintre cele două state.

”Delicata statueta japoneză, din porțelan, o înfățișează pe zeița budistă Kannon, cea care personifică bunătatea și compasiunea, fiind, din cele mai vechi timpuri, una dintre cele maienerate divinități din Asia de Est. Piesa datează de la sfârșitul epocii Meiji, fiind produsă în jurul anului 1900.

Kannon poartă o mantie albă și ține în mână o sutra. Maniera în care este redată trădează originea indiană a acestei zeități, a cărui cult a ajuns în Japonia în secolul al VI-lea, odată cu religia budistă. Kannon este considerată o Bodhisattva, o ființă capabilă să atingă Nirvana dar care refuză, din compasiune pentru ceilalți semeni, pe care dorește să îi ajute să facă, la rândul lor, acest pas spiritual.

Maniera în care sunt decorate veșmintele – una specifică porțelanului kutani - denotă un mare rafinament estetic. Veșmântul alb este decorat cu

flori de lotus, aspect care poate fi interpretat ca un simbol al purității”, Dr. Ioan COLTA, curator artă asiatică, restaurator.

Piesa face parte din colecția de artă a muzeului arădean, fiind expusă la Muzeul de Artă Arad (str. Gheorghe Popa de Teiuș 2-4, etaj II) pe parcursul lunii decembrie.

GÂNDURILE UNUI DIRECTOR ÎN PRAG DE CRĂCIUN.

Paul KRIZNER

Vă mărturisesc să nu aș fi putut scrie aceste rânduri dacă nu aș fi simțit atâta dragoste din partea voastră a tuturor, colegi profesori, elevi, autorități locale și colaboratori ai școlii noastre.

Am venit în acest colț de țară, colț de Rai, cum îmi place să spun, în urmă cu mai bine de zece ani, am găsit colegi minunați, directori devotați, elevi cu bun simț și oameni frumoși la suflet, plini de lumină în chipul lor blând.

Anii au trecut, unii s-au dus la Domnul alții s-au pensionat iar alții îmi sunt și acum colegi minunați, peste care anii și-au pus amprenta dar nu și peste sufletele lor frumoase, rămânând tot atât de tineri precum i-am cunoscut în urmă cu mai bine de un deceniu.

În ultimii trei ani am luat și eu povara unei responsabilități pe care nu o înțelegeam ca fiind atât de obositoare și în același timp plină de surprize chiar plăcute. Nu după mult timp toți am fost luați prin surprindere de această pandemie ce a lăsat răni grave în societatea noastră. Am luat cu toții școala în spate și am trecut-o, zic eu cu bine, prin această grea plagă a suferinței. Izolați, închiși în case, trecuți on-line, cu oameni ce ne-au judecat fără să ne cunoască și fără să știe că și noi la rândul nostru nu suntem doar dascăli ci și părinți, dar totuși cu privirile în pământ, am tras aer în piept și am mers mai departe pentru binele elevilor noștri.

Poate puțini știu, ca în școala noastră au fost profesori care s-au vaccinat nu de fca virusului ci de dragul elevilor pentru a trece din on-line în scenariu fizic, poate puțini știu ca linia întâi în educație sunt colegii mei, educatori, învățători, profesori, poate puțini știu că familiile lor nu au mai contat ci doar elevii, poate puțini mai știu ca am făcut din nopți zile interminabile gândindu-ne, oare mâine ce se va mai întâmpla, și totuși am răbdat, am tăcut și am trecut peste toate încercările, pentru că suntem uniți, suntem un colectiv mic dar cu suflete frumoase și am avut permanent alături de noi autoritățile locale și Biserica.

Acum, când ne apropiem de minunata Sărbătoare a Nașterii Domnului, în numele meu și al tuturor colegilor mei din minunata noastră școală, vă dorim dragi elevi și părinți să vă bucurați de fiecare clipă, de fiecare ceas petrecut împreună pentru că voi, dragi elevi sunteți generația de mâine care ne poate ridica pe noi cei îngenunchiați de atâta dezbinare.

Cu noi vă petreceți cea mai mare parte din zi, ați devenit membri ai familiei noastre, suferim pentru fiecare în parte când sunteți bolnăviori, lăcrimăm și noi pentru suferința voastră și ne bucurăm de bucuria voastră și nu în ultimul rând vă apreciem când aveți rezultate deosebite, IAR DĂCĂ TOT NE JUDECAȚI MĂCAR NU FIȚI ASPRI CU CEI CE VĂ LUMINEAZĂ MINTEA ȘI INIMA!

Cu aceste gânduri, și poate multe altele care rămân în cutia inimii noastre de dascăli, vă dorim Crăciun fericit, iar Nașterea Domnului să vă fie lumină în suflet, dar nu uitați că mai sunt bordee fără foc și mâine-i Moș Ajun!

În prag de mare sărbătoare, cu drag,

EVENIMENT

PRIMIM LA REDACȚIE

(Grupaj preluat și realizat de Florica R. Câdea)

In memoriam Constantin Avădanei

Ieri, la ceas de seară am intrat în posesia volumului BIOGRAFIE INTELECTUALĂ, autor regretatul Constantin Avădanei, apariție post-mortem la Editura Gutenberg Univers Arad, sub îngrijirea și cu strădania și aportul deosebit al doamnei prof. Florica R. Câdea, redactor șef al Revistei Gutenberg Arad și diriginta Salonului Cultural Gutenberg, care a reușit să făurească această minunată biografie-autobiografie, de 360 pagini, selectând cu mare grijă, dintr-un porbagaj de documente transmise de autor.

Constantin BUDEREȘ

Vreme de seară. De nins nu a nins, chiar dacă a fulguit puțin, gerul este zdravăn. Prin geamul ușii de la sobă se văd flăcările, Angela macină nucă pentru colaci (adică pentru cozonaci, aș fi spus eu), jumările sunt gata, așa cum gata este și vinul din pahar. Câtă tihnă! Sună telefonul.

- Bineînțeles! zice Angela, chiar ne face plăcere!

Se întoarce spre mine.

- Du-te până jos, vine o doamnă cu o carte.

Și uite așa am fost vizitați absolut neașteptat, ca într-o magie, de către fata răposatului colonel Avădanei... Nu cred că am schimbat două cuvinte înafara celor uzuale, atunci, în vară, la ceremonialul de înmormântare, așa că acum a fost ocazia să explicăm cum am ajuns și noi acolo. Poate așa a fost voia lui Dumnezeu! Aseară am răsfoit cartea, normal. E mult de citit, dar am trecut prin ea, curios să mai descopăr puțin din activitatea unui cugirean necunoscut în orașul lui.

Cândva, domnul colonel mergea cu colindul, tradițional, pe la românii din Austria, Serbia, Bulgaria... A ajuns acum și la mine, sub forma unei cărți turnate din "aur, smirnă și tămâie". Și atunci, la slujba de înmormântare, și acum, în carte, sunt impresionat de cuvintele doamnei Florica R. Câdea: "Arad, patria de suflet a colonelului"!

Sunt uimit și bucuros că d-l Colonel Avădanei (†) a fost prezent și în colectivul care a inițiat proiectul Muzeului Cugir!

Sunt bucuros că și domnia sa, fie-i odihna luminată, era un promotor al Cugirului, chiar dacă de departe, sau cu atât mai merituos, pentru că o făcea de departe! Rezonez la cuvintele unui alt cugirean, militar, (tot) (prea) retras, d-l Budereș... Sunt uimit că puținele mele cuvinte, scrise pe Facebook, au avut ecou! Sunt uluit și bucuros când văd că d-l Avădanei, odihnească-se în pace, a fost implicat și în ASCIOR, pe al cărui președinte, d-l Nicolae Mușat, l-am întâlnit în Buzău!

Nici vorbă de "în ultimul rând", emoțiile văzute pe chipul doamnei Georgeta Avădanei, sora celui plecat sunt imortalizate și aici, în carte, în Cartea ca un Copac, sau ca un Colind... Încă o dată, am onoarea, Doamnăle Colonel!

Dumitru VASILE

Semnează în această ediție

IOAN ARDELEAN ALEXANDRU
CARINA BABA
CAMELIA BELEI
MIRCEA BORAN
CONSTANTIN BUDEREȘ
SEBASTIAN BURNAZ
FLORICA R. CÂNDEA
CERCUL JURNALISTICĂ
MANUELA CODREAN
DELIA CHEVEREȘAN
OVIDIU CORNILĂ
LIVIA CIUPAV SFARAILA
AXENTE CRISTE
IOANA CRIȘAN
HANS DAMA
CĂTĂLIN DRĂGAN
ALEXANDRA FIRIȚĂ
DANIELA FORCOȘ
DOMNICA FLORESCU
GHEORGHE HODREA
RAUL HURDUCĂȘ
CARINA IENĂȘEL
ANTON ILICA
VALERIU ILICA

SMARANDA KAFKA
PAUL KRIZNER
TRAIAN LĂPĂDUȘ
SORINA LUPȘA
LAZĂR MAGU
IOAN VASILE MARCU
ADINA MATEI
MIRA ODAGIU
BOJIDAR PANICI
DIANA PETCUȚ
EUGENIA PONTA PETE
ALEXANDRA SEBASTIAN
VANGHEA STERYU
ADELINA STOENESCU
LORENA STOICA
BRIGITTE TUDORAN
IULIU CEZAR STURZA
ALEXANDRA TUDORESCU
LOREDANA TUDORESCU
IOAN TULEU
HORIA TRUȚĂ
MARCELA ZAHA
DUMITRU VASILE

Coperta IV conține producțiile editoriale 2021.

Revista Gutenberg precizează:

Vă rugăm să expediați materialele pentru luna martie 2022 până în data de 10 ianuarie la următoarele adrese de email candeafoare@yahoo.com, tel. 0745263205; carina.anqa@gmail.com; tudlore@yahoo.co.uk

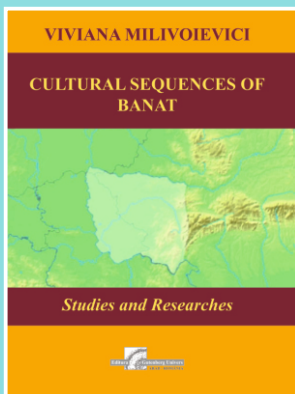
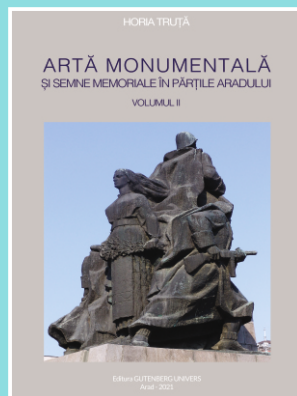
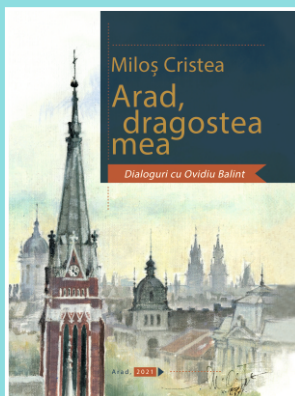
Materialele vor fi însoțite de o fotografie a autorului tip buletin, conținut o pagină A4, scris cu font Times New Roman, caracter de 12, text corectat cu diacritice.

Vom publica doar materiale inedite, cu trimitere la o sursă bibliografică (exclus internet sau webografie). Manuscrisele nu se înapoiază. Revista Gutenberg - Universul Cărții găzduiește opinii, creații sau înregistrări ale autorilor, din segmente culturale, cotidiene, mozaic, panoramic etc, dar responsabilitatea conținutului fiecărui text, aparține autorului în exclusivitate.

Materialele în excedent vor fi luate în seamă pentru viitoarele ediții cu precizarea expresă de a nu se depăși conținutul unei pagini A4.

Colegiul Editorial - Redacțional

Foaie culturală, recunoscută de C.N.C.S.I.S.
ISSN 2248 - 308X
ISSN-L 2248 -308X

ISSN 2248-308X
ISSN-L 2248-308X

